mimar

Yücem Erönen

Architect ARIBA Dip (P'th)

KTMMOB MİMARLAR ODASI

mimar
Yücem Erönen
Architect ARIBA Dip (P'th)

mimar
Yücem Erönen
Architect ARIBA Dip (P'th)

Yayımlayan:
KTMMOB Mimarlar Odası

Yayına Hazırlayan:
Abdullah CAN
Enver ERÖNEN
Münevver ÖZGÜR ÖZERSAY

Grafik Tasarım:
Gürkan GÖKAŞAN

Kapak:
Enver ERÖNEN

Arka Kapak İçi Öncesi ve Kapak İçi Fotoğraflar
Enver ERÖNEN
Mehmet GÜL

2024
Lefkoşa, Kıbrıs

ISBN: 978-9925-619-07-8

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ YAZISI, s.6
münevver özgür özersay - abdullah can

ÖNSÖZ, s.12
kozan uzunoğlu / KTMMOB-Mimarlar Odası Başkanı

YÜCEM ERÖNEN'in HAYAT HİKÂYESİ, s.18
murat obenler'in röportajından derlenmiştir

MİMARİ ESERLERİ, s.48

UNCHR PROJESİ, s.102

ODA BAŞKANLIĞI DÖNEMİ VE MİMARCA DERGİSİ, s.110

YÜCEM ERÖNEN'LE ANILAR
tuna veysi, s.132
ekrem bodamyalızade, s.135
azmi öge, s.138
serhan gazioğlu, s.140
hasan erhan, s.144
ayşe öztürk, s.158
devrim yücel besim, s.160
ahmet savaş örek, s.162
alpay durduran, s.167
koharig paroian avraam, s.168
nicos messarites, s.170
ali kanlı, s.173
orhan erönen, s.175

SONSÖZ: BABAM, MİMARLIK VE BEN, s.184
enver erönen

KTMMOB – “Mimarlar Odası” Yayını

Mimar Yücem Erönen
SUNUŞ

Yücem Erönen kimdir?

Yücem Erönen, 1944 Lefkoşa doğumlu, Lefkoşa Türk Lisesi mezunudur. Beş yıllık mimari öğrenimini İngiltere’de Portsmouth Polytechnic’te (1969), üç yıllık profesyonel stajını Almanya ve İngiltere’de, sırasıyla: Dr. Hennes, P.F. Schneider ve YRM International bürolarında tamamlayıp, 1971 yılında Kıbrıs’a dönmüş ve “Studio 47 Mimarlık Bürosu” nu kurmuştur. 1972-73 dönemi Mimarlar Odası Başkanı, 1973-74 dönemi KTMMOB Genel Sekreterliği yapmıştır. 1974 Barış Harekâtı sonrası Güzelyurt ve yöresi iskân sorumluluğunda bulunmuş, göçmen yerleşiminin tamamlanmasıyla ofisine geri dönmüştür. 1981 – 83 yıllarında Suudi Arabistan’da bir Amerikan bürosunda, şantiye denetim ve yönetim sorumluluğu yapmıştır. 1989-90 ve 1990-91 yıllarında iki dönem yeniden Mimarlar Odası Başkanlığı ve Anıtlar Yüksek Kurulu üyeliğinde bulunmuştur. Dergimiz Mimarca’nın kurucularındandır. Kendi yorumuyla tüm meslek hayatı boyunca niteliği, nicelikten önde tutmuş, süs ve lümpencilik yerine sadeliğe ve mimari ile diğer mühendislik ve sanat olgularını iç içe yürütmeye gayret göstermiştir. Çağımızın malzemelerini oldukları gibi kullanmıştır. Genellikle Lefkoşa ve Girne bölgelerinde konut, apartman, iş ve iskân siteleri, turistik tatil köyü ve endüstriyel bina türünde gerçekleştirdiği tasarımları vardır. (Mimarca, Sayı:28, 1991)

Yücem Erönen, çıplak göz ile görünebilen bir derecede mesleğine aşık bir mimardı. Yapılan tüm toplantılarda gerek toplumsal gerekse mesleki etik değerlere sahip çıkışı ve onlara sadık kalınması konusundaki ısrarları ile dikkat çekerdi. Karşılaşmalarında, karşısındakinin kalbine dokunabilen, sözleri ile zihninde iz bırakan, samimi bir insandı. Doğru bildiklerinden şaşmaz, onları ifade etmekten korkmaz ve dediklerinin de arkasında dimdik dururdu. Hümanistti. Adamızdaki farklı üniversitelerin mimarlık bölümlerinde dersler vermiş, final geri bildirim sunumlarında görevler üstlenmiştir. Birçok konuda örnek alınabilecek Yücem Erönen iki oğlan babasıydı.

Yücem Erönen ile ilgili özel bir yayın

Yücem Erönen ile ilgili özel bir yayın yapma fikri onu tanıyan ve seven meslektaşlarından ve özellikle 54. Dönem Mimarlar Odası Yönetim Kurulu ve Başkanı Kozan Uzunoğlu’ndan gelen isteklerle şekillendi. Önceleri Oda’nın sürekli yayını olan Mimarca dergisinin özel bir sayısı olarak Yücem Erönen (aramızda ona hitap ettiğimiz tabir ile) ‘Abimizi’ anma fikri vardı ancak Yayın Kurulu toplantılarında gerçekleşen fikir alışverişlerinden sonra O’na özel bir yayının ancak da bir ‘kitap’ şeklinde olabileceği görüşünde uzlaşıldı ve sonuç olarak Kıbrıs Türk mimarlık dünyasında iz bırakmış, toplumsal sorumluluklarına ve etik değerlere bağlı bir öncü olan Yücem Erönen’i anma ve onun mirasını gelecek nesillere aktarma düşüncesinden doğan, şu an elinizde tutmakta olduğunuz

bu kitap için ilk adımlar atılmış oldu. Bu özel projede, Yücem Erönen'in oğlu Enver Erönen, babasının hayatını, eserlerini ve değerlerini 'edebi' denebilecek hassasiyette harmanlayarak okuyuculara sunma konusunda başından beri çok özveri ile çalışmış ve emeğini kitabın her aşamasında cömertlikle ortaya koymuştur. Kendisi de bir mimar ve mimarlar odası yayın kurulu üyesi olarak, babasının izinden giderek, onun felsefesini ve mirasını gelecek kuşaklara taşıma sorumluluğunu üstlenmiş ve böylesi bir sorumluluğun tüm gerekliliklerini sabırla yerine getirmiştir.

Kitap içeriği ve bölümler

Kitabın ilk bölümünde, Murat Obenlerin Yücem Erönen ile yapmış olduğu bir röportajdan yola çıkarak kendi sözleri yayın kurulu üyelerimizden Bahar ve Pınar Uluçay'ın redakte etmesi ve derlemesi ile son halini alan hayat hikayesi yer alıyor. Bu bölümü, Yücem Erönen'in Mimarca için kaleme almış olduğu yazıları, projeleri ve eskizlerine yer veren bölümler izliyor. Son bölümde ise en başta oğulları Enver ve Orhan Erönen olmak üzere, O'nu farklı karşılaşmalar sayesinde yakından tanıma fırsatı elde etmiş olan kişilerin kaleme aldığı anı yazıları var.

'Mimarca' yazıları: Meslek hayatı boyunca Yücem Erönen, sadece bir mimar olarak değil, bir lider olarak da önemli görevler üstlendi. Kendisinin de kurucuları arasında yer aldığı Mimarlar Odası'nın yayını Mimarca'da için yazılar yazdı. Kitapta yer alabilecek şekilde Enver Erönen Mimarca dergisinde yayımlanmış bu özgün yazıları derledi ve yayına hazır hale getirdi. Bu yazıları önemsiyoruz çünkü birer arşiv öğesi, bellek unsuru olmanın ötesinde, Erönen'in Mimarca için kaleme aldığı her bir yazı, düşünce özgürlüğü pratiğine örnek oluyor ve mimarlık dünyasına katkıda bulunan bir bilgelik sunuyor. Aynı zamanda, bu yazılar, Yücem Erönen'in düşünsel derinliğini, toplumsal sorumluluğunu ve mimarlık anlayışını adeta bir manifesto niteliğinde karşımıza çıkarak kendi mimarlık alığımıza dair birçok şeyi düşünmemize alan açarak Yücem Eröneni tanırken kendimizi de daha yakından keşfetmemize olanak tanıyor.

Projeleri ve değerleri: Enver Erönen, babası Yücem Erönen'in projeleri arasında seçim yaparken, sadece mimari açıdan değil, O'nun toplumsal sorumlulukları ve etik değerleri nasıl ön planda tuttuğunu gözler önüne sergileyebilecek projelerine odaklanmayı tercih etti. Böylelikle de okuyuculara Yücem Erönen'in estetik veya teknik bakış açılarının yanında insan, doğa ve müşterekler ekseninde esas tasarlamaya çalıştığının yapılı çevrenin ötesinde bir yaşam kalitesi olduğunu anlamamıza olanak tanıyor.

Anı yazıları: Bu kitap, birçok sevenlerinin dilinden Yücem Erönen'in nasıl anılarda yaşayan bir mimar olduğunu anlatıyor. Enver Erönen ve Orhan Erönen de kendi yaşadıkları anılar aracılığıyla, babaları Yücem Erönen'in sadece bir profesyonel olarak değil, bir baba ve mentor olarak nasıl anıldığını ve sevgiyle hatırlandığını bizlere vurguluyorlar. Anı yazılarında da yer alan iki eskizi de okuyuculara eskizlerdeki çizgilerin ötesine geçerek, Erönen'in zihnindeki düşünce izlerini takip etmemize aracılık etmiş oluyor. Bu sayede, O'nun sadece binalar inşa etmekle kalmayıp, esnek, değişime açık ve hatta öncü bir düşünür olarak nasıl öne çıktığını anlamamıza yardımcı oluyor.

Dileğimiz ve teşekkürlerimiz

Yücem Erönen'in izinden gidenlerin, toplumsal sorumluluğa duyarlı mimarların ve düşünürlerin yolunu aydınlatmasını umuyoruz. Enver Erönen dahil tüm yayın kurulu olarak, bu projede emeği geçen herkese teşekkür ederken özellikle birkaç ismi özellikle vurgulamayı bir görev biliriz.

54. Dönem Mimarlar Odası Başkanımız Kozan Uzunoğlu ve Yönetim Kurulu üyeleri ilk fikir ortaya çıktığı andan itibaren bu projenin birinci destekçileriydiler. Hepsine ayrı ayrı çok teşekkür ederiz. Sevgili Ezcan Özsoy kendi kişisel 'Mimarca' arşivini bize açarak, kitap içeriğinin büyük bir oranda zenginleşmesine ve büyük resmin tamamlanmasına olanak sağlamış bulundu. Ne kadar teşekkür etsek azdır. Yine benzer bir şekilde sevgili Hasan Erhan da Mimarca dergilerini bizimle paylaştı ve 'genel anlamda da' anılarını dillendirerek bir anı yazısının ötesinde neredeyse bir araştırma yazısı niteliğinde katkı yaptı. Müteşekkiriz.

UNHCR çatısı altında yayınlanan "Twelve Houses" kitabına Yücem Erönen'le birlikte aynı dönem katkı koymuş bir isim olarak yayın kurulu üyemiz sevgili Mustafa Atun, sana da bu projeye yönelik bilgileri ve evrakları bizimle paylaştığın için çok teşekkür ederiz.

İçeriğe katkı yapan bu değerli kişilere ek olarak birincil 'okuyucular' ve ayna tutucular olarak destek veren Enver ve Orhan'ın anneleri Gönül Erönen'e, Enver Erönen'in eşi Yeliz Şükrü Erönen'e ve yazar dostu Cengiz Erdem'e katkılarından dolayı teşekkürü borç biliriz. Benzer bir şekilde bir grafik tasarımcı olarak bizlere kitap için çeşitli yönlendirmelerde bulunan Gamze Anıl'a da içten teşekkürlerimizi sunmak isteriz. Ve sevgili Orhan Erönen, anı yazısı olarak yapmış olduğun 'görünen' katkının ötesinde görünmeyen katkıların da var. Bizler onları biliyoruz ve sana hepsi için gönülden teşekkür ederiz.
Son olarak, 54. Dönem Mimarlar Odası Yayın Kurulu Üyelerimizin tümüne, ancak özellikle Bahar ve Pınar Uluçay'a kitabı yayına hazırlarken verdikleri destek ve emekleri için çok teşekkür ederiz.

'Mimar Yücem Erönen' kitabının sadece bir anma değil, bir ilham kaynağı da olabilmesi dileklerimizle.

KTMMOB; Mimarlar Odası 54.
Dönem Yayın Kurulu adına,

Abdullah Can
Münevver Özgür Özersay

Ocak 2024

ÖNSÖZ

Yücem Erönen'in anısına...

KTMMOB Mimarlar Odası Başkanlığı yapmış çok değerli bir meslek adamını, abimizi geçtiğimiz yıl temmuz ayında kaybettik ve bugün hala mimarlık camiası olarak onu kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz.
Yücem Erönen, İngiltere'de almış olduğu iyi bir mimarlık eğitiminin ardından yine Avrupa'da iyi bir profesyonel staj deneyimi yaşamış ve ardından 1972-73 yılları arasında Mimarlar Odası Başkanlığı ve 73-74 yıllarında ise KTMMOB Genel Sekreterliği yapmıştır. Yurt dışı deneyimlerini Kıbrıs'a taşımaya çalışmış ve ülkemizde mimarlık mesleğinin saygınlığının toplum nezdinde değer bulması için çaba göstermiştir. 1989 – 1991 yılları arasında da iki dönem daha oda başkanlığı sorumluluğunu yüklenmiştir. Yücem Erönen, Oda Başkanlığı görevinden sonra da odasıyla olan bağlarını hiç koparmamıştır. 1991-1994 yılları arasında UNHCR'ın sponsorluğunda Kıbrıs Mimarlar Birliği ile odamızın yürüttüğü yarışmalarda ve çeşitli eğitim programlarında, organizasyon komitelerinde etkin rol almış, İngilizce lisanına hakimiyeti ve mesleki donanımı ile, o dönemin her iki toplumdaki genç mimarlarına örnek bir model olmuştu. Sağlığının iyi olduğu son dönemlere kadar da odamızın düzenlediği söyleşi etkinliklerine katılır ve düşüncelerini gençlerle paylaşırdı. Çok yakın zamanlarda merkez binamızın avlusunda mimari söyleşilerin yapıldığı bir gecede yapmış olduğu konuşmayı unutamam. Mesleği her yönüyle deneyimleyen bir abimiz olarak yapı fiziği bilgisinin ve etik anlayışın öneminin altını çizmiş ve ticari amaçlarla yapılan yap-sat'larda yapı fiziği temel ilkelerinin ve mahremiyetin öneminin unutulduğunu, oysa etik olarak mimarın her zaman bu değerlere sahip çıkması gerektiğini vurgulamıştı.

Yücem Erönen, aynı zamanda odamızın dergisi "Mimarca"nın kurucularındandır. Her genel kurul toplantılarında Mimarca'nın daha sürekli ve düzenli yayınlanan, geniş kitlelere ulaşabilen, içeriği zengin, kaliteli bir meslek dergisi olması gerektiğinin altını çizerdi. Bugün artık, onun öncülüğünü yaptığı Mimarlar Odası'nın altında amatör ruhla ama profesyonel bir anlayışla çalışan, "Mimarca" dergisi ve daha birçok oda yayınına sahip çıkan Mimarlar Odası Yayın Kurulu var. Yakın zamanda "Mimarca" 100. sayısına ulaşacak. Mimarca artık dijital olarak dünyanın tüm köşesinden erişilebilir durumda. Birçok mimarlık okulunun kütüphanesinde ve Türkiye'de birçok mimarlık portalı tarafından takip edilen ve bilimsel yayınlarda da referans olarak gösterilen, bilinen bir dergi hâline gelmiştir. Bir başka deyişle, Yücem abimizin Mimarca'sının artık Kıbrıs Türk Mimari'sinin önemli bir hafızası hâline geldiğini ve onun hayal ettiği gibi geniş kitlelere ulaşabildiğini söylersek yanlış söylemiş olmayız.

Yücem Erönen, tüm meslek hayatı boyunca niteliği, nicelikten önde tutmuştur. Süs ve taklitçilik yerine sadeliğe, özgünlüğe önem vermiştir. Mimari ile diğer mühendislik ve sa-

nat olgularını iç içe yürütmeye gayret göstermiştir. Çağımızın malzemelerini oldukları gibi kullanmıştır. Mesleğine aşık ve yüksek etik değerlere sahip bir insan olan Yücem Erönen, her birimizin kalbine ayrı ayrı dokunabilmiş, samimi ve doğru bildiğinin arkasında dimdik duran bir isimdi.
Yücem abimizin, anılarını ve çalışmalarını içeren bu eserin hazırlanmasına büyük emekler veren yayın kurulumuza çok teşekkür ediyorum. Şüphesiz, yayın kurulumuzun değerli üyelerinden biri olan Yücem abimizin oğlu Mimar Enver Erönen'in ve ailesinin bu eserin ortaya çıkması için yapmış oldukları katkı çok büyüktür. Bu eser var olduğu sürece, yalnızca Yücem abimizin anısını yaşatmakla kalmayacak; ayrıca o dönemin Kıbrıs'taki mimarlık tarihine de ışık tutacak ve gençlere ilham olmaya devam edecektir.

Yücem Erönen'i bir kez daha saygı ile anıyorum, bu eserin ülkemize kazandırılmasına emek verenleri kutluyorum ve tekrar teşekkür ediyorum.

Tüm okuyuculara keyifli okumalar diliyorum.

Saygılarımla

Kozan Uzunoğlu
54. dönem Mimarlar Odası Başkanı
(Ocak 2024)

hayat hikâyesi...

AİLE- İLK VE ORTA ÖĞRETİM

Doğduğum yer Arabahmet Mahallesi, Arabahmet Camii'nin karşı köşesi (1944? 45?). Orta halli bir aileden geldim, pek yokluk çekmedik. Tek çocuktum. Bizim evde dört jenerasyon vardı. Annemin dedesi-nenesi, annemin anası, annemim jenerasyonu ve ben. Annemin dedesi ben 8 yaşındayken öldü. Onun eşi Zehra Nenem ben 11 yaşındayken öldü. Dedem çok küçük yaşta öldü, anneannem Fahriye Hanım 1970'lerde.

Dedem Hoca Hakkı Efendi bu bölgenin sahibi, toprak ağasıydı. Buraları eker biçerdi. Annem de Lefkoşa'da doğdu, büyüdü. Osmanlı dönemi Lefkoşa'nın en önemli bölgesi olan Ömerge'dendi. Annem Hatice Tahsin karşımızdaki Viktorya Kız Lisesi'nde öğretmen olduğundan, onun içinde büyüdüm, 12 yaşına kadar hep onun içindeydik. Dedemi ben görmedim, çok genç yaşta öldü. Annemin dedesinin babasını adadaki saraç - deri imal edip işleyen zanaatkar - eksikliği nedeniyle İngiliz Hükümeti getirmiş. Türkiye'nin Ege, İzmir

"Çocukluğumuzda, şimdi Rum tarafında kalan Millet Bahçesi ve bir de bizim Çağlayan Parkı, özellikle gidilen yerlerdi ama bütün yollar parktı zaten. Otomobil yoktu, dolayısıyla yollarda lingiri, top oynardık..."

Annesi Hatice Tahsin ile birlikte

taraflarından, gelmişler. Ve öbür taraftaki dedem de 16.yy'da Konya Karaman'dan gelen demir tüccarı Ali Ağa. Dolayısı ile Kıbrıs'ta nasıl var olduğumuz aşağı yukarı çıkıyor. Benim için önemli olan Kıbrıs'ta bir Kıbrıslıyım, Kıbrıs'ta yaşamaktan mutluluk duyarım ve başka bir yerde yaşamak istemem. 17 yaşından beri yurt dışında kendini aşmış bir insan olmama rağmen benim için Avrupa bir değer taşımaz.

Beş yaşında Amerikan Akademi'ye anaokuluna gittim. İngilizce, Matematik okuduğum için ilkokul birinci

Babası Enver Bey ve Annesi
Hatice Hanım bisiklet gezintisinde

sınıfta üç gün kaldım, tembel olacak bu çocuk çalışmayacak dediler, ikinci sınıfa aldılar. Dolayısı ile sınıfta herkesten iki yaş küçüktüm, bayağı dayak yedim. İlk üç günü Yenicami'de geçti, ondan sonra Haydarpaşa İlkokulu'na geçtik. Arabahmet'te o zamanlar, bir tane okul vardı, Haydarpaşa. Şimdiki Eski Eserlerin olduğu yer. Yürüyerek, sonra bisikletle gider gelirdik. Otobüs alsın, getirsin götürsün bizi pek yoktu. Lise de işte karşısı. Evvela İslam Lisesi ondan sonra bir ara adı Celal Bayar Erkek Lisesi de oldu. Sonra Lefkoşa Türk Lisesi oldu, ben oradan mezunum. Lise 2. ve 3. sınıfları eski mezarlığın yerinde yapılan lisede bitirdim. Kız lisesi ile bir

İlkokul yılları

duvar ayırırdı bizi. Okulun müdüresi Leman Hanım daha okul bitmeden erkek ve kız liselerinin ortasına yüksek bir duvar inşa ettirmişti. Biz de okul çıkışı bisikletlerimizle kara önlüklü kızları takip ederdik, yaklaşıp mektup alıp verirdik.

ÇOCUKLUK SES VE TATLARI... ERMENİLER

Çocukluk yıllarımda beni etkileyen tatlar ve sesler... Arabahmet Cami-i'nin rahmetli müezzini Arap Abdullah'ın, şahane, davudi bir sesi vardı, bariton, sabah makamında, caminin şerefesinde dolaşırken yavaş yavaş

kaybolan ve tekrar duyulan, mekanik olmayan bir ses, ardından da Ermeni Kilisesi'nin çan sesi, Baf Kapısı Polis İstasyonu karşısında da öbür kilisenin çan sesleri, kendi dillerinde konuşan Ermeniler gelir aklıma. Halen daha Ermenice biraz bir şeyler hatırlarım. Bütün bunlar benim kulağımdaki melodilerdir. Ve şu anda tekrar o sesleri duyabilsem diye düşünürüm. O sabah ezanını 17 yaşından sonra gittiğim İngiltere'de, Almanya'da hep aradım, bulamadım. O ilk ses halen kulağımda ve sabah ezanının okunmadığı bir ülkede yaşamak istemem. İkincisi tatlar... İngiltere'ye gittiğim zaman bana yabancı gelmeyen şeyler vardı, çocukluğumuzdan itibaren Ermeni komşularımızın Easter'de boyadıkları yumurtalar vb. doğumdan itibaren alıştığım tatlardı. Hristiyanların, Müslümanların günleri kutlanırdı.

Arabahmet özellikle, Ermenilerin yoğun olduğu bir mahalle olduğu için pek Rum yoktu bizim mahallede. Ben Ermeni çocuklarla büyüdüm. O zamanlar bu Ermeniydi, bu Türktü vs. konusu pek yoktu. Kıbrıs'ta beraber büyüdük. Rum arkadaşlarımız yoktu ama Mastrahari diye birçok Kıbrıslı Türk'ün de işini yapan meşhur Rum tamircimiz vardı. Tabii Mastrahari benden büyüktü ve Büyük Han'ın yanındaki Deveciler Hanı'na beni götürürdüğünü hatırlarım. Develeri gösterirdi, sanki dedem babam, amcam gibi. Yalnız ustamız değil ailemizin de bir parçasıydı. Kısaca sosyal zenginlik vardı. Ermenilerin pastırmaları meşhurdur. Arabahmet Camii'nin arkasında pancurlara asılırdı kurutmak için. Arabahmet bölgesinde oturmak bir ayrıcalıktı. Özel bir bölgeydi, orta sınıfın üstü gibi. Hacı Münür Efendiler, Süheyla Hanım'ın evi, Paşanın evi hep bu mahalleydi. Yani geriye baktığımda, benim için o çocukluk hatıraları, Lefkoşa'nın, hayatımın en güzel zamanıydı.

Ermeniler azınlıktılar. 1915'lerde Türkiye'deki Ermeni olaylarından sonra buraya gelenlerdi. Mesela Diş Doktoru Saliyan komşumuzdu, bizi bir duvar ayırırdı. 0nu Türkiye'de bir Türk büyütüp, okutmuş o yüzden Türklere bir borç hissettiydi ve fakir çocuklardan bir Rum bir de Türk çocuk aldıydı yanına. Rahmetli Yavuz'du Türk çocuk, oyun arkadaşımdı. Malesef Türkiye'ye ortaokulu okusun diye gönderdi ama genç yaşta öldü. Samanbahçe'de idi babası, çok çocuklu bir aileydi. Fotoğrafçı Zahtaryan ise evin altındaki dükkanda kiracımızdı. Sonraları çok meşhur bir fotoğrafcı oldu ve bir banka onun bütün fotoğraflarını toplayıp kitap haline getirdi. Neredeyse yarım asır sonra çocukluğumu geçirdiğim, oğlu Karo Zahtaryan'ı internet sayesinde Manchaster'de buldum. Ben ona Türkçe öğretmiştim o da bana Ermenice. Babası genç yaşta ölünce amca bunları Manchester'e götürdü. Orada tekstil tüccarı oldu. Toros'lara mal verirdi ve ayni zamanda aile dostlarıydı. Karo Zahtaryan. Fikri Toros'a ve tüm üç kardeşe amca gibi kol kanat gerdi. Manchester'de okuttu. Şimdilerde Kıbrıs'a geldiği zaman, Larnaka'da ailesi, torunları var, görüşürük. Viktorya Sokağı'nın sonundaki Ermeni Kilisesi'ne gelirler bazen. Geçen senelerde, bütün Ermenilerin buluştuğu bir yıl olduydu, sen de gel dedim. İlkokulları kilisenin içindeydi. Mısır'dan, Lübnan'dan, İngiltere'den gelen bütün Ermeni arkadaşlar, 70'lik insanlar çocuk gibi, ilkokullarında buluştular. Beni de kendilerinden biri gibi görürler, yemeğe gittik sonra. Sonrasında Zahtaryan'ın ailesi, kardeşleri tencere-tava tüccarı oldular. Halen Uzun Yol'da dükkanları vardır. Karo ile buluştuğumuzda amcasının dükkanını göstermişti, isimleri hala tabelada yazar.

Karşımızda AYMA vardı, Ermeni futbol kulübü. Hakkı Atun'un enişte-

si var Tuna Veysi mimar, komşumuz, abimizdir, beraber büyüdük mahallede. Onların evinin orasıydı AYMA klübü.

Ermeniler Türkiye'den geldiklerinde, ya da gönderildiklerinde neden Arabahmet bölgesine yerleştilerdi? Öncelikle Türkçe bilirlerdi, Rumca bilmezlerdi. Bir ikincisi Türkiye'de yetiştikleri için bize yakın hissederlerdi. Ama yıllar sonra, din unsuru ağır basınca Müslümanlar yerine Hristiyanlar ile hareket etmeyi yeğlediler. Bir de dominant ekonominin sahibi Rumlardı. Ermeniler de Yahudiler de azınlık oldukları için, kendilerini idame ettirmek için ekonomik güce sahip olmaları gerekir, dolayısı ile Rumlar ile ortak olmaları daha iyi diye düşünürüm.

Koharik adında RİK'te Türkçe haberleri okuyan Ermeni bir hanım var, emekli oldu. Arabahmet ile ilgili bir şey öğrenmek istersem Koharik'e sorarım. Sen bizim muhtarımızsın derim. Koharik ile aynı gün doğmuşuz, ben sabah 05:30'da, o 10:00'da, dolayısıyla birkaç saatlik abisiyim. Ben 60'lı yıllarda İngiltere'deydim, o yılları yaşamadım. "Neden ayrıldınız?" diye sorduğumda, zorla gönderilmediklerini, 1963'de iki ateş arasında kaldıklarını ve en yakın yer olan Baf Kapısı'ndan Arabahmet'i terketmek zorunda kaldıkları yanıtını verdi. Ancak ilerleyen yıllarda kalanları da TMT'nin kovcaladığını duyarım. Dolayısıyla bir yaşam şekli, bir tarih ortadan silindi. Ermenilerin Türkçe konuşması, benim hayatımda enteresan bir yer kaplar çünkü çocukluğumuzda bizim Türkiye ile temasımız yoktu. Zaten uçaklar yoktu, vapurla Türkiye'den tek tük gelenlerle ilk kez yıllar sonra karşılaştığımda, anneme Türkiyeliler neden Ermeni gibi konuşur diye sorduğumu hatırlarım.

Şu anda aynı dili konuşmamıza rağmen Anadolu'dan gelen biriyle dilin dışında paylaşacağım çok az şey vardır ama bir Ermeni ile paylaşacağım çok şey vardır çünkü çocukluğumdan itibaren aynı coğrafyanın insanlarıyız, zevklerimiz, tatlarımız, müziklerimiz çok benzerdi, Osmanlı'nın etkisi.

ESKİ LEFKOŞA

Çocukluğumuzda, şimdi Rum tarafında kalan Millet Bahçesi, (içinden geçip hastaneye gidilen) ve bir de bizim Çağlayan Parkı, özellikle gidilen yerlerdi ama bütün yollar parktı zaten. Otomobil yoktu, dolayısıyla yollarda lingiri, top oynardık. Tek tük otomobil geçtiğinde de kenara çekilirdik.

Surların içi dışında birşey yoktu, ovaya gideceksek Girne Kapısı'ndan çıktığımız andan itibaren bir anda ova başlardı. Kapının hemen karşısında kız lisesinin yapıldığı yerde mezarlık vardı. Yusuf Kaptan Sahası'nın Anibal'a olan çıkışına gonnoya giderdik. Orada kil çıkardı, kilden birşeyler yapardık, ufkumuz buydu yani.

İngiliz askerleri Taksim Sahası'nda (Cirit Sahası) belli günlerde Valinin mevcudiyetinde oyunlar oynardı. İngilizlere ait bu gibi oyunları aslında Rumlar oynardı. Bizde Hindistan, Pakistan'da tutunduğu gibi tutunmadı. Kıbrıslı Türkler'in futbol dışında başka bir İngiliz oyunu oynadıklarını görmedim. Şimdilerde buradaki Pakistanlıların haftasonları Çetinkaya'nın antreman sahasında kriket oynadığını görürüm. Dolayısı ile İngilizlerin oyunları bizim kültürümüzde yer bulmadı.

Eskiden insanlar zanaatlarla anılırdı. Nalbant Abdullah, Terzi Ahmet, Kasap Mehmet vs. Şimdi bunun yeri-

ni doktor, mimar, mühendis, avukat aldı. Usta olmak önemliydi, yüksek zekalılar zanaatında başarılı olan insanlardı. Dolayısıyla kötü zanaatkar yoktu o zaman. Hatırlarım, polis atları, şimdi otopark olarak kullanılan Polis Sokağı'nda kalırdı. Bahsettiğim Arabahmet Camii'nin müezzini Abdullah da poliste nalbantlık yapardı. Hatırlarım çocukken terzi yanında çalışan kızların terzi çıkması diye birşey vardı, terzi çıkma töreni. Hatırlarım özel günler olurdu, nenemle bazen giderdik. Kadınlar toplanırdı, yiyecekler, içecekler. Provadan başlayıp bir elbiseyi dikip bitirinceye kadar olan süre başarıyla tamamlandığında, ustası o kızı usta çıkarırdı. Ve kız ustanın yanında ayrılır, genellikle kendi evinde terzihane açardı. Meslekler böyleydi. Çıraklık, kalfalık döneminden sonra ustanın kalfasına ustalık ünvanı vermesi önemli bir şeydi. Ve bunda hatır gönül, kopya falan şimdi olduğu gibi olamazdı, insanlar hak ederdi. 1940'larda ve hatta daha öncesinde okuma yoktu. Çoçuk eli ayağı tuttuktan sonra tenekeci, kunduracı ya da yapıcı yanına girerdi ve meslek sahibi olurdu. Kur'an okullarına ben yetişmedim tabii. Din hakimdi o zamanlar benim doğumumdan önce. Eski Türkçe'nin yerini Latin alfabesinin almasından sonra okuma başladı.

Sonra Bandabuliya anıları var. Benim ikinci annem olan Hediye aba vardı. O zamanlar besleme alınırdı. Besleme, akrabadan, köyden çok çocuklu bir ailenin çocuğunu alınırdı, bakamazdı insanlar fakirlik vardı. Büyütürdün, evde yardımcı olur işlerde. Büyüyünce de evlendirirdin. İşte benim ikinci anam da Hediye abadır. Şimdilerde Zodya'da ailesi ve torunları ile birlikte yaşar. El arabacığını alır, beraber çarşıya gider bir torba şeker, bir torba pirinç alırdık. Kavga çıkardı, mal kalmazdı. Ve şiş toplanırdı bir yerde, Rumlar basarsa bizi şişlerle koruyacaktık kendimizi.

Yağ tenekelerinin içine mutlaka yağ bittikten sonra toprak konulur, birşey ekilirdi. Toprak saksı da vardı ama esas tenekelerin içindeydi ve yasemin ona ekilirdi. En ufak şeye, neredeyse yumurta kaplarına kadar birşeyler ekilirdi. Her evde mutlaka yasemin vardı. Ve dikkat ederseniz, Surların dışında da mutlaka mandalin ve limon ağaçları vardır. Rum tarafında da, bazen Kaymaklı'ya giderim, orada da limon ve mandarin ağaçları var. Ama yasemin mutlaka vardı her evde.

MİMAR OLMA SERÜVENİ – ÜNİVERSİTE YILLARI...1963 DÖNEMİ

Mimar olmaya 5 yaşında karar verdim, rahmetli Ahmet Behaeddin sayesinde. Sokakta futbol oynarken, başımızı kaldırdık baktık, karşıdan bir çift gelir. Ahmed Behaeddin genç yakışıklı, ama yanında da o güne kadar gördüğüm en güzel kadın, karısı Al(a)manmış. Kim olduğunu sorduk, Mühendis dediler (o zaman mimarlara da Mühendis derlerdi). " Eğer mimar-mühendis olursam ben de böyle güzel bir kadın alabilirim" diyerek, çocukluk oyunlarımı hep inşaat sahalarında geçirdim, kaç defa ayağıma çiviler battı. O karar, o gün verildiydi. İlk, orta ve liseyi hep mimar olmak için okudum. 1962'de 17 yaşında liseden mezun oldum. Ailemiz sınıf arkadaşımla (Taner?) bizi Leymosun'a götürdü. Vapurun yanaşabileceği liman yoktu o zaman, bavullarımızla bizi bir mavnaya koydular ve yavaş yavaş içerilerde bekleyen vapura gittik. Theodor Herlz isimli vapurla 3 günlük bir yolculuktan sonra İngiltere'ye vardık. Kıbrıs'tan ilk defa ayrılan bir çocuk, 17 yaşında. O zaman telefon yok, mektubun

Lise II vesikalıkları

dışında bir haberleşme imkanı yok, ama en azından 1963'e kadar postalar çalışırdı.

Buradan çıktık Yunanistan'ın Pire limanından, İtalya Rimini limanına kadar gittik. Ondan sonra trenle Venedik, Paris, sonra Belçika Ostende, oradan karşıya geçtik feribotla. Ordan da trenle Londra, Viktorya Tren İstasyonu. Saat gece 9 oldu. Sınıf arkadaşımı kız kardeşi aldı gitti, beni alacak annemin tuttuğu "guardian"a (veli/koruyucu/rehber) telefon ettim, ulaşamadım. Telefonun da acemesiyik, evde telefon yoktu. 60 kilo bagajla Viktorya Tren İstasyonunda kaldık. Saat 10 oldu. Çekiştire çekiştire bavulları, çıktım dışarı. Hayatımın en büyük paniği. Çünkü yurtdışına hiç gitmedik, hayat tecrübemiz yok, telefon etmeyi bilmeyik, bankaya gidip hesap açtırmayı bilmeyik. Otele gittim, ertesi gün kadın beni almaya geldi. Meğer kadın tarihi bir gün sonrası anlamış. Herşey bir maceraydı. Çünkü hayata, dünyaya hazır değildik (Gerçi şimdi gene hazır değiliz).

Ailenin tek çocuğuyuk, para problemimiz yok, para Kıbrıs'tan gelir, 63 senesi 21 Aralık'tan önce Londra'da, üniversiteye hazırlık için A-level yaptığım kolejdeydim. Yeni yıl tatilinde İskoçya'ya kayak yapmaya gideyim diye düşündüm. Bir geldi 21 Aralık, değil para, mektup gelmez. Ölü müler, sağ mılar bilemedim. Babam zaten küçük yaşta öldüydü, anam yalnız. Annemin Hatice Tahsin olduğunu söyledim, Kız Lisesi öğretmeni, sosyal yardım görevlisi ve savaşta Mücahitlerin bütüm aişe ve ibadesinden sorumlu özel yardım dairesi müdürü. Annem, 1998'de öldüğünde cenazesine yaşlı bir bey geldi. "Türkiye'den özel geldim, TMT'nin kurucusuyum" dedi ve ilk defa öğrendim ki annem TMT'nin üyelerinden biriydi ve yeminini mezara kadar götürdü. Annem için Cumhurbaşkanlığı'nın basımını yaptığı Kod adı Lale kitabi yazıldı.

İngiltere'de ilk yıllar

O devirde mektup gelir, tarih 1-1.5 ay evveline ait. En azından anamız sağdır dedik. Mektup ikinci bir zarfın içinde gelir, belli ki Londra'dan bir İngiliz askeri, BM askeri'ne verilmiş, o tatile geldiğinde postalar. O yıllarda artık, Portsmouth'da üniversiteye başladım. Mesela bir paket gelirdi, dünyayı dolaşmış. evvela Afrika'ya gider birkaç ay sonra gelirdi. Bademacunu gönderir mesela. Şimdilerde var, o zaman İngiltere'de hiçbir şey bulamazdın. Anama bir mektup yazdım, ekmek gadeyifi için ölüyorum. Bir tekerler ekmek kadayıfı zamanlardan sonra geldi. İçinde ekmek kadayıfı tarifi anlatan üç sayfa mektup. Sini bulmak mümkün değil, durduk

Portsmouth' da Tasarım yaparken

ince ince hesap yaptık, benim tavada 06

KIBRIS'A DÖNÜŞ...
SPOR HAYATI

İngiltere (7 yıl) ve stajımı yaptığım Almanya ile birlikte toplam 10 yıl yurtdışında kaldım. Mimarlık 7 sene orada. 1.5 sene Almanya'nın Köln şehrinde staj yaptıktan sonra, tekrar 1.5 yıl mimar olarak çalıştım. Sonra MG Midget turuncu, portakal renkteki spor otomobilimi (meşhurdu) alıp 27 yaşında 1971 senesinin sonunda adaya döndüm. Hayatta ilk ve tek aşık olduğum otomobildi. Mezun oldum, mimar olarak çalışırım, para

Kıbrıs'a dönüşte Annesi Hatice Hanım ve Anneannesi Fahriye Hanım ile

kazanırım. Camekanda gördüm, bunu isterim dedim alacağım aldım. O arabayı 1985'lerde sattım.

Hayatım hep sporla geçti, İngiltere'de masa tenisi liglerinde oynardım. Üniversitenin tenis şampiyonuluğu var. Kıbrıs'ta da birinci seviyede devam ettim. 72 yılında, döndükten bir sene sonra Kıbrıs'ta masa tenisinde şampiyonluğum var. Masa tenisi ile tenis arasında tercih yapmam gerekirdi, tenisle devam ettim. Zaten Lefkoşa Tenis Kulübü'nün kurucularındanım. Cumartesileri hala daha oraya giderim. 5 yıl öncesine kadar tenis oynadım. Doktor bey, dizlerimi ve dirseklerimi 150 senelik kullandığımı, her ikisinin de ameliyatlık hale geldiğini söyleyince, tenisi bıraktım. Ortaokul 3. sınıfa kadar çok iyi futbol oynardım. Sol dizimde sorun çıkınca futbolu bıraktım. Almanya yıllarımda da Köln'de 4-5 km uzaklıktaki işyerime gitmek için bisiklet kullanırdım. Yollar buz tutardı, birkaç kez düştüğümü hatırlarım. Sağlığımı spora borçluyum.

Y. E. masa tenisi şampiyonu

ASKERLİK VE SAVAŞ DÖNEMİ

60'lı yıllarda herkes savaştı, ben İngiltere'de kısıldım, gelemedim diye hep bir eksiklik hissederdim. Hemen sancaktarlığa gittim, rahatsızlık hissederim, bir an evvel askerliğimi yap-

mak isterim dedim. 2 sene o zaman. Mücahitliğe, girdik, ilk ay acemilikti. Sonra Mücahitler Sitesi'nde yaptım. O devrede sancakta bir tek mimar benim. Askerin pek çok işi yanında, Mücahitler Sitesi'nin büyük kısmını ben yaptım, ben terhis olup bıraktıktan sonra, Hakkı Atun, askerdeyken Mücahitler Sitesi tamamlansın diye başı çektiydi.

Terhis olduktan bir müddet sonra harp çıktı, tekrar üniformamızı geydik gittik, 6 ay da öyle gitti. Sonra harp bitti tekrar terhis olduk. Bizim grup Kaymaklı'ya girdiydi. Rum askerlerini topladık, çöp arabalarına attık, aldılar götürdüler, boşalttılar bir yerlere. İnsanlığından soğun.

Bende hala daha iz bırakan, bir anım oldu. Galiba 22-23 Temmuzdu. Mücahitler Sitesi esas yerimiz, Leymosun'da teslim olan Sancaktar uykarıda, üzüntülü, biz bodrumda. Nöbetteyim. Kurşunumuz az kaldı. Ledra Palas'tan Rum tanklarının geleceği haberi geldi. Bayraktar Osman Efe geldi, Rumlara karşı, Ledra Palas'a doğru gideceyik 10 tane gönüllü isterim dedi. 8 gönüllü buldu, onların içinde de Burhan Atun mimar, Hakkı Atun'un gardaşı. Osman Efe önde 8 kişi biz arkada, tankın içine atmak üzere sırt çantalarımızı el bombası doldurduk, tabii öldürmezlerse seni. Yani öleceksen teslim olma adam gibi öl bari. Girne Kapısı'na gideceyik, Halkın Sesi'nin arkasındaki şehitliğe gittik, ordan doktorun yanından geçtik ve Girne Kapısı'na anayola çıktık. Lefkoşa'daki seslerden bahsettiydik ya daha önce, bu da hayatımın en sessiz anı. Bu çok önemlidir, hiç ses yok. Alarm durumunda diğer duyuların kapanıp, vücudu korumak, hayatı korumak için bir şeye yoğunlaştığı an diye düşünüyorum. Asfaltta giderik, asfalt kaynar. Burhan önümde gider. Acele ile çantasını ters taktı. çantanın içinde el bombaları ile beraber peksemet de var. Peksemetin parçalarının yola düşen sesini duyarım. Bu sesi hayatında hiçbir zaman duyamazsın. Öyle bir sessizlik içinde, konstantrasyonu düşün. Gittik Hisarın üstünde mevzilendik. Tanklar gelsin beklerik. 45 dakika falan geçti, yanlış alarm olduğu haberi geldi. Aniden bir koku duydum, nasıl bir pis koku, o saate kadar hiç koku duymadım. Meğer ben köpek pisliğinin üzerine mevzilenmişim. Üstüm başım köpek pisliği içinde ve farkında değilim. Alarm bitince diğer duyular açıldı. O 8 tane fedainin nasıl insanlar olduğunu da elinde Thompson'larla siteden hiç çıkmayıp saklananları da yaşayıp gördük. Böyle günler geçirdik. Arabahmet'deki ezan sesi ve o sessizlik hayatımda çok büyük yer tutar.

EVLİLİK

1978'te Gönül Erönen ile evlendim. İki oğlum var Enver ve Orhan. O zamanlar kadın savcı, hâkim yoktu, eşim onun mücadelesini verdi ve ülkenin ilk kadın hâkimi oldu··· Yaşı dolmadan erken emekliliğini isteyerek Strazburg'da İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitti.

KIBRIS'A DÖNÜŞTE MESLEK HAYATI...

İngiltere'den geldikten bir sene sonra 27 yaşında 24 üyeli Mimarlar Odası'nın başkanlığı yaptım. Kuzey Kıbrıs'ta 18 kayıt numaralı mimarım. Şu anda 1500'e yaklaşan üye sayımız var. Bir de 1980'lerde bir yıllığına ikinci kez Mimarlar Odası'nın başkanlığını yaptım. Overdrafttan geçinmeye başladığım için görevi bıraktım. Bu dönemde Mimarca 24 sayı çıktı, rekor kırdım. O dönem hükümetlerin çekindiği bir Mimarlar Odası vardı. Yasadışı her şeye müdahale ederdik. Bugün esamesi okunmaz. Sadece KTMMO Birliği konuşur.

1974'te Güzelyurt'ta İskan Müdürlüğü de yaptım. 25 bin nüfusu oraya

Oğulları Enver ve Orhan'la

yerleştirdik ve eyvallah deyip işi bıraktım çünkü ülkeme hizmet yanında asıl mesleğimi de yapmak istiyordum. İskan Müdürlüğü yaparken fakirleştim ama Sarayönü'nde yürürken başım hep dikti. Hiç eşdeğer mal almadım. UBP'den gelen siyasi makam, mevki, adaylık tekliflerini de reddettim. 1980'lere gelindiğinde bir ABD şirketinde işledim ve Arabistan'da büyük işler yaptım. 1 sene diye gittim 2 sene kaldım sonra ülkeye döndüm.

BUGÜNKÜ LEFKOŞA'YA VE ÜLKEYE DAİR...

Duyarlı mimarların görev yapmasına izin verilseydi, fikirleri alınsaydı,

Gönül Erönen Strazburg'da

Lefkoşa bu hale gelmezdi. Estetikten, insan boyutundan uzak, herşeyi sorun olan bir şehir, meslek yaratmayı başardılar malesef. Başardık demeyeceğim çünkü, evet tek tek mimarlar projelere imza atar ama esas kararları politikacılar verir. Kıbrıs'ta bugün mimarlığın da diğer birçok mesleğin de icra edilmesi mümkün değildir. Bugün yapılan mimarlık değil, metrekare teknisyenliğidir. Kıbrıs'ta mimarinin, şehirciliğin şekillenmesine politikacılar ve yöneticiler karar verir ve bugün neticesi de budur.

İki örnek vereceğim, Birincisi Eskişehir. Belediye başkanlığına bir mimar/şehirci geldikten sonra bugünku

KTMMOB'de bir konuşma sırasında

Eskişehir'in aldığı şekil ortadadır. Hakkı Atun oraya gitti ve mimar/şehirci olarak Yılmaz Büyükerşen'in yaptıklarından bahsetti, bunu yapmak mümkündür. Bunu mümkün kılan para değil kafadır, verdiğin kararlardır. Mehmet Harmancı iyi, değerli, yetenekli bir insan olabilir ancak yapılması gerekeni baştan yapmadığı için kendini mahkum etmiştir. Lefkoşa Belediye Başkanlığı'na seçildiği anda Cemal'ın yarattığı cehenneme müdahale etmesi gerekirdi ya çalışan sayısını yarıya indirecek ya da sendikayı ikna edip maaşlarda %20 -25 azaltma, sabitleme/dondurmaya gidecekti. Gereğini yapmadıkça Mehmet Harmancı da başka biri de belediye başkanlığı yapamaz. Belediye bu haliyle değil şehre hizmet vermek maaş ödemeden öteye gidemez. Tabii istifa da bir onurdur. Gerekli görevleri yapamayan insanların anında istifa etmesi gerekir.

Arabistan'daki ofisinde

İkinci vereceğim örnek de Gönyeli Belediyesidir. Belediye başkanı orada köyden bir kent yarattı. Gönyeli'de gökten para mı yağdı, belediye başkanı yaptı bunu. Gönyeli Belediye Başkanı para verdi, proje yaptırdı ve uyguladı. Kanalizasyonu döşedi, bütün altyapı bittikten sonra asfaltlamasını yaptı, şimdi kaldırımı, ışığıyla üst yapısını yapıyor. Herşey para değildir. Lefkoşa özelinde para ile yapılmaya-

cak o kadar şey vardır ki yapılmıyor. Örneğin askerin Dereboyu'nun arka tarafını vermiş olmasına rağmen yolun yapılmaması. Ben Şehit Çocukları Arsaları için birçok park projesi çizdim, yürüyüş yolları, bisiklet yolları ile ve Cemal Bulutoğluları zamanında belediyeye hediye ettim. Elçilikten parası çıkmış bedava projeyi yapamamış bir idareden bahsederik. Projeyi kaybettiler. Beklerim bir yetkili bana "Abi o projenin bir kopyasını bize ver da parkı hayata geçirelim" desin. Merkezi yönetimimiz bu halde, bürokrasi diyarı. Belediye yalnız halktan harac toplamak için, parayı bile bizden eziyetle alırlar. O yüzden Kıbrıs Türkü'nün bir uyanmaya, silkinmeye ihtiyacı var. Bu ruhu harekete geçirecek fedailere ihtiyacı var. İsterse o parti 5-10 sene sonra kapansın ama bu şeyleri de yapsın.

Biz bu ülkeyi sevmiyoruz, bu ülkenin kendimize ait olduğunu kabul etmiyoruz bir türlü. Beytambal kalsın deyen insanlar haline geldik o yüzden. Rum vatanım diyor ve ülkesine sarılıyor. Yapılan en güzel şeyleri bile küçümsüyoruz çünkü aşağılık kompleksi içindeyiz, Rum yapar biz yapamayık, öbürü yapar biz yapamayık, hastayız ve maraziyiz. Kıbrıs Türkü'nün tedaviye ihtiyacı var. Tedavinin de yolu anaokuldan başlayan yeni bir eğitim sistemi, reformdur. Kıbrıs'ta artık her türlü değer çökmüştür, bu değerlerin yeni baştan kurulması gerekir. Herkesin gördüğü hatalar bellidir, bunları düzeltecek idealist insanlara ihtiyacımız vardır çünkü Kıbrıs Türkü bedava ve angarya çalıştırılmaya alıştırılmıştır. Kıbrıs Türkü'nü rüşvetle, yalançılık, dolandırıcılıkla geçinen bir güruh haline getirdiler. Kıbrıs Türkü tembel, uyuz değildir. 30 lira maaşla yıllarca doktorundan hammalına kadar eşit para alıp savaşan, direnen topluluktur Kıbrıs Türkü. Ancak bugün artık

Arabistan'da şantiye kontrolü sırasında

her türlü değerimizi lanetliyoruz. Bu çökmüşlüğün, kokuşmuşluğun bir sonucudur. İhtiyacımız olan bir ihtilaldir, ihtilal gücünde bir değişikliğe ihtiyacımız var, yeni baştan bir kurucu meclisten başlayıp, yeni bir anlayış, yeni bir sistem. Özellikle yeni bir eğitim sistemine ihtiyacımız var, eğitim, eğitim, eğitim. Sağlık ve çevre duyarlı bir sistem ve duyarlı hale gelen insanların gönülden katılacakları bir berbaberliğe ihtiyacımız var. Bunun da yapılması için onlara bir hedef, utku gösterilmesi lazım ki o yolda yürüyelim. Çünkü bugün bir yere gelmeye çalışanı bile, örneğin Gönyeli'yi,

Şehit Çocukları Arsaları Park Projesi

tutup aşağıya çamurun içine çekmeye çalışıyoruz. Politikacılar bu sorunların cevaplarını kendileri de bilir, her hükümet değiştiğinde, kadrolar değişir, maaş gelir maaş gider. Öncelikli konu maaş nasıl ödenecek, ben bunu kabul edemem. Maaşa gidecek paranın yola, parka, ihtiyaçlı olan bir yere gitmemesini kabul edemem, ertesi gün istifa ederim. Kıbrıs Rum kesiminde Cumhurbaşkanı göreve geldiği andan itibaren kendi maaşı da dahil maaşlarda %25 azaltmaya gitti, bu kesintileri bankalarda topladılar ve Rum halkı buna izin verdi. Ve bugün kısa zamanda toparlandılar. Biz bunu yapamayacak kadar toplumbiliminden uzak insanlar mıyız? Bahanelerin arkasına kimse saklanmasın. Çalışan da ikna edilebilir ama hep beraber yapmamız lazım. Fedakarlık kelimesi Kıbrıs Türkü'nün lügatından silindi. Ülkem için bugün ne yaptım diyen insan yoktur. Tam tersi, gemisini kurtaran kaptan yaklaşımı var. İnsanları da günamam, yalnız başına bırakıldı insanlar. Ya kabul et ya göç et. Allah aşkına, nüfusumuzu bu kadar azınlığa düşürdük. Bütün bunlar bizim kabahatimizdir, kimseyi suçlayacak durumda değilik. Dejenere olmuş insanlarız. Ve bazen, bunun din ve inançla alakası yok, Rumların bedduasıdır derim.

SURLARİÇİ NASIL GELİŞİR...

Surlariçinin nasıl gelişeceğinin projesi 15-20 sene öncesinde Mustafa Akıncı'nın Lefkoşa Belediye Başkanı olduğu zamanlarda dünyadan uzmanlarla beraber Nicosia Master Planı ile düzenlenmiştir. Türk ve Rum tarafındaki bölgelerin nasıl gelişeceğin projesi ortadadır. Ben de sayfa sayfa kopyası var, projeleri ile beraber. Meydanlar nasıl geliştirilecek, örneğin Selimiye Meydanı, bu projeye göre yapılmıştır, keza Asmaaltı. Nicosia Master Planı Rumlar uyguladı, restore ettiler ve çok iyi restore ettiler. Avrupa Birliği'ne projeyi sundular, finansman aldılar ve en iyi şekilde yaptılar. Hatır için tanıdık, akraba müteahhitlere verip yaptırmadılar. Bugün örnek olarak yaptıkları Laiki Gitonia bölgesi var. Nasıl yapılacağı var, proje var. Orada devlet ve yerel yönetim var, bizde yok.

Lefkoşa benim için çok özel bir yerdir, o yüzden hem duygusal hem de mantıki olarak içimde ne varsa söylerim. Doğup büyüdüğüm yerdir ve

bugüne gelmesinde mimar olarak katkım olamadığı için üzülüyorum. Mustafa Akıncı zamanından beri, seçilen her belediye başkanına gider, "Lefkoşalıyım, Lefkoşa'ma ne verebilirim. Mimarım, proje yapayım, size hediye edeyim" derim. Cemal Bulutoğulları dışında kimse birsey istemedi ve o da ilk kez bize birşey hediye etmeye gelen oldu dedi. Arabahmet otoparkını yaptım, verdim, İki kat yer altında iki kat yer üstünde bir projeydi, meclise sunuldu. Mimar Mehmet Vahip sağdı, "Projeni, çok beğendik, kabul ettik" dedi. İhaleye çıkıldı, süreçte itirazlar oldu, ihale iptal oldu. İkinci bir ihaleye daha girildi, şartname değiştirildi. Otopark sayısını artırdık ki proje değişmiş olsun. Müteahhit 20 senenin altında kullanım sonra yap devret modeli üzerinden teklif verdi. Projeye yer altına bir kat daha ilave ettim, duyarlı bir projeydi. Cumhurbaşkanlığı'nın oradaki otoparktan bahsediyorum. Bugün orası çalışmıyor çünkü dar bir yoldan içeri dönülüyor, oysa ben yolu otoparkın içinden alıp dışarıya çıkardıydım, hem Surlariçi'nden hem dışından gelip parkedebilirlerdi.

Yalnız halktan harac toplamak için, parayı bile eziyetle alırlar bizden. Merkezi yönetimimiz bu halde, o yüzden Kıbrıs Türkü'nün bir uyanmaya, silkinmeye, eğitime, bir silkinmeye ihtiyacı var. Bu ruhu harekete geçirecek fedailere ihtiyacı var. İsterse o parti 5-10 sene sonra kapansın ama bu şeyleri de yapsın.

Şubat 2017 de Murat Obenler tarafından Yücem Erönen' le gerçekleştirilen yaklaşık iki saat yirmi dakikalık röportajın ses kayıtlarının elimize geçmesi, oğlu Enver Erönen'in bir sohbet sırasında Mimarlar Odası Yayın Kurulu olarak hazırlanmakta olan Yücem Erönen' le ilgili kitaptan bahsetmesi sonrası gerçekleşti. Bu röportaj Yücem Erönen'nin günlük olarak uğrayıp sosyalleştiği zamanın

Yücem Erönen, bir Lefkoşa sevdalısı...

Greyfrut Cafe'sinde Murat Obenler'in Eski Lefkoşa ile ilgili derlemek istediği bilgiler odağında gerçekleşmiş ve 01.03.2017 tarihinde Lefkoşa Kent Gazetesi sayı: 27, Eski Lefkoşa' lı Köşesi' nde yayınlanmıştır. Bu röportajın ses kaydı, hazırlanmakta olan kitaba özel bir niyet ile yeniden dinlenmiş, deşifre edilmiş ve tematik başlıklar altında okuyucuya Yücem Erönen'in yaşamını ve yaşam felsefesini yakınlaştırmak amacı ile derlenmiştir.

mimari eserleri...

MİMARİ ESERLERİ

Bu bölümde kırk seneyi aşkın süreyi kapsayan bir bina yapma pratiğinin ürünlerinden bahsedeceğiz. Onlarca proje içerisinden dikkatlice seçilen eserlerin her birinin öne çıkan ayrı öğeleri bulunmaktadır. Mimar Yücem Erönen Malsahipleri ile genelde samimi bir ilişki kurmayı başarmış ve ihtiyaçlarını doğru anlamaya özen göstermiştir. 1971'de Ada'ya dönüşünden sonra 1972-1973 dönemi Mimarlar Odası Başkanlığı yapmış ve 1974 sonrasında Güzelyurt ve yöresi İskân Sorumluluğunda bulunmuştur. Burada paylaşılacak olan 1973 de tasarladığı ilk proje dahil olmak üzere mimari çizgisini baştan belli etmiş ve bunu takip eden tüm projelerinde görülebilen sade ve tutumlu plan çözümlerini hayata geçirmeyi başarmıştır.

Temiz bir aks sistemi, asgari dolaşım alanı, iyi çalışılmış üç boyut kompozisyonlar, yalın kütleler ve özgün mimari bir dil O'nun mimarisinin göze çarpan özelliklerinden bazılarıdır. "Strüktür sadece İnşaat Mühendisi'

"... Temiz bir aks sistemi, asgari dolaşım alanı, iyi çalışılmış üç boyut kompozisyonlar, yalın kütleler ve özgün mimari bir dil..."

Selenge Evi

ne bırakılamayacak kadar önemlidir" demiş ve projelerine başlarken aks sistemini ve yapı elemanlarının kararlarını ön proje aşamasında vermiş ve aydıngere aktarmıştır. Detaylarını çizerken malzeme bilgisi ve donamını ile yapılabilirliği yüksek özgün çözümler hedeflemiştir. Projelerinde detaya verdiği önem özellikle bu bölümde bahsedilen Akalın Evi'nde kendini göstermektedir. Peysajla ilgili kararları da ayrıca ön proje aşamasında vermiş bu elemanları bina işleyişi ile birlikte düşünmüştür. Döşemeler, havuz elemanları ve rögar yerleri dahil her yönüyle çözülmüş

projeler üretmiş ve uygulatmıştır.

Mimar Yücem Erönen tasarımlarını yaparken çevresel faktörlerin binaya olan ektilerini de incelemiş ve güneşi bol olan ülkemizde bina yapma pratiği hakkında somut fikirler üretip bunları tasarımlarına aktarmıştır. Bu tutum özellikle 1990 sonrası yaptığı binalarda göze çarpmaktadır. Güneş kontrolu için güney ve batı cephesinde yapılan çıkmalar, yine güney cephesinde açılan yatay pencere boşlukları ve batı cephesine yerleştirilen dikey açıklıklar ile projeye uygunluk derecesine göre kuzeye bakan geniş açıklıklar binalarının karakteristik formatı olmuştur. Burada amaç binanın klimaya olan ihtiyacını azami derecede azaltmaktır. Değerlendirdiği bir başka çevresel faktör ise hava hareketi olmuştur. Projelerinin çoğunluğunun bulunduğu Mesarya Ovası'nda, genelde kuzeybatıdan esen hâkim rüzgârı yaşam alanlarının içine almaya dikkat etmiştir. Bu yatak odaları, mutfak ve oturma odalarının batıya bakması anlamına gelmiştir. Buna örnek olarak Ortaköy ve çevresinde tasarladığı tüm konut projelerinde bu çözüm şekli göze çarpmaktadır.

Profesyonel hayatı boyunca konut tasarımları ağırlıklı olmak üzere, apartman, ofis binaları, fabrika ve turistik pansiyon projelerinde çalışmış ve takım halinde girdiği büyük ölçekli ulusal yarışmalarda birincilik ödülleri almıştır. Bu projelerin bir kısmını içeren aşağıdaki seçki O'nun kariyerindeki değişim ve gelişme dönemlerini yansıtmakta ve dolayısı ile de mimarlık serüvenini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bir erken dönem projesi olan Selenge Evi modern yaşamı ve aynı zamanda bir sanatçının ihtiyaçlarına cevap veren bir düzenleme ile tasarlanmıştır. Çolak Apartmanı çok katlı dükkân ve konut projelerine iyi bir örnek teşkil etmektedir. Üçüncü proje olarak Işın Evi'nin tasarımında orta bahçeli bir konut tipi seçilmiştir. Bu proje ayrıca çevresel faktörlerin kontrolüne dair verilen kararların uygulamaya geçirildiği dönemi yansıtmaktadır. Necat Evi ise yükselişi temsil eder nitelikte bir forma sahip olup dominant çatı alanlarına sahip bir konut olma özelliğindedir. Mimar Yücem Erönen' in Mimarlar Odası Başkanlığı sırasında Oda Bülteni'nde savunduğu prensipleri yansıtan ofis projesi ise Postane binasını yansıtan bir eser olup bitişik nizam olan bir arsada kullanım maksimize edilmiştir. Bir olgunluk dönemi projesi olan Akalın Evi sürdürülebilir bina kriterlerinin uygulandığı bir prestij konutudur. Bu proje ayrıca mimar Enver Erönen ile beraber yaptığı ilk çalışma olma niteliğindedir. Bu uyumlu birliktelik tasarım sürecine farklı boyutlar katmış ve projedeki çözümlerle doğal ışığın ihtiyaç duyulan bölümlerde kontrollü bir şekilde bina içerisine alması sağlanmıştır. Bir "Aile Hizmeti" olan Erönen Apartmanı korkusuzca güneye doğru cam cephelerle açılırken bu alanları koruyacak derin çıkmaları barındırmaktadır. Her bir katın ayrı ifade edildiği bu kompozisyonda ileride yan arsaya yapılacak genişlemeye mahal vermek amacı ile merdiven kulesi bina kütlesinin doğu köşesine alınmıştır.

Mimarın en son inşa edilen eseri olan Djumba Turistik Pansiyon projesi onu duygusal açıdan belki de en fazla meşgul eden binası olmuştur. Projenin yapıldığı Arabahmet Cami karşı köşesindeki arsa, bir zamanlar içinde doğup büyüdüğü evi barındırmakta olup tahsil için yurt dışına gidene kadar ailesi ile bu muhitte yaşamıştır. Kitabımızın Hayat Hikayesi bölümünde değindiği mahalle yaşamı ile ilgili anılarını bulabilirsiniz. Nihayetinde yaklaşık otuz sene boş kalan bu arsa üzerine işletmeci oğlu Orhan Erönen için tasarlanan proje geleneksel bir formatta olan ve ismiyle

anılacak cumbalı bir bina olmuştur. Kendisi için Surlar içine dönüşü ve bir hesaplaşmayı simgeleyen eseri bir sonraki kuşağa devrederken huzurludur çünkü geçen kırk beş yılı aşkın sürede sevdiği mesleği layığıyla yapmış olmanın mutluluğunu taşımaktadır.

Bu bölümde görülen aydınger çizimlere ulaşmak iyi korunan bir arşiv sayesinde mümkün olmuştur. Çizimler arasında gezinirken kullanılan şablon büyüklükleri, Rapido çizgi kalınlıkları ile proje sunum teknikleri bu çizimlerin mimar Yücem Erönen, Architect ARIBA Dip (P'th)' un elinden çıktığını bize hatırlatmaktadır. Akalın Evi ve sonrasında yapılan projeler bilgisayar ortamında çizilmiş olduğundan sunum tekniklerinin havası değişmiştir. Fakat yine de ön proje kısmı için, çizim masasının makara ve sandalye gıcırtıları arasında flamanlı ampul takılı masa lambası altına şevkle geçilmeye devam edilmiştir. Tasarım yıllarına göre oluşturulan içerik aşağıdaki sıra ile okuyucuya aktarılmıştır:

1 – Selenge Evi (1973)
2 – Çolak Apartmanı (1981)
3 – Işın Evi (1989)
4 – Necat Evi (1990)
5 – Kıvanç Ltd. Ofis Binası (1990)
6 – Akalın Evi (2001)
7 – Erönen Apartmanı (2006)
8 – Djumba Turistik Pansiyon (2016)

Kazandığı yarışmalar ve sunduğu Proje Önerileri

1 – Kooperatif Merkez Bankası Projesi
2 – Ekonomi Bakanlığı
3 – Faisal İslam Bankası

1 – Selenge Evi

Lefkoşa'nın nezih bölgesi Köşklüçiftlik' te inşa edilmiş konut yalın ve modern bir geometriye sahiptir. Yataylarla dikeylerin dengeli bir kompozisyonu olan bina, dönemin cephe

Kat ilavesinden sonra Selenge Evi

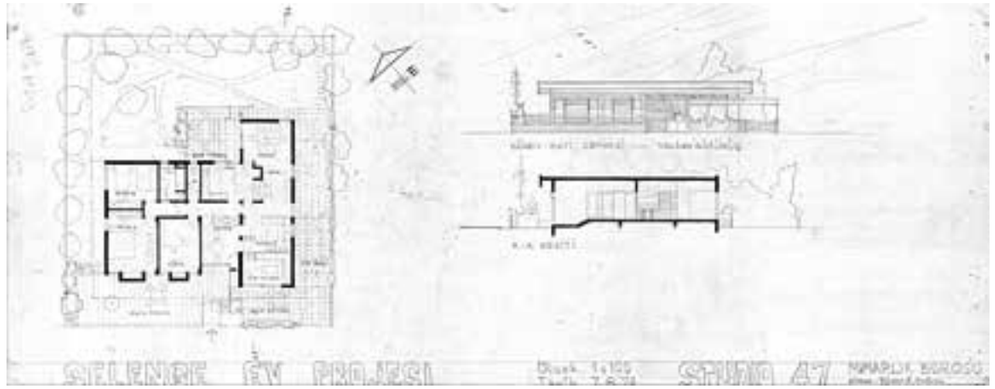
düzenleme anlayışını yansıtmaktadır. Tek kat olarak çözülmüş konut ileride üzerine kat çıkılabilecek şekilde tasarlanmış ve statiği buna göre çözülmüştür. Hâkim rüzgârı alacak şekilde günlük oturma, müzik odası ve yatak odaları kuzey ve batı cephesine alınıp servis mekanları binanın kuzey bölümüne alınmıştır. Dolap kütlelerinin kuzey cephesine doğru dışarıya atılmasıyla düz cepheye derinlik ve üç boyutluluk kazandırılmıştır. Konutun ayrıca şöminesi bulunmaktadır.

Mimar Yücem Erönen bu binanın

Selenge Evi

Selenge Evi Plan, Kesit ve Cephesi

tasarımcısı olması yanında anı zamanda manevi başka bir değeri daha vardır. Ailesi ile birlikte bir dönem bu binada yaşamış ve oğlu Enver 1978 senesinde bu binada doğmuş ve bir süre daha burada mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmişlerdir. Binanın dış cephesinde Gönyeli taşı, ahşap, dönemi için yeni bir malzeme olan kayar pancur ve sıva oyunlu beyaz/gri boyalı yüzeyler kullanılmıştır. 1993 senesinde kat eklemesi yapılan binanın üstteki dairesine arkada bahçeden ulaşılan bir merdivenle çıkılmaktadır. Dairenin oturma odası ve salonu olup yine üç yatak odası barındırmakta ve alttaki dairenin dış hatlarını kullanılmasıyla beraber ön cephedeki çıkmanın bir katta balkona dönüştürülmesini içermektedir.

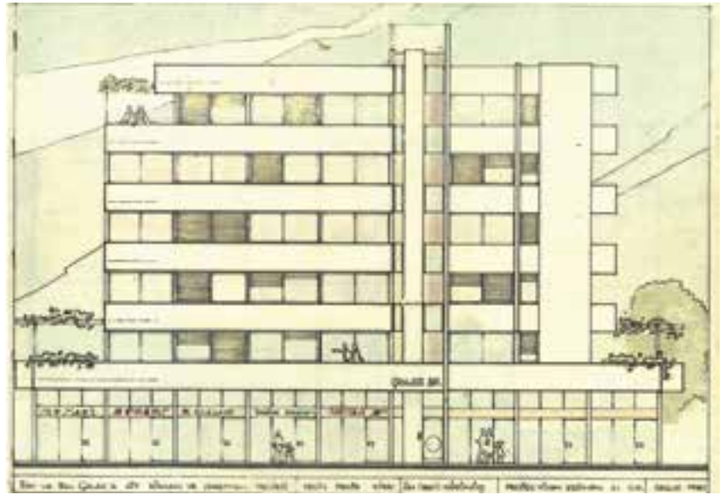
2 – Çolak Apartmanı

1981 yılında tasarlanan Çolak Apartmanı toplamda 1,300m² alanı zemin katta dükkanlar ve üst katta daire ve ofisleri içermektedir. Binanın göze çarpan ilk öğesi pencereler arasında

Çolak Apartmanı

bulunan yatay şeritleridir. Tasarımda yalın bir form yakalanmış ve bu bina geneline uygulanmıştır. Malsahibi (Yücem Erönen hep bu kelimeyi kullanmıştır) ile olan özel uyumundan da dolayı tasarıma pratik, ekonomik ve minimalist bir dil geliştirmek pek zor olmamıştır. Çolak Apartmanı yapıldığı zaman itibari ile bölgenin en yüksek ve tasarım sadeliği açısından öneme sahip bir binasıdır; ki bu özelliğini hiçbir zaman yitirmemiştir. Malsahibi kat karşılığı bir Müteahhit'le anlaşmak yerine binayı kendi imkanlarıyla bitirmeyi tercih etmiş ve tüm aşamalarında mimarın zaten vermekle mükellef olduğu onayını talep etmiştir. Dolayısı ile proje baştan sona kâğıt üzerinde gösterildiği şekliyle gerçekleştirilmiştir.

Yol Cephesi

Zemin Kat Planı

Tip Kat Planı 1

Tip Kat Planı 2

Teras (5.) Kat Planı

Binanın ön cephesinden bakıldığında zemindeki sekiz dükkânın üzerinde solda dört kat üzerinde üç yatak odalı daireler ve sağda iki adet yine üç yatak odalı daire bulunuyor. En üst katta ise iki yatak odalı bir penthouse ve tek yatak odalı bir daire bulunmaktadır. Tasarımda merdiven kovası ve asansörün binanın orta aksından sağa doğru kaymış olması ve simetriyi bozması, dengeli bir geometri oluşmasına yardımcı olmuştur. Kat alanın en üstte küçülmesi binaya bitmişlik hissi vermiştir. Açık ve yarı açık dış mekanların tasarıma entegre edilmesi ile kullanıcıların dış mekanla olan ilişkisi artmış ve ayrıca geniş cam yüzeylerin üzerindeki güneş kontrolu sağlanabilmiştir. Servis mekanlarının binanın arka bölümüne alınması kararı ile de mimar, hedeflediği tasarım yalınlığına ulaşmıştır.

Işın Evi

Çolak Apartmanı vasıtası ile her iki tarafın sosyal becerileri ve esprileri dahilinde geçen bir tasarım ve inşaat dönemi sonrasında baki kalan bir dostluk kazanılmıştır. Belki de bu tür bir sinerjinin taslak çalışmaları sırasından başlayarak yakalanması projenin en büyük artısı olmuştur. Dolayısı ile mimarının kendi deyimiyle "iyi bina iyi Malsahibi ile mümkün olur" sözü gerçek olmuş Küçük Kaymaklı bölgesi Çolak Ailesi'ne ait apartmanına kavuşmuştur.

3 – Işın Evi

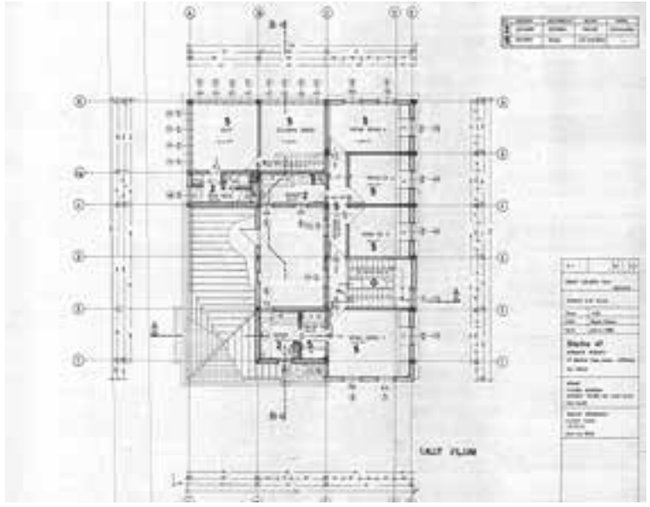
Ortaköy bölgesinde çevresel faktörlere göre üç çocuklu Işın ailesi için tasarlanmış konut aile oturma, mutfak, salon, yemek salonu, dört yatak odası, ayrı merdivenle ulaşılan çalışma odası ve buna bağlı süit bir oda ve iç bahçesiyle 310m² yapı alanına sahip bir binadır. Malsahibi' ne olan akrabalığından dolayı mimar için ayrı bir öneme sahip olan konut tüm detaylarına kadar dikkatlice çizilmiştir. Ahşap pencerelerde içi mekânı rahatsız etmemesi ve kesintisiz açıklık sağlaması için giyotin tipi pencere kullanılmıştır.

Zemin katta oturma odası ve mutfak, üst katta tüm yatak odaları hâkim rüzgârı içeri alacak şekilde batı cephesine yerleştirilmiştir. Yine batı cephesinde güneş kontrolu sağlaması açısından bina kütlesi içeriye çekilmiş ve üzerine oturtma çatı inşa edilmiştir. Güney ve batı cephesine açılan girinti kısım mutfak pencerelerini yaz aylarında gölge sağlaması ve korunaklı bir oturma mekânı sağlaması açısından düşünülmüştür. Bina ortasındaki 22 m² lik iç bahçe iki kat yükseklikteki bina içerisinde hem gölge bir alan sağlamakta hem de buraya açılan pencere ve kapılar yardımı ile karşılıklı havalandırma etkisini artırarak içi mekanların rahatlık derecesini artırmaktadır. Bu iç bahçe aynı zamanda sosyal bir mekân olarak konut içerisinde bir alternatif yaratmakta ve sükunetli bir ortam sunmaktadır.

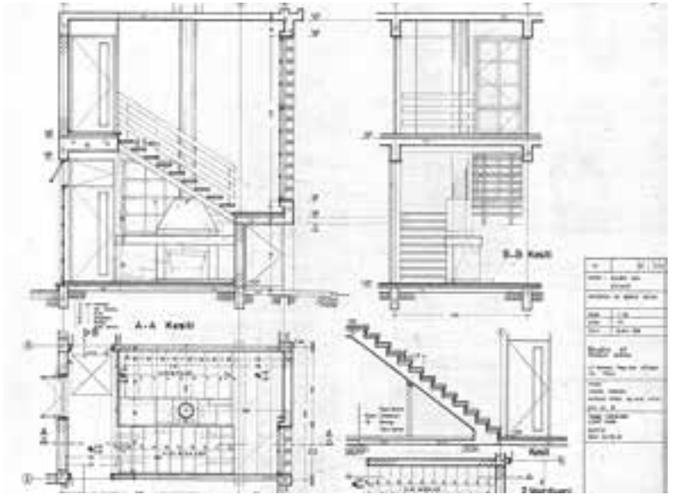
4 – Necat Evi

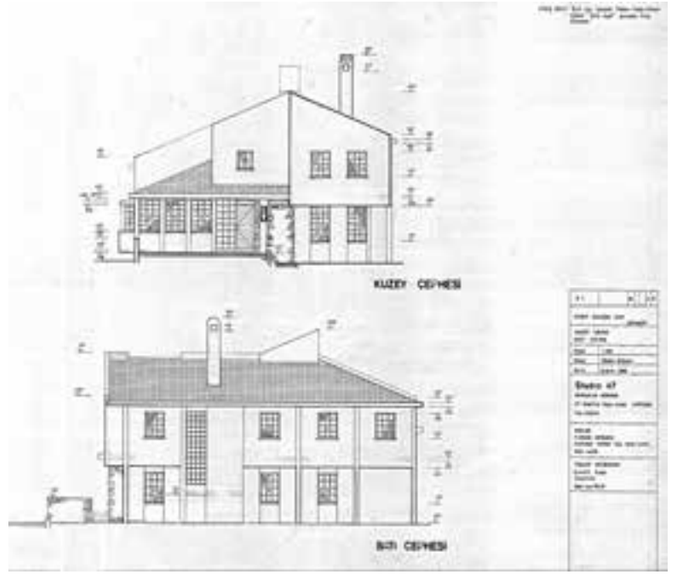
Kumsal parkına cephesi olan konut iki arsa içerisinde tüm peyzaj elemanları ile beraber tasarlanmıştır. Daha önceki tasarımlarda çalışılmış mekân düzenlemesi burada da uygulanmıştır. Oturma odaları ve mutfak üstü kiremit çatılı otopark batı cephesine bakarken buradan alınan

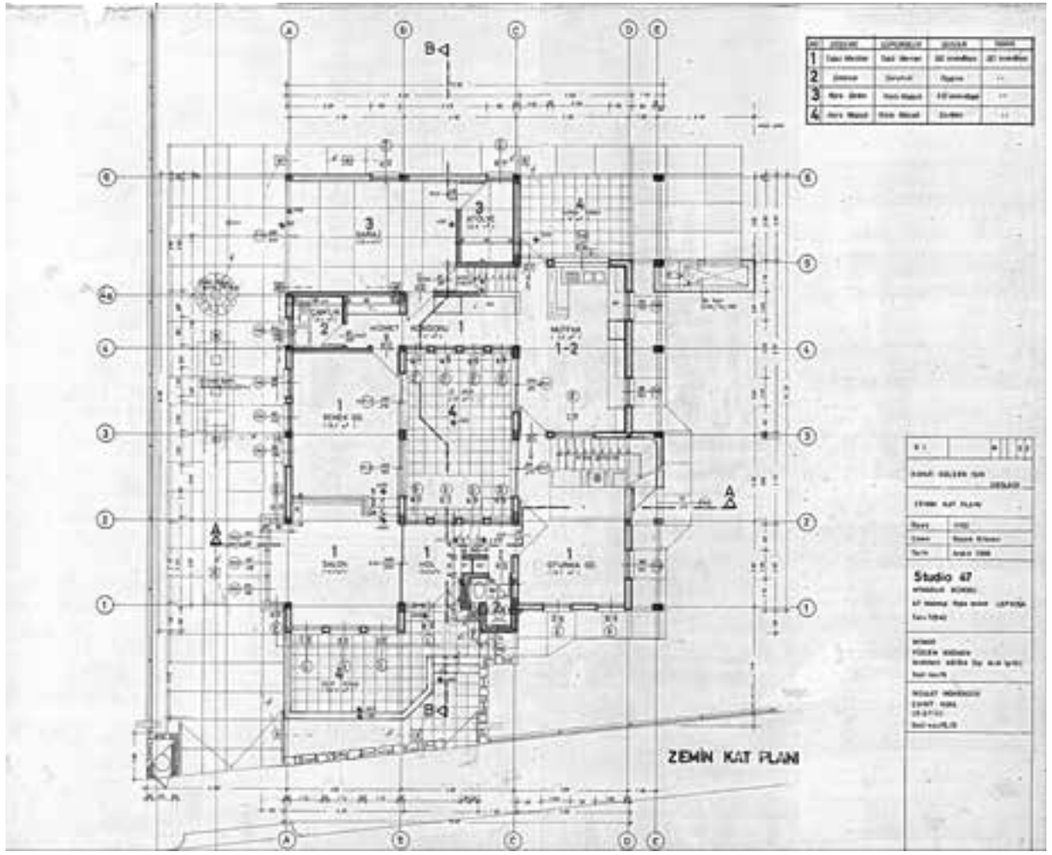

Işın Evi 1. kat

Işın Evi

Işın Evi Zemin Kat

Nejat Evi

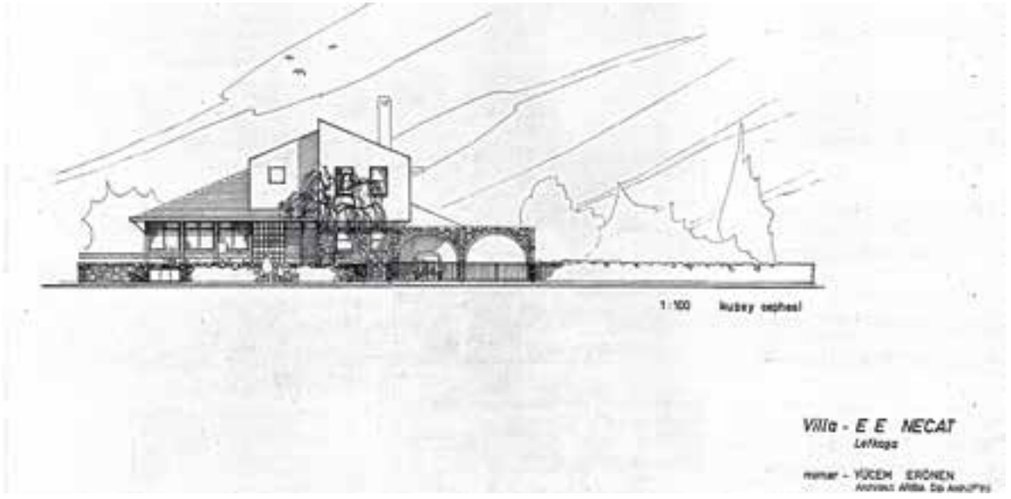
meltem sürme iç kapılar vasıtasıyla doğu cephesindeki salon bölümüne ulaşmaktadır. Peyzajın parçası olan ağaç ve havuz elemanı batıdan esen rüzgârı gölge ve iklimlendirme vasıtası ile yumuşatmakta ve aynı zamanda doğal bir çevre yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Toplam 194 m² kapalı alana yayılan zemin kattan üst kata bina ortasındaki giriş holüne bağlı merdivenden ulaşılmaktadır. Üst katta (124 m²) üç yatak odası yine batıya bakmakta ve doğal yoldan serinlemeleri sağlanmaktadır. Ebeveyn yatak odasının kendi özel banyosu varken diğer iki yatak odası koridordan ulaşılan banyoyu paylaşmaktadır. Mimar Yücem Erönen' in tasarladığı konutlardan en büyük kiremitli çatı alanlarından birine sahip olan

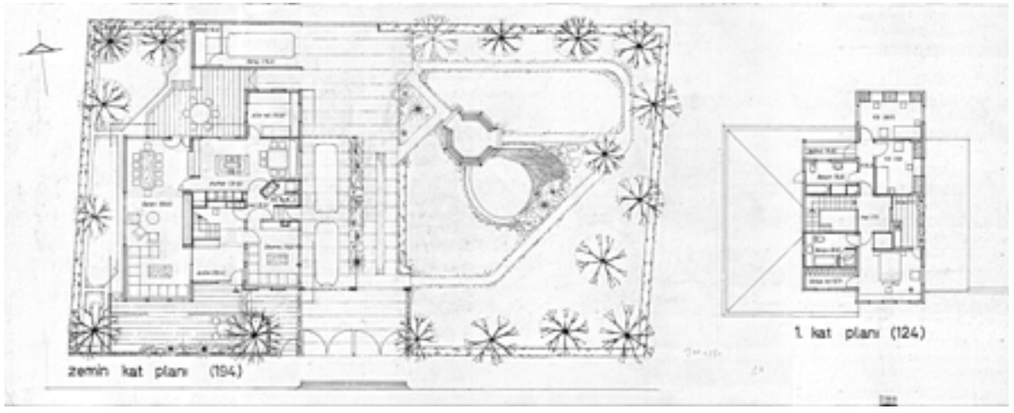

Kuzeybatıdan Görünüş

Kuzeydoğudan Görünüş

Nejat Evi

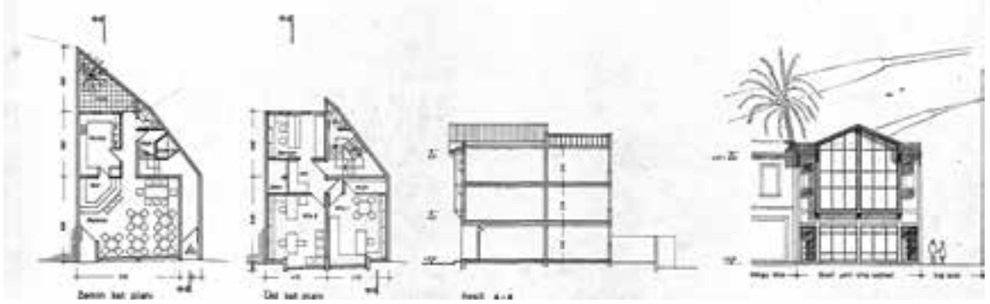
Kıvanç Ltd. Binası

Necat Evi bu özelliği ile ortaya doğru giderek yükselen bir form yaratılmış ve kurumsal bir başarısı olan Malsahibi' nin yükselişimi konutunda da sergilemiştir. Gönyeli taşından iki adet kemer otopark girişlerini belirtirken bina kütlesinin zemin kattaki mevcudiyetini görsel olarak genişletmiş ve iç-dış ilişkisini güçlendirmiştir.

5 – Kıvanç Ltd. Binası

Posta Sokak ta bulunan bina zeminde restoran ve üstte iki kat ofis olacak şekilde tasarlanmış ve tarihini Posta Sokak üzerinde yer almaktadır. Binanın en göze çarpan özelliği cephesinin giydirme cephe mantığıyla tamamen cam olmasıdır. Bu tür bir yapıyı Yücem Erönen Mimarca Sayı

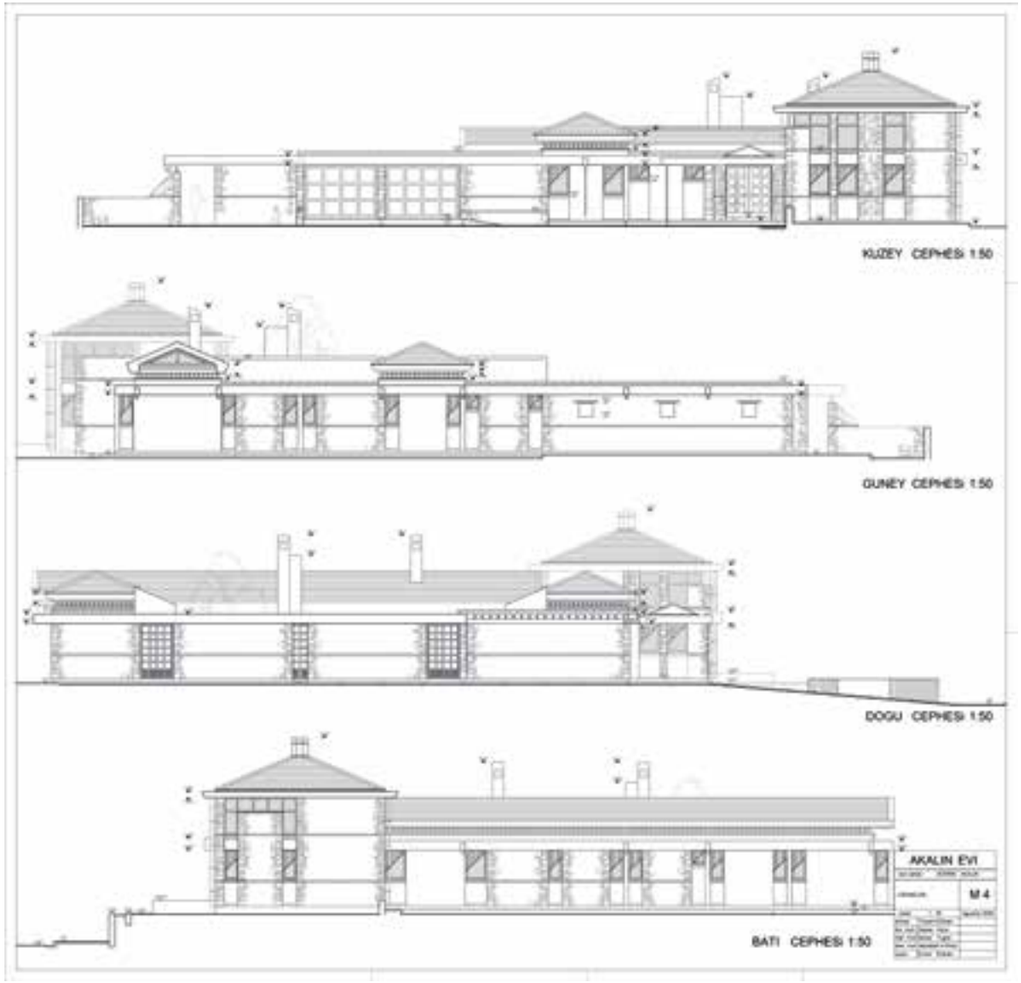
Planlar, Kesit ve Cephe Çizimleri

Akalın Evi - Kuzeydoğudan Görünüş

4-5 Ağustos 1989 da Eski Eserler ve Mimar başlıklı yazısında tariflemiş ve eski eser bölgesinde bina yapmanın üç metodundan biri ile ilgili, "En son teknolojiyi uygulanarak, meydana gelecek dümdüz, sade yüzeylerde karşı ve bitişik binaları ayna gibi üstünde yansıtılabilir" şeklinde olabileceğini belirtmişti. Bahsi geçen bina bu tanıma uymakta ve surlar içerisinde türünün tek örneği olma konumundadır. Tarihi Posta Binası'nın üzerinde yansıdığı binanın tasarımı bu tarihten yaklaşık bir sene sonra ele alınmış ve İnşaat Mühendisliği'ni de Sn. Mehmet Aydın Öncülay yapmıştır.

Toplam 310 m² olan binanın geniş mekanları sokağa bakarken arka kısımda küçük hacimli ofisler, servis, depo ve wc ler üçgen biçimli bir avlu ve aydınlıktan yararlanmaktadır. Üstteki ofis katına sağdan çıkılan

Akalın Evi - Cepheler

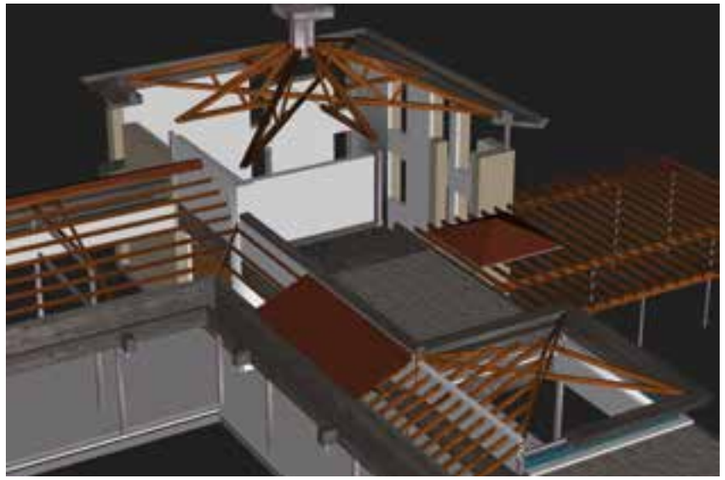
merdivenle ulaşılmaktadır. Projenin birkaç farklı taslağı yapılmış olsa da tarif edilen ana prensipler tasarım süreci boyunca aynı kalmıştır. Mimar Yücem Erönen bunun sonucunda ortaya çıkan binaya bir dönem ofisini taşımanın mutluluğunu da ayrıca yaşayacaktır ⋯

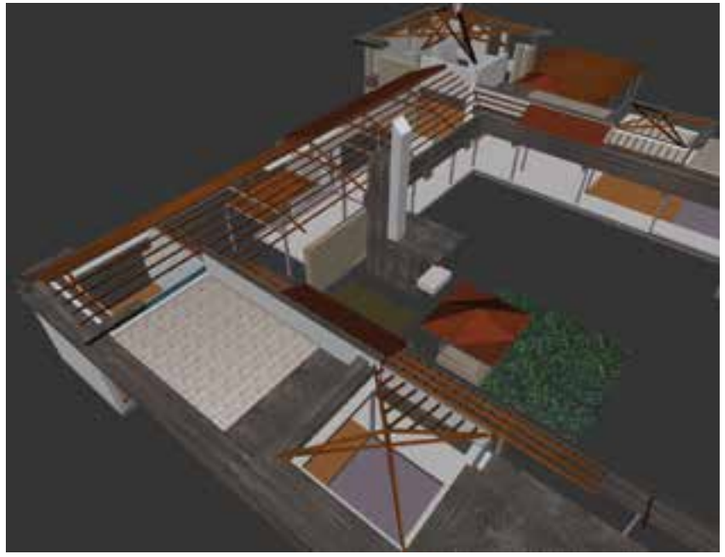
6 – Akalın Evi

Akalın Evi taslak aşamasından detaylandırılmasına kadar birçok tasarım prensibi ve özel öğe içermektedir. Ortaköy'de iki konut arsası içerisinde bulunan konut eski köy evi tipolojisine gönderme yaparken genel hatlarıyla tek katlı, orta bahçeli ve yüzme havuzu olacak şekilde inşa edilmiştir. Kütlesel olarak düz çatılara kontrast niteliğinde öne çıkan kiremitli çatılar, ana mekanları örtmektedir. Malzeme olarak ise kısım kum taşı/pres tuğla kısım düz beyaz yüzeyler ve brüt beton saçaklar/oluklarla dengeli bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Oturma, mutfak ve ebeveyn yatak odası ve 2. yatak odası batı, çalışma güney ve diğer bir yatak odası ile oturmanın diğer cephesi ve garaj kuzeye bakacak şekilde planlanmıştır. Orta bahçenin doğu kısmında düşünülen yüzme havuzu aynı zamanda üzeri kapalı ve tek yanı açık bir mekâna bağlanmaktadır. Orta bahçede kebaplık ve su deposu ile bahçe sulamada kullanılan bir su kuyusu da bulunmaktadır. Dış mekân kullanımını artırmak için mutfak çıkışının üzeri pergola ile örtülmüştür.

Kompozit bir yapıya sahip olan inşaat sistemi için radye temel üzerine çelik kolon/kiriş, yer yer betonarme kiriş, plaka ve b.a. oluğa ilaveten eğimli çatılar için ahşap mertek ve de oturma odasında ahşap makas kullanılmıştır. Çelik kolon kullanımı iç mekânı genişletmiş ve bahçeye bakan iç cephelerde daha az kesintili görünüşler sağlamıştır. İçten 10 cm Ytong duvar örüldükten sonra dışta ise 30cm kalınlığında taş duvar inşa

Konstrüksiyon 3D Modellemesi

Batı Cephesi

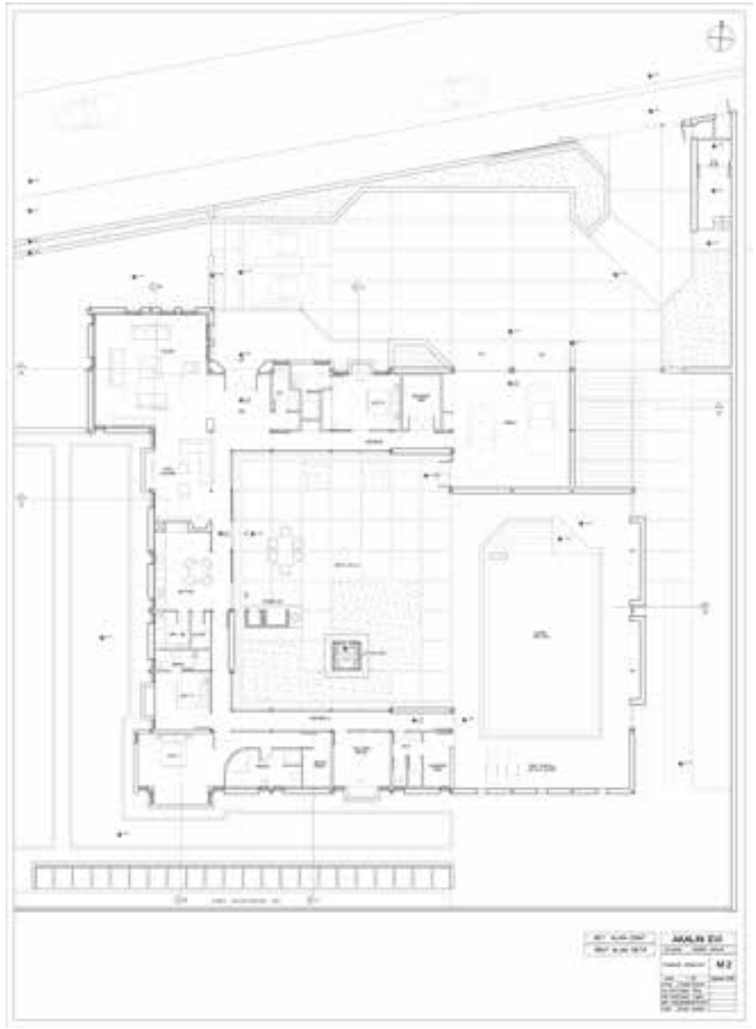
Kuzeybatı Cephesi

Güney Cephesi güneş kontrolü

Akalın Evi döşeme altı ısıtma güneş panelleri

Zemin Kat Planı

İç Avlu

örülmüş ve kalın bir duvar kesiti elde edilmiştir. Taş örülmeyen kısımlar 20cm Ytong olarak düşünülmüştür.

Akalın Evi'nin sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği bakımından bazı tasarım öğeleri bulunmaktadır. Öncelikle bahsedilen duvar kalınlıkları sayesinde "U" değeri düşük olmakta ve yüksek yalıtım sağlamaktadır. Genelde 80cm çıkma yapan saçaklar ise hem duvarları hem de pencereleri direk güneş ışığından en sıcak saatlerde korumaktadır. Çatı oluk seviyesi altına tek sıra cam tuğla yerleştirilmiş ve bu sayede iç mekanlarda sağlık veren doğal ışıktan azami derecede faydalanılmıştır. Bina genelinde dik olarak kullanılan pencereler azami güneş kontrolü sağlamış ve batı cephesinden gelen meltemi bina içerisine alır-

ken bahçe cephesindeki geniş sürme kapılar sayesinde karşılıklı havalandırma sağlanmıştır.

Doğal havalandırma için oturma odası çatısı ortasında manuel olarak açılıp kapanan bir baca tasarlanmış ve bu mekân içerisinde biriken sıcak hava bu baca yardımıyla dışarıya atılmaktadır. Konut içerisinde çapraz havalandırmadan azami şekilde faydalanılmış ve bunun için karşılıklı pencereler ve kapılar yerleştirilmiştir. Yüksek tavanlı bölümler ısınan havanın yükselmesi ve sirkülasyonunun sağlanması açısından ektili olmaktadır.

Konutun ısınması için ise döşeme altı ısıtma sistemi uygulanmış ve sirküle edilen su güneş panellerine bağlanmış ve boilere gelen suyun derecesi üç mevsim hava koşullarına bağlı olarak azami derecede yukarıya çekilmiştir. Bu sistem sayesinde ısınmada büyük enerji tasarrufu ve konfor sağlanmıştır.

Akalın Evi tüm öğeleri ile sürdürülebilir bir mimarlık yapıtıdır. Form açısından geleneksel avlu tipolojisi kullanılması, buna bağlı bina kütlelerinin oluşturulması, malzemelerin işlenişi ve çevresel faktörlerin göz önünde bulundurulma ve dolaylı olarak bunlardan faydalanma şekli açısından geçmişle bugün arasında bir sentez kurmaktadır. Mimar Enver Erönen ile beraber tasarlanan binanın yapımından yirmi sene geçmesine rağmen, ilk günkü sadelik ve özgün dilini hala korumaktadır.

7 – Erönen Apartmanı

Ortaköy bölgesinde inşa edilen Erönen Apartmanı Zemin katta sendeli dükkânlar, 1. katta Erönen Estates Ofisi, 2. katta bir penthouse daireden ve bodrum katta depo ve otoparklardan oluşmaktadır. Binaya karakterini veren farklı düzlem ve kat hizasındaki üç şerit, doğu-batı cepheleri arasında kesintisiz devam etmektedir. Bu şerit düzlemlerin arkasında balkonlar yer almakta ve mekân cam yüzeyleri geride durmaktadır. Tüm bina girişleri kaldırım kotundan üç basamak yukarıya alınmış böylece bina zemin katta sendeli katın verdiği yüksekliği aşıp daha yüksek bir algıya sahip olmuş ve bina temeli yer altı su seviyesi (3.5m-4.5m) içerisinde kalmamıştır. Bina doğuya doğru ayni kat yüksekliklerinde genişleyecek 2. aşamaya göre de tasarlanmış ve merdiven kulesi sahanlıklarında kapı boşluğu büyüklüğünde bırakılan

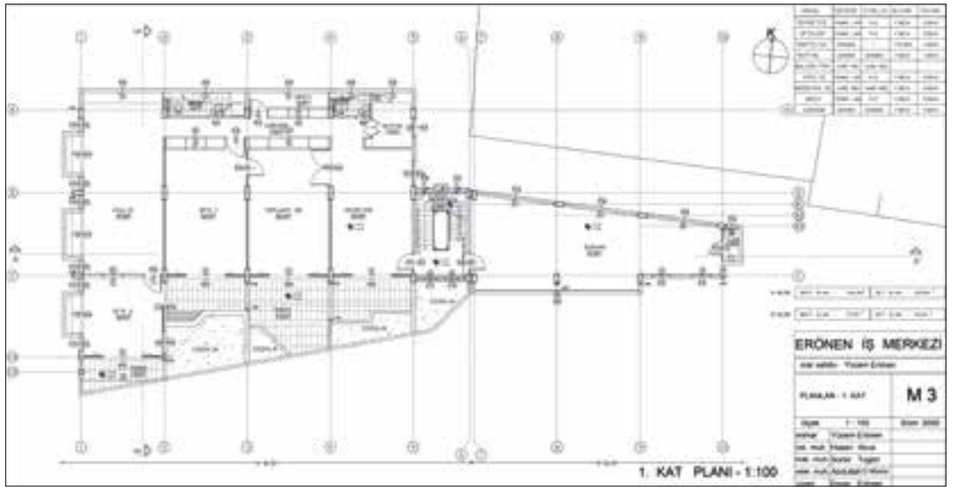
Erönen Apartmanı

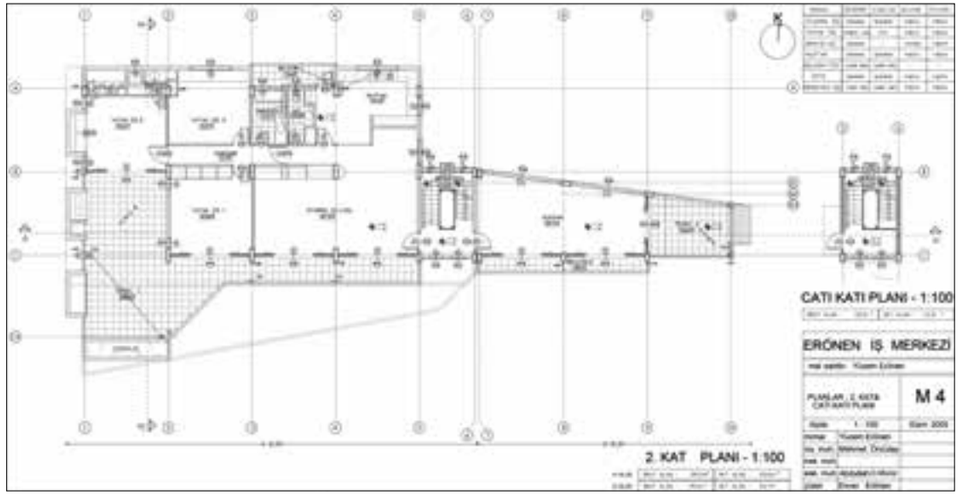

Batı cephesi

Güney cephesi

Kesitler ve Yol Cephesi

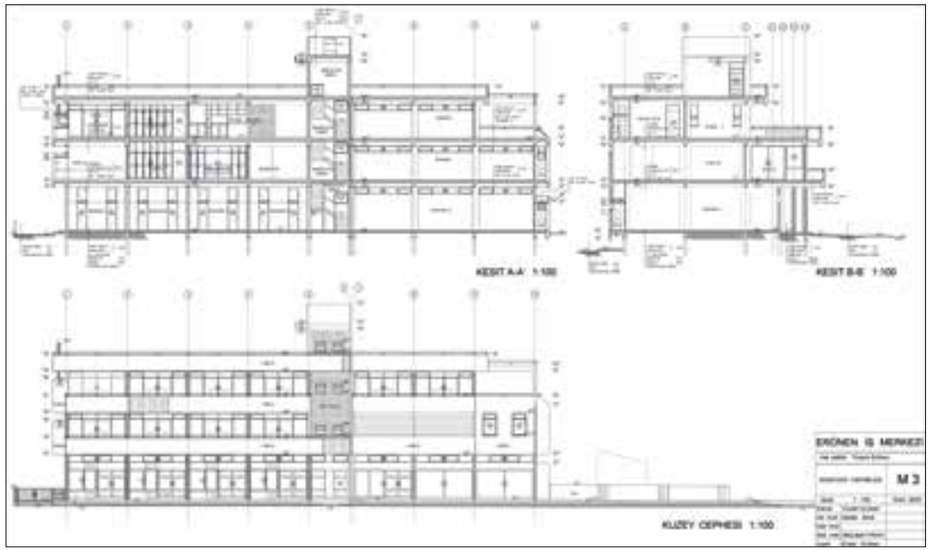
pencereler ileride birer kapıya dönüşeceği günü beklemektedir.

Pencerelerin bina parapet duvarlarından geri çekilmesiyle balkonlar oluşmuş ve aynı zamanda tüm cam cepheler için etkili bir güney güneşi kırma yöntemi elde edilmiştir. Balkon derinlikleri sayesinde yaz güneşinin en etkili olduğu saatlerde mekanlar radyasyondan korunmaktadır. Batı cephesi güneş kontrolu yöntemi olarak ise dikey pencereler kullanılmış, ofis katındaki çıkmalar sayesinde ise bu kontrol azami derecede sağlanmıştır. Güneş ışığının pencerelerden mekanlar içerisine akmasını engellemek üzere çift cam birimler içerisine hareket ettirilebilen jaluziler konmuştur. Bu jaluzi sistemi ayrıca ofis birimleri bölme panelleri arasında istendiği zaman mahremiyeti sağlamak için kullanılmıştır.

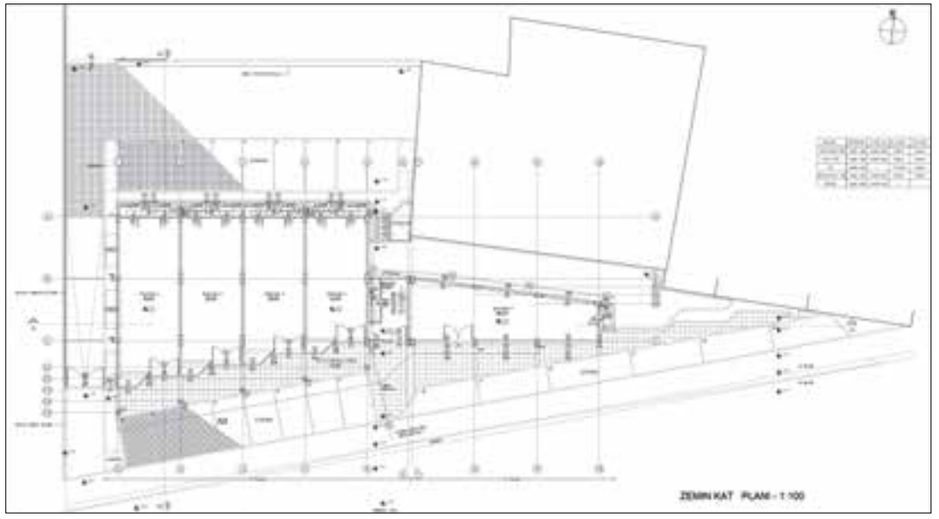
Dükkanların ön cepheden doğal havalandırma yöntemi dükkân kiracısına göre zaman içinde değişse de ilk tasarımda yarı vitrin yarı açılır cam kanat kapı olarak tasarlanmıştır.

Zemin ve sende katta bulunan tepe pencereleri sayesinde ise kuzey batı rüzgârı bina içerisine alınıp çapraz havalandırma sağlanmaktadır. Daire ve ofis güney cephelerinde kolon arası boşluklar sürme kanat şeklinde çalışıp yarı alanı açılacak şekildedir. Dolayısı ile bolca havalandırma sağlanabilmektedir. 1. ve 2. Kat batı cephelerindeki dik pencereler yardımı ile ise hâkim rüzgâr içeriye alınmaktadır. Daire batı kısmındaki üzeri kapalı terastan geçen nispeten serinlemiş hava oturma odasının geniş kapılarından açık plan oturma ve yemek alanına alınmakta ve bu mekanlardaki serinlemeye katkıda bulunmaktadır.

Binanın biyofilik öğeleri bulunmaktadır. Bunları zemin kattaki çiçeklikler, 1. kat ve 2. kat terasındaki ekili

Kesitler ve Yol Cephesi

Zemin Kat Planı

toprak havuzları olarak sıralayabiliriz. Zemin kattaki yatay dikdörtgen saksılar hem yoldan oturma alanına gelen gürültüyü azaltmakta hem de ihtiva ettiği bitkiler sayesinde ortama doğal bir zenginlik katmaktadır. 1. kattaki alan içerisine kökleri derine inmeyen bir ağaç ekilmesi ile arkadaki cam tuğla duvara gölge sağlaması mümkün olacaktır. En üst katta bulunan bitkiler ise teras oturma bölümü ve arkasındaki yatak odası ile karşı apartmanlar arasında görsel bir bariyer oluşturmakta ve aynı zamanda mekân kalitesini artırmaktadırlar.

Erönen Apartmanı, yükseldikçe yoldan geri çekilen kütlesel kompozisyonu ve değişken yatay şeritleri destekleyen güney cephesindeki geçirgenliğiyle, bulunduğu bölgeden öte Kıbrıs genelinde apartman mimarisinde özel bir öneme sahiptir. İleride doğuya doğru yapılması planlanan genişleme ile de dükkân, ofis ve daire alanı artırılacak ve bu genişlemenin mimari dili de mevcutla benzeşecektir.

İnşaat bitimiyle beraber Mimar Yücem Erönen Girne Dağları manzarasına vurulduğu üst kattaki havadar daireye yerleşmiş ve geniş mutfağında birçok yakın ve misafir ağırlamıştır. Dairede bugün göze çarpan, özenle tasarladığı mobilya ve mutfağın, kullanışlı ve zarif görüntüsünün yapımından günümüze geçerli kalmış olmasıdır…

8 – Djumba Turistik Pansiyon

Arabahmet Cami karşı köşesindeki boş arsa üzerine oğlu için tasarladığı ve inşası 2018 de tamamlanan yapının, konuk evi tarzında çalışmakta olan 6 odası ve cafe si bulunmaktadır. Arka bahçesinde bir süs havuzu etrafında oturma düzeni hazırlanmış olup bu mekâna servis veren ayrı bir barı mevcuttur. Tüm odalarda en-suite banyo tasarlanmış ve iki oda iç

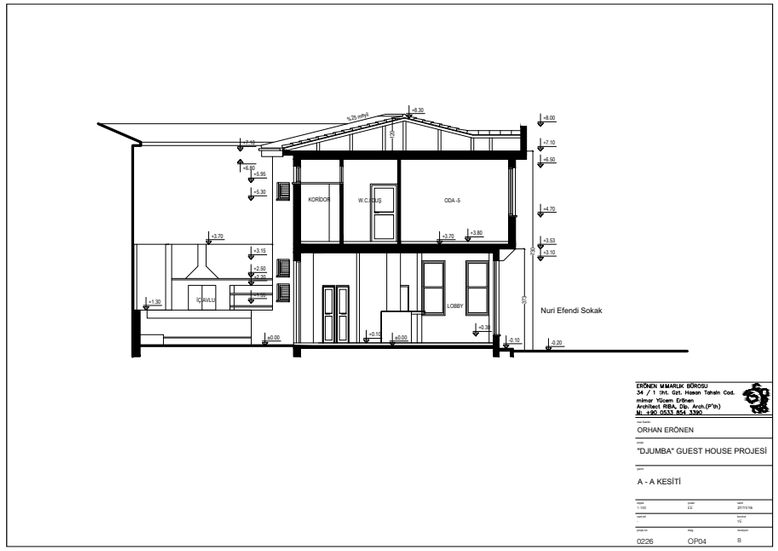

Djumba Turistik Pansiyon

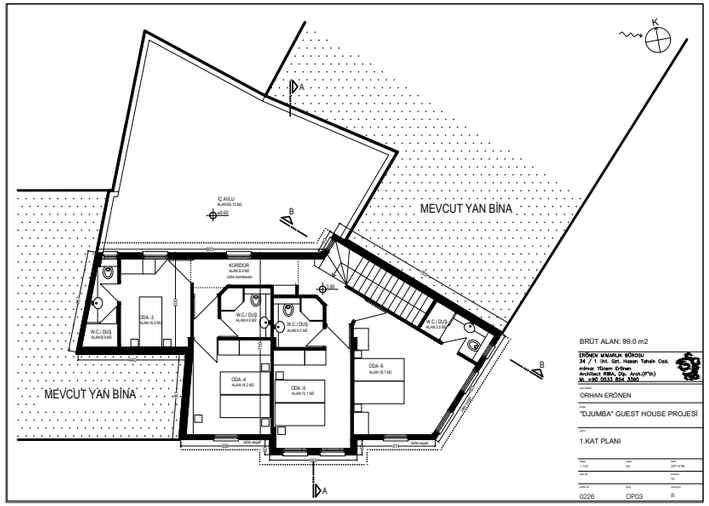
bahçeye ve diğer dört oda yola bakmaktadır. Güneye bakan tüm pencerelerden ise tarihi Arabahmet Cami ve Viktorya Caddesi (Şht Salahi Şevket Sokak) görülebilmektedir.
Turistik Pansiyon'a adını veren cumbaya binanın ortasındaki odadan ulaşılmaktadır. Cumbanın çıkma etkisini artırmak için zemin katta cumba genişliğinde pencere konmuş ve bu pencere alt kısmında ahşap kafes olacak şekilde zemin döşemesine kadar indirilmiştir. Tüm pencere ve panjurlar ahşap olup, pencereler ise gürültü ve ısıyı geçirmemek için çift cam olarak üretilmiştir.

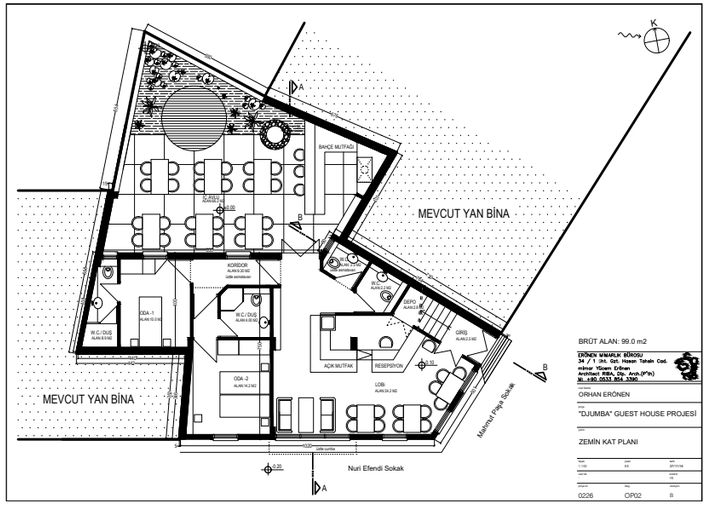
Güney Cephesi

Kesit

1. Kat Planı

Zemin Kat Planı

Pencerelerin etrafında Sarıtaş söve konmuş, giriş kapısının üstünde ise bir adet kemer yapılmıştır. Bu kemerin taşıyıcı herhangi bir görevi olmayıp esas amacı sağ kısmından aşağı inen 4" pis su borusunu gizlemektir. Kemerin zemine bağlandığı yerdeki rögardan kanalizasyona bağlantı yapılmıştır. Yine de Djumba Turistik Pansiyon' unun giriş kapısının üzerindeki bu kemer giriş tentesine de ev sahipliği yapması açısından ayrı bir işlev de yüklenmiştir.

Eski eser bölgesinde yer alan bina AYK onayı ile inşa edilen 1:2 pencere boyutu, yan binaları geçmeyen yüksekliği, saçaklı ve az eğimli kiremitli çatısı ve iki komşu bina arasında kesintisiz devam eden cephesi ile Mahmut Paşa Sokak ve Müftü Ziyai Efendi Sokak'ı bağlayan köşeyi tanımlamaktadır. Yapımından kısa bir süre geçmesine karşın sokak silüetini tamamlayan ve binlerce ziyaretçi ağırlayıp bir çekim merkezi haline gelen bina aynı zamanda turisti buraya çekerek bölgenin de dolaylı olarak kalkınmasına yardımcı olmuştur.

Kazandığı Yarışmalar ve Öneri Projesi

Bu bölümde anlatılacak olan Yücem Erönen' in takım halinde katıldığı ve kazandığı mimari yarışma olan Ekonomi Maliye Bakanlığı Bakanlık Daireleri ve Kalkınma Bankası Yeni Bina Mimari Projesi ile Faisal İslam Bankası Kıbrıs için davet üzerine hazırladığı projelerdir. Verilen bilgiler Yücem Erönen' in büyük ölçekli kamu bina projesi tasarım felsefelerini anlamak için birer araç görevi görmektedir.

Ekonomi Maliye Bakanlığı Bakanlık Daireleri ve Kalkınma Bankası Yeni Bina Mimari Proje Yarışması

Bu yarışma projesinde tasarlanan ve

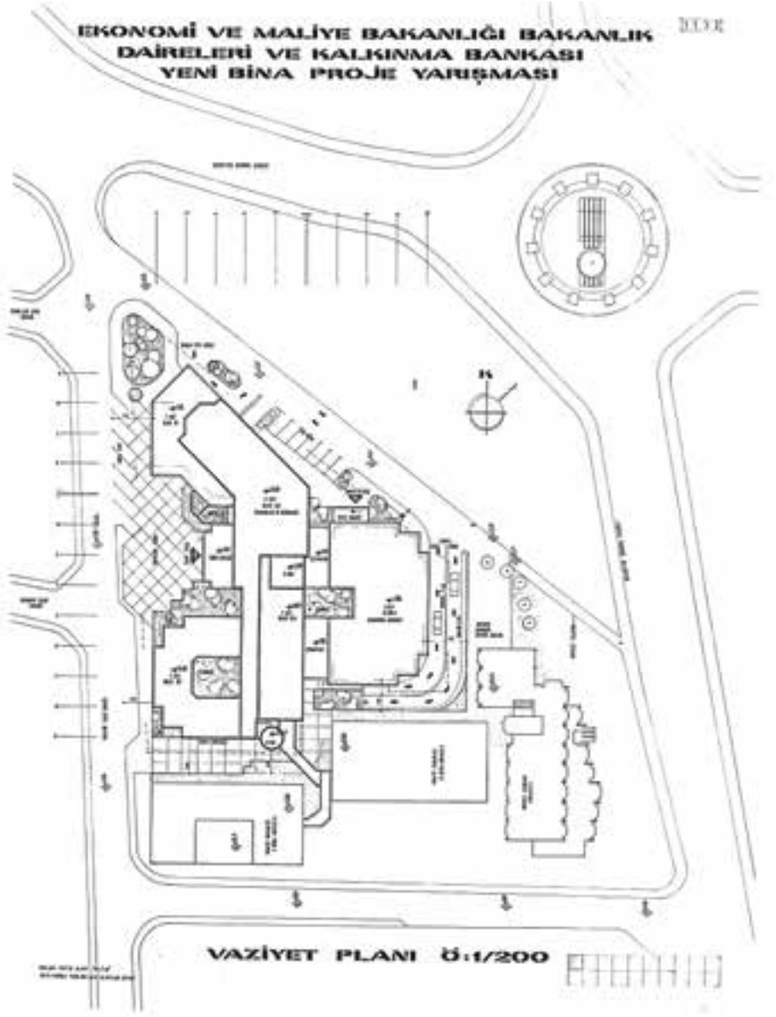
mevcut Maliye Bakanlığı ve Birimlerin bir bütünsellik içerisinde bir araya toparlanması amaçlanırken; ortaya çıkacak eserin, çalışanları ve vatandaşları davetkar bir imajda olması vurgulanmıştır. Birbirine yakın, alışılmış sıkıcı bloklar manzumesi yerine, çevre ve insan boyutuna daha duyarlı; alan yoğunluğu mümkün olduğunca düşük (%35 civarında) bir strateji belirlenmiştir.

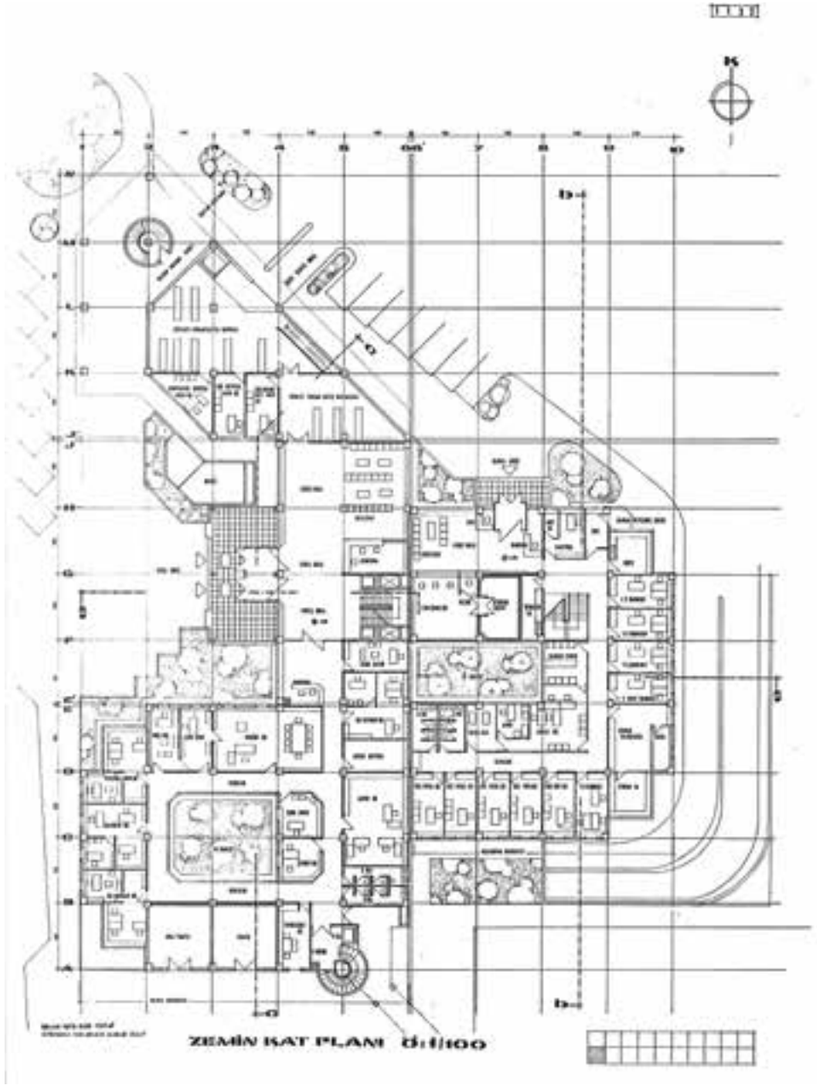
Ana trafik arterleri ve mevcut Maliye Birimlerinden Binaya bakışta (Aspect) ve binadan dış çevreyi izleyenler açısından (Prospect) çevrenin izlenişini kolaylaştıracak ve manzara engellenmesini teoride ideal ışık yönlerine tümü ile uyma yerine; çevre duyarlılığı ön plana alınmıştır. Yeşil ve açık alanların olduğunca geniş tutulmasına olanak sağlanması, çevre duyarlılığının bir gereği olarak vurgulanmıştır.

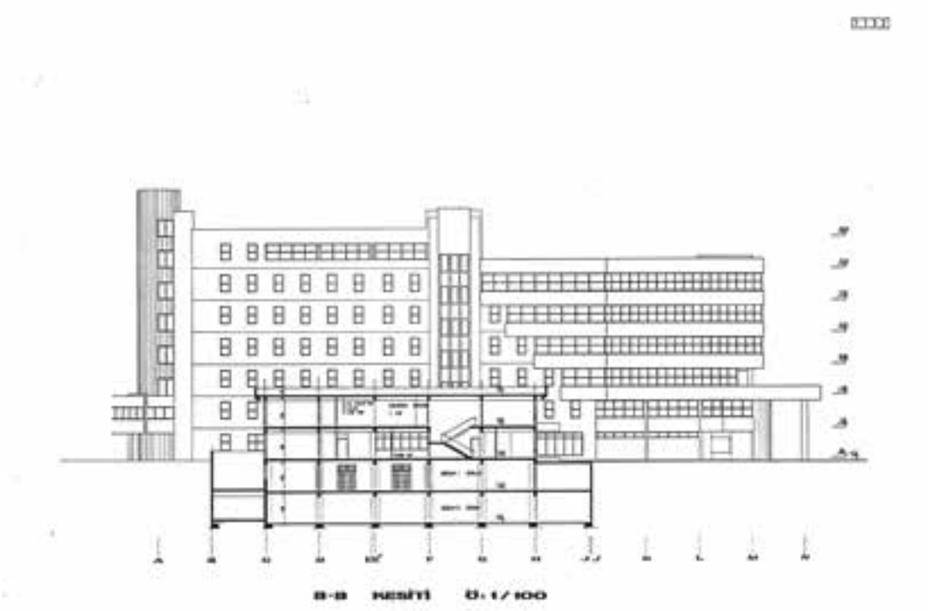
Özellikle mesai başlangıç ve dağılım kısa sürelerinde çok yoğun araç ve yaya trafiğine adeta tıkanan bu problemli bölgede Hasane Ilgaz Sokağı trafiğine olduğunca az araç yoğunluğu vermek amacıyla oto park giriş ve çıkışları servis yolunun ucuna kaydırılmak suretiyle yol boyu kontrollü denetime uygun depolama sağlanmıştır.

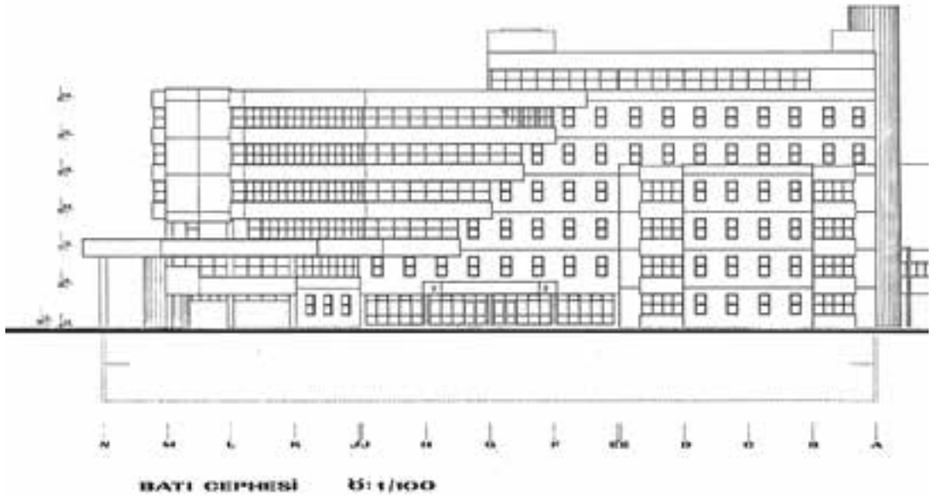
Yazın sıcak olan ülke iklimimizde çalışma saatlerinin sabah olması, öğlen sonrası batı güneşinin kötü etkisinden çalışanları kurtarmaktır. Nerede kaldı ki, sadece batı ve güney batı cepheleri dikey ve hareketli alüminyum güneş kontrol elemanları ile korunmaktadır.

Binanın bire-iki petek-doku cepheleri, altı metre derinlikteki odalar doğal ışık taşırken; darlığı nedeni ile güneş kontrolünü bir yere kadar karşılamakta, gerisi içten perdeleme işe

K
ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

B-B KESİTİ Ö:1/100

BATI CEPHESİ Ö:1/100

DUYURU

12 Temmuz 1993 tarihinde , Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Binaları'nın arazisi (Yıkılan Eski Ipar Fabrikası'nın Yeri) üzerinde yarışmaya çıkanlar "Ekonomi ve Maliye Bakanlığı, Bakanlık Daireleri ve Kalkınma Bankası Yeni Bina Proje Yarışması" 23 Ekim 1993 günü sonuçlanmıştır.
Yarışma jürisi değerlendirme sonuçları şöyledir:

I. Ödül : Yücem Erönen (Mimar)
Hüseyin İnan (Mimar)
Erhan Onuralp (Yüksek Mim.)
Mehmet Önerülay (İnş. Müh.)
Ahmet Hüdaoğlu (Elekt. Müh.)
Mehmet Salih Gürkan (Mak. Müh.)

II. Ödül : Oğuz Feridun (Mimar)
Burhan Atun(Mimar)
Mustafa Atun(Mimar)
Ünsal İnce (İnş. Müh.)
Dinçer Çağın (Elekt. Yük. Müh.)
Ali Soydan (Mak. Müh.)

Yarışmaya katılan tüm projeler 25 Ekim 1993 tarihinden itibaren mesai saatleri içinde K.T.M.M.O.B. Lokali üst salonunda 1 hafta süre ile sergilenecektir.

sağlanabilmektedir.

Petek dokudan, yatay bantlı yüksek kademe idare kanadına yumuşak geçiş; uygar yönetim felsefesini belirtirken; otorite ve sorumluluk farklılığını da kibarca sergilemektedir.

Merkezi klimanın sürekli çalıştırılamayabileceği olasılığı dikkate alındığında önerilen "Ytong" çift duvar elemanları, ses ve özellikle ısı yalıtımı açısından ayrıca işletmeye yakıt tasarrufu göz önüne alındığında avantajlı olmaktadır.

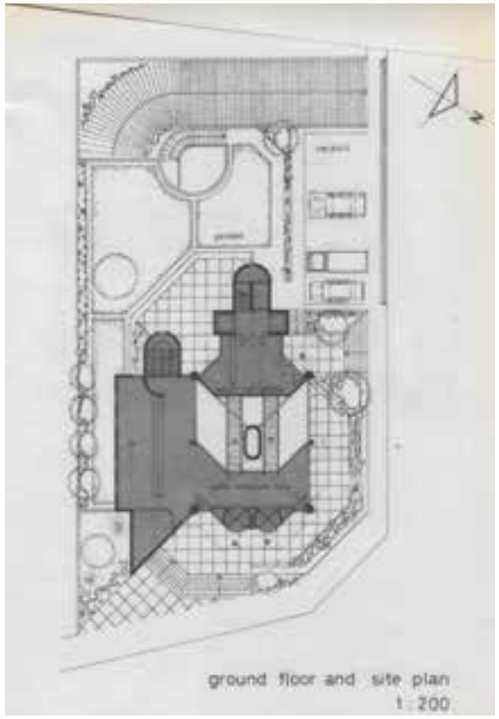
Tek koridorlu planlamanın seçilmiş olması ile, dar ve yüksek pencere seçimi, doğal ışığa azami kullanım avantajı sağlarken, işletme maliyetini düşürmekte ve bina sirkülasyon alanlarını azaltarak yapıda ekonomi sağlamaktadır.

Projemizin en büyük özelliklerinden bir de her dairenin tek katta çözülmesi üniter sirkülasyonu kolaylaştırırken, vatandaşa insanca hizmet avantajı sağlanmaktadır. Daireler arası bağlantı dikeyde sağlanırken, mevcut birimlerle birinci katta yatay, sonra servis asansör ve merdiveni ile dikey bağlantı günlük koridor trafiğini rahatlatırken, özellikle altıncı kattaki (Teras Kat) kafeterya ile direk bağlantı sağlamaktadır.

Projemiz, aşamalı yapılaşmayı daire-kar bazına indirgerken, inşaat sırasında mevcut bölümlerin rahat-

sızlığını asgariye indirgenmekte, Kalkınma Bankasının tek başına yapılaşmasını olanaklı kılmaktadır.

Faisal İslam Bankası Kıbrıs Öneri Projesi (1991)

Proje sahibinin ihtiyacı İslami bir dokunuşla bugünün modern binasını tasarlanması ile banka bölümü ile kurum bölümlerinin birbirinden ayrılması olarak belirlenmiştir.

Öneri proje İslam'ın büyüklüğünü sembolize etmektedir. Bu büyüklüğü temsil etmek için tasarlanan bina o

dönem Kıbrıs' taki en yüksek bina olarak tasarlanmıştır. Cam kubbe İslam'ın birlikteliğini ve şeffaflığını yansıtmaktadır.

Zamanımızın yüksek kaliteli binasını yaratmak için dış cephe kendi kendini temizleten ayna tipi cam ile alüminyum cephe kaplama sistemi düşünülmüştür. Sağır duvar kısımlar yine alüminyumla kaplanmış ve petek dokulu panel kullanılmıştır. Bu sistem yüksek dayanım ve hızlı kurulum sağlamak için seçilmiştir. Mimar burada hızlı ve hassas kurulum için çelik bir sistem önermiş fakat betonarme bir yapı tercih edilirse dahi tasarım buna uygunluk sağlamaktadır. Zemin Kat üzeri azami bina alanı 2,105m2 olup 39.5m yükseklikteki kule ile 12-13 kata ulaşılmaktadır. Böylece zemin katta peyzaj için geniş alanlar ayrılabilmiştir.

Öneri projenin esas amaçlarında bir tanesi kurum için azami ofis alanını sağlamaktır. Bu 1,155 m2 toplam alan ile en üst kattaki 260m2 lik restoran ve cafe alanı ile sağlanmaktadır. Banka zeminde 470m2 yi ana giriş, sigorta kısmı ve idari kısımları içermektedir. 1. Katta bir Mescid' le 2. Katta yönetim ofisleri bulunmaktadır. Tüm banka işlemleri ise inşaat alanına (arsa x 2.2= 2,105m2) girmeyen yarı bodrum katta çözülmüştür. Bu kata doğal ışık tepe pencereleri ve büyük dolaşım alanından sağlanacaktır.

Yukarıda bahsedilen binalar tüm yoğun projelendirme ve uğraşlarına rağmen maalesef hayata geçirilememiştir. Yarışma ile kazanılan ve inşa edilmeyen bir diğer projesi ise burada detayları verilmeyen Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası projesidir.

Mimar Yücem Erönen yarışmaların kazanılmasından sonra bir türlü hayata geçirilemeyen projelerinin akıbetine düzenlenen toplantılarda vurgu yapmış ve bu durumu eleştirmiştir. Binanın baştan yapılma niyeti eğer yoksa, yarışma da düzenlememesi gerektiğini savunmuş ve mimarın zaman ve emeğinin boş yere harcanmasının doğru olmadığını belirtmiştir.

UNCHR Projesi...

TWELVE TRADITIONAL CYPRUS HOUSES, NICOSIA, 1995
ON İKİ GELENEKSEL KIBRIS EVİ, LEFKOŞA, 1995

1993 – 1994 yılları arasında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) sponsorluğunda yapılan iki toplumun mimarlarının katılımıyla geleneksel Kıbrıs evlerinin incelendiği bir çalışma yürütülmüştü. Toplam on iki evi içeren bu çalışmada, kuzey ve güneyde bulunan binalar üç alt başlık altında toplanmıştı. Buna göre incelenen bu binalar geleneksel şehir mimarisi, geleneksel şehir dışı kerpiç mimarisi ve son olarak da geleneksel şehir dışı taş mimarisinden örnekler olacak şekilde belirlenmişti. Hazırlanacak çizimler olabildiğince sade, yapı taşıyıcı elemanlarını, yapı malzemelerini ve peyzaj da ifade edecek plan cephe ve kesitlerden oluşacaktı. Çizimlerde ayrıca farklı yer döşemleri gösterilecek olup ölçü veya kot belirtilmeyecek şekilde hazırlanmıştı.

“Ortak kültürel mirasımıza vurgu yapan çalışmada, iki toplumun mimarlarının ortak ürünler vermeleri ve bunu sınırların henüz açık olmadığı ve özel izinlerle karşılıklı geçişlerin yapıldığı bir dönemde başarmaları ayrıca büyük bir başarıydı...”

Hazırlanan tüm çalışmalar “Twelve Traditional Cyprus Houses, nicosia 1995” (On İki Geleneksel Kıbrıs Evi, Lefkoşa 1995) adı altında bir kitapta toplanmış, kitabın telif hakları ise Yücem Erönen’in yanısıra Vasos Christou, Hüseyin İnan, Nikos Mesaritis, Athena Aristotelous, Hüseyin Ateşin, Burhan Atun, Pefkios Georgiades ve Neoptolemos Michaelides’ in olmuştu.

Kıbrıs’lı mimarlarımız Neoptolemos Michaelides ve Ahmed Vural Behaeddin’ in anısına ithaf edilmiş olan kitapta çizimleri ve resimleri bulu-

nan binalar, Kıbrıs Adası üzerinde kullanılan bina tekniklerinin incelenmesi, anlaşılması, ifade edilmesi ve de okuyucuya aktarılması açısından büyük öneme sahipti. Ortak kültürel mirasımıza vurgu yapan çalışmada, iki toplumun mimarlarının ortak ürünler vermeleri ve bunu sınırların henüz açık olmadığı ve özel izinlerle karşılıklı geçişlerin yapıldığı bir

STUDY PROGRAMME
for the
TRADITIONAL
CONSTRUCTION
TECHNIQUES
and
BUILDINGS OF CYPRIOT
BUILT ENVIRONMENT

1993 - 1994

SPONSORED BY UNHCR

Certificate

The Organising Committee certifies that

YÜCEL ERÖNEN

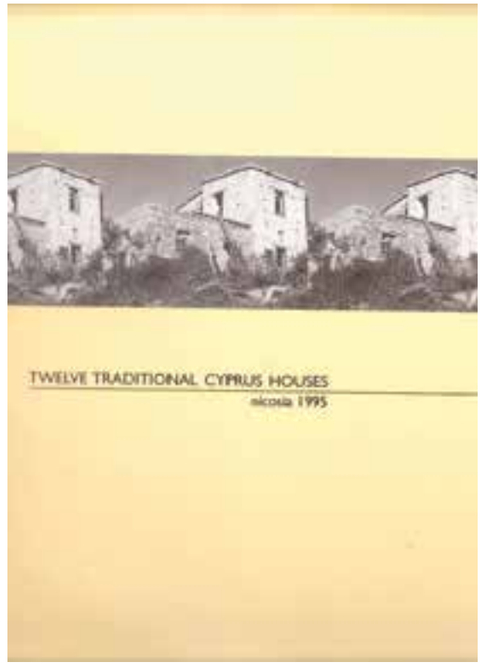
took part in the Study Programme for Tradeional Construction Techniques and Buildings of Cypriot Built Environment which took place under the auspices of UNHCR.

Areas of study were: Limassol, Nicosia, Pera Orinis, Athienou, Asias, Lofou, Galinoporni, Kyrenia, Lapithos, Flyi and Peristironia.

The Organising Committee

dönemde başarmaları ayrıca büyük bir başarıydı. Bir araya gelme ve fikir alışverişinde bulunulması sayesinde mimari çalışmaların ötesinde aynı zamanda günümüze kadar süren dostluklar da oluşmuştu. Kitabın hazırlık süreci bir seneden fazla sürmüş, bu süreç içerisinde UNHCR'ın himayelerinde hem kuzey hem güneye tam gün süren teknik inceleme gezileri düzenlenmiştir. Bu teknik gezilerde projede yer alan tüm mimarlar sınırda buluşarak tek bir otobüsle hep birlikte incelenmeye değer geleneksel yerel mimari özelliklere sahip yapıları ziyaret etmişlerdir. Teknik geziler sonrasında da tüm mimarlar belirlenen bir lokantada birlikte yemek yiyerek hem mesleki konularda sohbet ederek hem de basılacak kitapla ilgili

Copyright
CHRISTOU Yiannis, ERÖNEN Yücel, PANI Hüseyin,
MESSARITIS Nikos, ARISTOTELOUS Adonis,
ATEŞIN Hüseyin, ATUN Burhan,
GEORGIADES Pefkios, MICHAELIDES Nicodemos
1995

Published by
UNHCR, Nicosia 1995

Creative director
FERECOU Myrto / 02 DESIGN AGENCY

Printed by
KAILAS PRINTERS AND LITHOGRAPHERS LTD

Colour separation
GRAWO LTD

ISBN 9963-811-0-8

gelişmeleri görüşmüşlerdir.

Sn. Michaeld L. Menning, UNHCR Chief of Mission in kitabın önsözünde belirttiği gibi "bu kitabın öncelikle yayınlanması ve bundan daha da önemlisi, hem Kıbrıslıların eski yaraların sarılması yolunda ilerlediğinin bir işareti, hem de daha yapılması gereken çok şeyin hatırlatılması anlamına gelmektedir. Kendini bu mimarlarda karakterize eden Kıbrıs Halkı, onları birbirine bağlayan kültürel mirası kaydetmeyi, hatırlamayı ve belki de gelecek için bir rehber sağlama cesaretinin ve kararlılığının güzel bir örneğini temsil etmektedir.

ODA BAŞKANLIĞI DÖNEMİ VE MİMARCA DERGİSİ

ODA BAŞKANLIĞI DÖNEMİ VE MİMARCA DERGİSİ

Yücem Erönen'in 1989 yılında Mimarlar Odası başkanı olduktan sonra önderliğini yaptığı eylemlerden bir tanesi de Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (KTMMOB) bünyesindeki Mimarlar Odası'nın her ay yayımlanacak Mimarca bülteninin hazırlanmasıydı. Böylelikle Mimarlar Odası senede iki defa yayımlanması planlanan Mimar dergisinin yanısıra yeni bir yayın organına kavuşmuştu. Bülteni kullanarak amaçlanan meslek gurubunun sesini ve etkinliğini artırma yoluna gidebilmek konusunda söz sahibi olma ve ülke genelindeki ağırlığını artırmaktı. Oda Başkanımız Mimarca'nın ilk sayısında "Adımızı Mimarca koyarken amacımız meslek dilimizi yayıp öğretmektir" demişti. Bülten vasıtasıyla güdülen temel gaile öncelikle o günlerdeki 200 civarındaki üyeye ulaşmak ve bunun ötesinde ise Devlet, Hükümet basın kuruluşları ve mümkün olduğunca vatandaşa ulaşmaktı. Böylece mimarlığın tanıtımı yapılacak ve etkinliği artırılacaktı. Mimarca 'da her ay Oda, meslek ve

"Ona göre kemer gibi strüktürel bir eleman, geleneksel yığma sistemlerde açıklık geçmek için kullanılıyordu ve yük dağıtma prensibinden uzaklaşıp onu sırf görsel bir olguya dönüştürmek doğru değildi..."

üye haberleri bulunması düşünülmüş, güncel konular işlenecek, ayın tartışması bölümü ve okur mektuplarına ilaveten Vize Büro' su haber ve istatistikleri, malzeme ve işçilik fiyatları ve dahası bulunmaktaydı. Başlangıç için böylesi kapsamlı bir içeriğin sürdürülebilir olması için ise üyelerin ilgi ve alakasına ihtiyaç olduğu belirtilmişti. Koşullar ne olursa olsun, Yücem Erönen'in başkanlığı süresince yayın komitesindeki başta Sn. Hasan Erhan, Sn. Turgay Salihoğlu, Sn. Ezcan Özsoy ve katkı koyan Sn. Serhan Gazioğlu, Sn. Doğan Sahir, Sn. Ahmet Y. Bahçeci ve konusunda

uzman değerli konuk yazarların desteği ve yoğun emeği ile ilk 24 sayının kesintisiz çıkarılması kendisinin her zaman övünçle bahsettiği bir hadise olmuştu. Tüm bu sayılarda Başkan, "Sohbet" bölümü altında mimarlık mesleğini ilgilendiren başlıca konuları ve bunlarla alakalı duruşunu sergilerken genelde olumlu, birleştirici ve de mücadeleci bir anlatım tarzını benimsemişti. Köşesini hep bir umut ve temenni ile sonlandırırken üyeye olan seslenişini samimi bir dille irdeledi, "Kaliteli proje ve binalarınız bol olsun" …

Mimarca çıkmaya başladığı andan itibaren aylık bir bültenin kotarılmasında Yönetim Kurulu dahil birçok üyenin tereddütleri olmasına rağmen Yücem Erönen'in kafasında bir yol haritası olduğu 2. Sayıda yazdıklarından anlaşılmıştı. Dirayet göstererek yöneteceği geriye kalan on ay boyunca, 'biraz da zevkini çıkararak, gıdım gıdım' yapılacak paylaşımların habercisi olmuş ve bültenin nabzını tutmaya başlamıştı. Bülten'in üyeye ulaşması için postaya verilen sayılarda gecikme olmuş ve sohbet toplantısı ilanları atlatılmış olduğundan alternatif yollar da deneneceği belirtilmişti. Posta ile her ay bülten dağıtmak başlı başına ayrı bir organizasyon ve mali külfet demekti. Gönüllülük esasına dayalı Yayın Kurulu üyeliğinde esas yük genelde birkaç kişinin omuzuna yüklenmekteydi dolayısı ile zamanın verimli kullanılması şarttı. Yine o dönemde şimdi yıkılmış olan Mağusa Yolu Eski Tren İstasyonu kurtarma kampanyası yürütülmüş ve dönemin Meclis Başkanı ve Mimarlar Odası Üyesi Sn. Hakkı Atun'un desteğine yine üye milletvekili Sn. Rasıh Keskiner'inki de eklenmişti. Sohbet toplantıları proje vizesi, müelliflik ve ön sözleşme konularının tartışılmasına zemin hazırlıyor ve gündeme alınıp çözüme ulaştırılıyordu.

Mimarlar Odası'nın Anıtlar Yüksek Kurulu'nda (AYK) ki temsilciliğini de yürüten Başkan köşesinde, çekilen sıkıntılara dikkat çekerken bugünkü uygulamanın kabul edilmesinde payı olan 'uygulama' değil de 'ön proje' ve yakın çevresi resimleriyle başvuruların yapılması gerektiğini savunmuştu. Oda olarak tepki gösterilen bir olay ise Girne Limanı kule restorasyonunda kullanılan "Buri" taşı ile "zarflanma" yapılmasının restorasyon olmadığını bunun tarihi eserde geriye dönülmez tahribatlar yaratarak kısıtlı mali kaynakları da tüketeceği vurgusu yapılmıştı. Bugün ise mücadele sürüyor ve beton kaplanan Girne Limanı zemini tarihi yapılara uygun olmadığı için söktürüp AYK'nın onayıyla çakıl taşına döndürebiliyoruz.

Yücem Erönen, 4-5 inci sayıdaki Eski Eserler ve Mimar başlıklı yazısında, tarihi çevrede yapılacak yeni ve çağdaş bina nasıl tasarlanmalı tartışması açmıştı. Ona göre tasarlanan bina tek başına bir anlam ifade etmeye yetmez, içinde var olduğu çevre ile bir bütünsellik arz etmeliydi. Önündeki yolu ve bahçesi, açık alanları ve kent mobilyası ile oluşan kentte miladını dolduran ve kurtarılamayan binaların yerine yenilerini yaparken kültürümüze saygı gösterip bizden sonra gelen kuşaklara zaman referansını doğru vermek önemliydi. Bu sebepten daha açıklayıcı olmak adına yurt dışında da gözlemlediği kullanılan üç metodu sıralamıştı. Buna göre:

1 – Yeni malzemeyle de olsa eski kopya edilebilirdi.

2 – Çağımızın malzeme ve yapım tekniğini kullanılıp, eskinin norm ve esprilerini modern çizgileri zamanımıza adapte edilebilirdi.

3 – En son teknolojiyi uygulanarak,

meydana gelecek dümdüz, sade yüzeylerde karşı ve bitişik binaları ayna gibi üstünde yansıtılabilirdi.

Lefkoşa surlar içini elde aldığımızda 1974 sonrası ilk örneklerin 2. metodda sıralanan binalar olduğu görülüyordu. Yazısında eskinin kopyası kemerli binalara tepki göstermiş ve bu olayı Ortaköy - Gönyeli ovalarına kadar veba gibi yayılan bir "Kemer lümpenliği" olarak nitelendirmişti. Ona göre kemer gibi strüktürel bir eleman, geleneksel yığma sistemlerde açıklık geçmek için kullanılıyordu ve yük dağıtma prensibinden uzaklaşıp onu sırf görsel bir olguya dönüştürmek doğru değildi. Bu tip kötü sayılabilecek örneklerin çoğalmasıyla yazıda belirtilen, AYK' nın kuruluş yıllarında savunduğu 2. metoddan uzaklaşma ve 1. ve daha emin olan metoda kayma olmuştu. Eskinin doluluk-boşluk oranları, 1:2 pencere oranları, kiremitli ve az eğimli çatı, ahşap pencere ve pancur ve beyaz boyalı yüzeyler artık projelerde aranan unsurlar olmuştu. Bilindiği kadarı ile AYK' nın duruşu bugün hala ayni yöndedir. Yine yazıda, o dönemde bu öğeler kullanılarak tasarlanan binalarda başarılı sayılabilecek birkaç örnek (Lefkoşa, Selimiye Camii önündeki ofis binası, Viktorya sokağındaki Şehir Planlama – Eski Eserler ve LTB iş birliğinin oluşturduğu konutlar, Arasta' daki iş Hanı) gibi binalar dışındakilerin "zararsız" kategorisine ait olduğu belirtilmiş ve bunların mimarlar açısından gurur duyulacak şeyler olmadığı savunulmuştu. Ona göre 1. metodla, yani eksiyi taklitle bir yere varmak mümkün değildi. "Asırlarca önce kullanılan taş, kerpiçten yığma duvar ve kemer bugün yerini beton, çelik, cam elyaf ve diğer malzemelere terk etmiştir. Bir açıklığı geçmek için kemere değil; kolon- kiriş – kabuk kullandığımız günde, tasarımlarımızın dili zamanımıza uymalıdır." derken "kemer" elemanına adeta savaş açmış gibiydi. Bu hummalı davranışın sebebi, mimarinin ait olduğu dönemi yansıtması gerektiği, aksi taktirde gelecek nesillerin, tarih bilincimiz konusunda tereddütte düşebilecek riskiydi olmasıydı. 3. Metodda ise pek bir ürün verilmediği, örneklerinin yurt dışında yaygın olduğunu belirtilse de kendi-

si Lefkoşa Posta binası arkasında bu konuyu ele alan örnek bir ofis projesi tasarlamıştır. Hatta ofisini bir süreliğine bu binanın zemin katına taşımış ve daha kaliteli ve çağdaş bir mimari çevre için emek verdiği Surlariçi'nden bir süre daha kopmamıştı.

6. sayıya gelindiğinde Mimarca' da tartışılan konular arasında İmar Yasası, staj, çevre, tip proje, Eski Eserler ve Eğitim gibi konular bulunmaktaydı. Sorunlarla mücadele eden ve bunlara çözüm yolları arayan bir yapıya bürünmüştü Oda Yönetimi. "Sığınak" konusuna el atılmış, Sivil Savunma Yetkilileri ile konuyu neticelendirilinceye kadar diyaloglar sürdürülmüş ve toplantılar yapılmıştı. Bilindiği üzere son olarak 2014 yılında tadil edilen yasa ile her türlü inşaat için KTMMOB' in inşaat izni verilen tarihteki birim maliyetleri üzerinden, izin verilen inşaatın maliyetinin birde bir (%0,1) oranındaki tutarı Gelir ve Vergi Dairesi hesabına ödenmektedir. Güzel bir müjde de veriliyordu. İnşaatı bir süredir duran Lokal Ek tesislerinin inşaatı, İnşaat ve Elektrik Mühendisleri Odalarının desteği ile yeniden başlamış, ekonomik sıkıntılara rağmen bitirilip açılması için büyük çaba sarf ediliyordu. "Sohbet" köşesinden inşaata katkıda bulunan dülger ve tüccarlar "mutlu teşekkürler" le onore ediliyor, Mimarca'nın oluşturulmasında emeği geçen herkesi kucaklarken genç mimarlar için sarfedilen ifadelerle yüreklendirici bir rol oynanıyordu. Bu genç mimarlardan bir tanesi de Sn. Ezcan Özsoy idi. Kendisi yazılarının yanında aynı zamanda Sn. Serhan Gazioğlu ile Mimarca' da dönüşümlü olarak çizdiği karikatürlerle desteğini verecek ve yazımızın sonuna doğru bahsedeceğimiz esprisi yerinde ve bir o kadar da anlamlı karikatürün yaratıcısı olacaktı.

Mimarlar Odası' nın toplumun güvenliğini ilgilendiren konularda da (örn. "Doğu Batı Yolları", "Ölüm Kavşakları") fikir beyan etmesi ve bununla ilişkili olarak basını bilgilendirmesi, yoğum uğraşları ve eylem planlarını da beraberinde getirmişti. Oda bu konularda yazıp bir sonuç alınamazsa dahi bir dizi eyleme gitmeye her zaman hazırdı. Ciddi duruşu ve toplumsal olaylara fikirsel bazdan başlamak üzere artan bir dozla iştirak etmesi, Oda' yı deyim yerindeyse daha da "aranan" bir statüye getirmişti. İşte bu yüzdendir ki 200 adet basılan Mimarca sayısı 350' ye çıkartılmış, yurt içinden ve dışından gelen yoğun talep üzerine artan basım maliyetini karşılamak için reklam alınmaya başlanmıştı. Aylık inşaat maliyetleri verip düzenli bülten çıkaran tek kuruluş olan Oda'nın bir parçası olma gururunu taşıyan Mimarca Ekibi, özveri ve amatörce imkanlarla her sayıda "nitelik ve nicelik sınırlarını zorlayıp Mimarların sesini her kesime duyurmak amacındadır" deniyordu 8. sayıda. Duayen mimar Cengiz Bektaş'ın yakında yapılacak olan konferansta konuk etme planı ise son paragrafta belirtilen ayrı bir müjde idi.

Art arda gelen bazı sayılar tek bir bültende toplanıyordu. Bu durumlarda Bülten Sorumlusu özür diler bir dil kullanıyor fakat her zaman yapılan yenilik ve iyileştirme çabalarından da bahsediyordu. Bülten ücretsizdi ve öyle kalması için yoğun çaba sarf ediliyordu. Yoğun sarf edilen bir başka uğraş ise 20 Ocak 1990 tarihinde gerçekleştirilen ve sorunlara çözüm arar nitelikteki eski eser bölgesinde tasarım felsefesi ve Kıbrıs'taki uygulamalarının Sn. Cengiz Bektaş ile yapılan konferansta paylaşılmış olmasıydı. Yararlı geçen bu konferans bazı soru işaretlerine açıklık getirmiş gibi gözükse de ortamın

LTB'nin aradan çekilmesinden dolayı AYK ile çelişen fikirlerine bağlı olarak koruma bölgelerinde mimarlar için tasarım yapmanın "imkânsız" hale geleceği savunulmaktaydı. Bu konuyu tartışmak için sohbet ve bilgilendirme toplantısı düzenlenmiş, Mimarlar Odası'nın uygulayacağı stratejiye ışık tutar nitelikteki bu toplantının önemi vurgulanmıştı. Güncel konularla dopdolu olan Mimarca, meslek sınırlarını aşmış, mühendisler hatta vatandaşlardan ilgi görmeye başlamıştı. "Okurlarla" köşesi ayrıca içeriği zenginleştirmiş ve yapıcı eleştirilerin yapılabildiği bir sütun haline gelmişti.

Bülten bir yaşını doldururken Oda görev döneminin de sonuna gelinmiş, duygusal olduğunu itiraf eden Yücem Erönen "MİMARCA' ya teşekkürler" diyor sürecin zor ama heyecan verici olduğunu belirtiyordu. Kendi sözleriyle o dönemki imkanları ve on iki aylık dönemde yapılanları şu şekilde sıralıyordu:

"…Meslek sorunlarımızı; Yönetim Kurulu ve "Sarayönü rastlaşmaları" dar çerçevesinden çıkarıp, önünüze yazılı kalıcı metinler halinde koymakla pozitif bir başlangıç yapılmıştır. Ancak; staj, tip proje, müteahhitlerin sınıflandırılması, güneş enerjisi, çevre, eski eserler, eğitim, sosyal konut v.b. konuların açılarak bilimsel ve hukuksal geliştirmeye gereksinimleri vardır. Dört sayfadan on bire, bükülü paketten düz poşete, grafik, karikatür, resim, reklam gibi iyileştirmelere karşın, daha yapılacak çok şey vardır. Örneğin: basit bir bilgisayarla daha süratli, düzenli ve zengin bir bülten, teksirin dezavantajlarından arınıp üretilebilir. Ancak önümüzdeki dönemde oluşturulacak geniş bir yazı ve yayın ailesi; hem özveriyi paylaşmak hem de Yönetim Kurulu'nun yönetsel görevlerine, daha fazla zaman ayırabilmesini sağlamak açısından gerekli ve kaçınılmazdır. Yeni Yönetim Kurulu ailesine şimdiden başarılar dilerim…".

Genel Kurul öncesi, tüm sene boyunca emek ve özveri ile çalışan herkese ve ayrıca okurlara teşekkür edip peşinen "hoşça kalın" demişti Başkan. Acaba yeni dönemde Yönetim' de ve aynı zamanda Bülten' de planlanan yenilikleri hayata geçirmek için bir şans daha verilecek miydi üyeler tarafından? Yazımıza genel kuruldan çıkan sonuç ve devamındaki gelişmelerden bahsederek devam ediyoruz…

Yücem Erönen bir dönem daha yeniden Başkan seçilmiş, Sn. Serhan Gazioğlu ve Sn. Doğan Sahir yönetim kurulundan ayrılırken yeni oluşuma Sn. Ahmet Yücel Bahçeci, Sn. Ezcan Özsoy ve Sn. Fazıl Taneri katılmıştı. Ayrılanlarının verdiği burukluğa karşın gerçekleşen taze enerji ikmali aynı anda yaşanıyordu. Büyük bir ihtiyaç ve arzu olan yeni salon ve ek tesislerin odanın mad-

di ve manevi desteğiyle genel kurula yetiştirilmiş olması ise ayrı bir mutluluktu. Çalışma programı ve bütçenin kesinleşmesi ile beraber gerçekleşecek yeni etkinliklerin müjdesi veriliyor, günlük sorunlarla uğraşmaktan mimariyi ilgilendiren temel meselelere bundan böyle daha sık el atılacağı bildiriliyordu. Her yıl 9 Nisan'da kutlanan Mimar Sinan gününün ise genel kurullar dönemine denk gelmesinden dolayı gereken ilginin vergilemeyebildiğini belirtilerek bu yılki çalışmaların önceden başlatılmasına karar verilmişti. "Sohbet" köşesinin sonundaki temenni bölümünde ise geçen seneden biraz farklı olarak, esas olan amaç en arı şekilde, şöyle ifade ediliyordu. "Nitelikli, tasarım ve yapıtlarınız bol olsun".

1990' ın mayıs ayı Oda için yoğun geçmişti. Yerel yönetimlerin seçim kampanyası süreci ve aksak çalışan devlet kurumlarının düzensizlik içinde çalışamaz duruma gelmesi Oda yönetimini kaygılandırmaktaydı. Buna ilaveten Eğitim Bakanlığı'nda cereyan eden ülke dışında okuyan mimarlık öğrenci listelerini bir yabancı elçilik temsilcisine sunması eleştirilmekteydi. DAÜ' de Mimarlık Fakültesi' nin kurulduğu gazetelerden öğrenilmişti ve bu sıralanan olaylar Bakanlığın içinde bulunduğu acı durumu ifade eder nitelikteydiler. Her türlü politik parti üstü ve meslek politikasını savunan bir kurum olan Mimarlar Odası'nın misyonu, devlet mekanizmalarının düzgün çalışmadığı durumlarda bundan duyulan üzüntünün belirtilerek devlet kadrolarının gerekli devlet ciddiyetine yakışır şekilde hizmet verme zorunluluklarını üzülerek de olsa hatırlatmak, ve ayni zamanda oluşturulan hükümetlerle yerel yönetimlerin "demokrat, uygar, bilgili ve halka hizmeti en yüce görev sayan kadrolardan oluşmasını" temenni etmektir deniyordu 14. Sayıda.

Mal Sahibi' ne asgari proje hizmetinin verilmekte olduğunu kontrol edip üyeye gerekli uyarı ve hatırlatmaları yapan Vize Bürosu ise her zamanki yoğunluk altında çalışmakta idi···

Ayın Tartışması – Basın Bildirisi bölümünde Başkan Müellif 'inden izin almaksızın yüksek katlı bir binaya ülke vatandaşı olmayıp odaya kaydı bulunmayan bir şahıs tarafından yapılan müdahale hakkında durumu eleştiren bir basın bildirisi hazırlamıştı. Bilindiği üzere vatandaş olmayan mimar veya mimar olmayan yabancılar ne mesleği icra edebilirler ne de kendileri için mimar sıfatını kullanabilirler. Aksi gayri yasal bir durum teşkil edecek olup Mimarlar Odası bu gibi konuların üzerine eğilmesi yasal yetkisi ve mesleki sorumluluğundan dolayıdır. Yazıda müellifliğin tanımı ve yasal boyutu şöyle tanımlanmıştı: "Bizlerin de başından beri ilginç bulduğumuz bina, sözü edilen dekoratörün değil, onu aylarca masa başında tasarlayıp, inşaatıyla formuna can veren mimarın mesleki ve hukuki eseridir. Tüm sevap ve günahıyla da böyle kalacaktır. Bu olguyu, ne başka bir mimarın devreye girmesi, hele hele ne de mimar olmayan başkalarının ortaya çıkması değiştiremez··· Bir eserin müellifi onun yasal sahibi demek olup izni olmadan kimsenin eserine sahip çıkıp kullanamayacağı anlamına gelmektedir. Yasalarımıza göre Mimar müelliflik haklarını resmen devretse bile, sorumluluğu devam eder···" Yasal olmadığı kadar aynı zamanda etik de olmayıp hiçbir dayanağı olmayan bu tür davranışlara karşı Oda Yönetiminin tepkisi sert olmuş ve olayın hoş karşılanmadığı gayet net belirtilmişti.

1990 yılının mayıs ayında ayrıca 52 eser katılımıyla Mimarlar Odası'nın amblem yarışması düzenlenmiş fakat birinciliğe layık eser bulunamamıştı.

3 mansiyonun verildiği yarışmada raportörlerin büyük çabaları ile katılan eserler sergilenmişti. Bir amblem seçimi ise 2005 yılına kadar gerçekleşmeyecekti. Bunun için tekrar bir yarışma düzenlenmiş ve bugün kullanılan Can Kelik'e ait tasarım 1. seçilmişti. Üç boyutlu olarak çalışılan eser ve tasarlanma süreci tasarımcının ifadeleriyle şu şekilde anlatılıyordu: "Resim veya herhangi bir ikon kullanmak yerine "m" ve "o" harflerinden monogram bir logo tasarlamak için başladım, üzerinde uğraştıkça sadece "m" harfini kullanmak ve "m" harfi üzerinde logoyu geliştirmek için çalıştım. Fazlaca denemeden sonra boyut vererek bölünmüş oda şeklini vermek istedim. Böylece Mimarlar Odası'nın "m" harfini, "m" harfine verdiğim boyut sayesinde "oda" ları ve yaratıcılığı yansıtmak istedim". Böylelikle Mimarlar Odası gururla sergilediği çağdaş logosuna kavuşmuş oldu.

1990 Mayıs' ında gündemde olan ve belki de bugün de takibinin yapıldığı başka bir konu ise meslek yapma yetkisi olmayan şahısların kayıtlı mimarların imza yetkisini kullanarak "mimarlığa soyunmaları" idi. Yönetim bu gibi vakaları sert bir dille eleştirmiş ve yetkilerini kötüye kullanan üyelerin ayrıca suç işliyor olduğu belirtilmişti. Üyelerinin maddi kazanç için yetkilerini pazarlamanın ayrıca ahlaki hiçbir yanı olmadığı vurgulanmış ve bu gibi kişiler "mesleğimizin yüzkarası imzacılar" olarak nitelendirilirken Yönetim, bu gibi meslek ahlakını hiçe sayan olayların takipçisi olacağız demekteydi. İsmi "imzacılığa" karışan üyelerin onur kuruluna sevk edilmesi kararı alınmış ve ayrıca yasal olarak mimarlık bürolarındaki hareketleri gözlemleyen maliye çalışanlarının bir üyenin sene içerisinde yapabileceği proje sayısının da kapasitesini yansıtacağını ve usulsüz bir durum olması halinde ortaya çıkabileceği de ifade edilmekteydi.

Mimarca' nın 17. sayısında çıkan sevindirici bir haberde ise bu yıl başlatılacak olan "Mimarlar Odası Ödülü" nün müjdesi veriliyordu. Başvuru şartları tamamlanmış ve içinde yaşanır her tür binanın tefrişli çizimleri ve iç dış fotoğrafları ile sunulmasını içeriyordu. Fakat beklenilen ilginin gösterilmemesi ve az sayıda şartnamenin alınmasından dolayı bu proje başka bir döneme ertelendi. 2023 senesinde bugün, yayın kurulunun gerçekleştirmeye çalıştığı Mimari Proje Yayınlama girişimi de Üye' den benzer türde bir ilgi görmekteydi. Burada amaç Kuzey Kıbrıs'ta her tür bitmiş binanın projesinin Türkiye'deki bağımsız bir kurul tarafından yayımlanmaya değer görülmesi ile öncelikle dijital ortamda yayımlamasını sağlamaktı. Son yapılan yayın kurulu toplantılarında duyuruların yeterince yapılmamış olabileceği yönünde karar üretilmiş ve yeni çıkacak olan Mimarca' nın 96. sayısında duyuruların tekrarlanması konusunda üyeler hemfikir olmuştu.

Yücem Erönen' in Başkan' lığı süresince ve kendisinin de geçmişte ifade ettiği şekilde, Mimarlar Odasının Devlet Karar Süreçleri' ni ilgilendiren konularda başta dönemin Sn. Cumhurbaşkanı olmak üzere Meclis, Hükümet ve Yerel Yönetim' lerle "çoğulculuk anlayışı içinde iş birliği" temelinde bir istişare içerisinde olması tesadüf değildi. Ülke konularında etkin diyalog ve konulara önerilerle iştirak etme olanağının verilmesi sayesinde, uzun süren ziyaretlerde konuların enine boyuna tartışılması sonrasında, Mimarlar Odası görüşleri değer kazanıyor ve Hükümet tarafından verilen kararlarda öneri payı olabiliyordu. Bu etkileşimin bir sonucu olarak, yeni yapılacak Devlet Laboratuvarı arsası konusunda Oda'nın yaptığı basın açıklaması doğrultusunda bir eş karar alınmıştı.

Açıklamada "Ülke ihtiyaçlarının gereği Laboratuvar' ın geciktirilmeden ancak bu defa çağdaş şehircilik kurallarına uygun başka bir devlet arazisinde yapılması" konusunda öneri yapılmıştı ve Hükümet'in bu doğrultuda verdiği karar takdirle karşılanmıştı. Dolayısı ile Mimarlar Odası, duruşu ve etkin çabalarına bağlı olarak açılış ve toplantılara davet ediliyor, konuşup tartışarak etkinliğini artıracak birçok farklı oluşum ve ortamda kendini hissettiriyordu.
Mimarca'da da zaman zaman oda dışından haberlere de yer veriliyordu. Bu gibi haberlerin birinde üç gün süren İnşaat Mühendisleri Odası'nın düzenlediği 1. Beton Kongresi'nden övgüyle bahsediliyor ve seminere katılmayan üyelerin bilgilendirme kitapçığını edinmeleri salık veriliyordu. Dıştan haberden ziyade aynı zamanda okuyuculardan Oda dışına daha çok çıkıp "yazılanları daha geniş kitlelere seslenecek şekilde yazmaları" konusunda öneri geldiği de olmuştu. Buna cevap olarak ise Mimarca'nın adından da anlaşılacağı gibi esas görev be amacının mimar ve mimarlık mesleğine hizmet veren bir meslek odası bülteni olduğu belirtilmişti. Gönüllülük esasıyla hazırlanan bültenin daha geniş bir kitleye ulaşması için yapılabilecek her türlü girişimin ise "onurlu bir ek görev" olarak addedilmişti. 18. sayıda değinilen diğer konular ise Körfez Krizi, KDV uygulaması ve Polly Peck sorunu idi. Tüm bu ektenler göz önünde bulundurulduğunda inşaat maliyetlerinin en az %30 artacağı ve sektörde işsizliğin baş göstereceği tahmin edildiğinden dolayı, üyelerin gerekli tedbirleri almaları salık verilmekte olup, KTMMOB lokalinde acil bir toplantı düzenlenmesi kararlaştırılmıştı.

Bir başka önemli toplantı ise ABD Dışişleri Bakanlığı özel koordinatörünün Oda'yı "etkin bulup" Yücem Erönen ile gerçekleştirdiği ve genel sohbet havasında geçen görüşme idi. Bu görüşmede toplumlar arası barış desteklenirken Türk ve Rum toplumlarının Avrupa Birliği'ne (AB) katılım süreci dahilinde faydalı olacak eğitim hizmet vb. kalıcı konularındaki çaba ve projelerin desteklendiği belirtilmişti. Geçen zamanda bu gibi toplantıların düzenlenmesi hız kazanmış ve toplumların birine yakınlaşması için çeşitli projeler geliştirilmiştir, ki bunlardan bir tanesi iki toplumdan mimarların iştiraki ile gerçekleşen 1993-1994 yılları arasında UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) sponsorluğunda gerçekleştirilen "Study Programme for the Traditional Construction Techniques and Buildings of Cypriot Built Environment" idi. Kıbrıs Adası'nda geleneksel inşaat tekniklerinin çalışıldığı ve belgelendiği bu birliktelik daha sonra "Twelve Traditional Cyprus Houses – On iki Geleneksel Kıbrıs Evi" olarak kitap halinde basılacaktı··· Bundan yaklaşık on yıl kadar sonra mimar olarak yetişen oğlu Enver Erönen'e yazmaya başladığı, fakat gelişmelerden dolayı yollanmadığı tahmin edilen, çizim kâğıdı üzerindeki, bitirilememiş, 23 Nisan 2004 tarihli mektupta, adaya dönüşünden itibaren barış için mücadele vermiş ve Kıbrıslı Rumlar' la iletişimini hiç koparmamış olan Yücem Erönen, duygularını şöyle ifade etmişti:

"Sevgili Oğlum Enver,

Yarın referandum var··· Gidip Kıbrıs Türkü'nün yıllar süren onurlu özgürlük mücadelesinin sonucunu almak için "evet" diyeceğim oyumla. Ama sen "evet" ini ulaştıramayacak kadar uzaktasın: tıpkı benim yıllar önce olduğum gibi. Sana bu satırları yazarken sanki rahmetli anneannemin elleri 40 yıl önce bu mektubu yazıyormuş gibi oluyor. Ben yetmişlerde

Ada'ya döndüğümde; barış, refah ve mutluluk içinde bir ülke devralmadım. Ama o günden beri; gelecekte olan sizlere devredebileceğim, eksiklikleri tamamlamış bir vatan bırakmak için verdiğim sözü yerine getirmenin bu son aşamasında heyecanla yarını bekliyorum…"

Bunun benzer umutlara ve Kıbrıslı Türkleri' nden 2:1 oranında evet oyu çıkmasına rağmen, gerçekleşecek referandumdan çıkan sonuç dolayısı ile Kıbrıs, 1 Mayıs 2004 tarihinde de facto bölünmüş bir ada olarak Avrupa Birliği'ne tam üye olacaktı… Bunu takip eden yirmiye yakın senede kuzeydeki nüfus oranı büyük değişime uğrayacak ve tüm Kıbrıslıların yanı sıra bölgenin de hayrına olabilecek iki kesimli, iki toplumlu federasyona dayalı kalıcı bir çözüm umutları, hep başka bahara kalacaktı…
Mimarca' ya geri dönecek olursak, 19. sayıda belirtildiği şekilde, meslek eğitimi konusunda değil o günlerde hedeflenen Avrupa Birliği standartlarında bir eğitimin verilmesi, yerel ihtiyaçlara cevap vermekten dahi uzak olunduğu belirtilmekteydi. Eğitimde hangi standartların belirlenmesi konusunda görüş birliğine varılması gerektiği savunuluyor ve ülkenin daha fazla nesiller kaybetmeye tahammülü olmadığı belirtiliyordu.

Bu arada Mimarlar Odası' nın gelişini üç-dört ay önceden bildirdiği 1990 mali krizi etkisini göstermeye başlamış fakat üyeler anlaşıldığı üzere bu olayı fazla ciddiye almamıştı. Yapılan toplantıya 250 Üye' nin %10 u gelmiş fakat beklenen tepki ile karşılaşılmamıştı. Buna bağlı olarak Üye' nin işsizlik, KDV ve önlem alma gereği karşısında kaderci bir tavır takınmasını içerleyen Yücem Erönen, Mimarca' nın görevini yaptığını ve diğer meslek kuruluşlarını da aynisini yapmaya davet etmişti.

Bu karmaşa içerisinde de olsa 1990'ın aralık ayında iyi tasarım ve yapılaşmayı teşvik kampanyası çerçevesinde, gerçekleşen yılbaşı balosunda mimariye olan "büyük ve ödünsüz" katkılarından dolayı mimar Ahmet Vural Behaeddin, Onur Plaketi ile ödüllendirilmiş ve kendisine yaşam boyu daha büyük başarılar ve yapıtlar dilenmişti.

Genel Kurul tarihi yaklaşmış, dolayısı ile de Yücem Erönen' in Başkanlık ve Genel Yayın Yönetmenliği' ndeki Mimarca döneminin de sonuna geliniyordu. İki yıl boyunca "Sohbet" köşesinden okuyuculara seslenilmiş ve amatör olanaklarla profesyonelce iş yapıldığı belirtilmişti. Umudunun Oda' yı ve Mimarca' yı daha ileriye, güzele ve başarıya götürecek yeni ve dinamik yöneticilere devretmek olduğunu ifade eden Başkan, ""yorgun savaşçıların" dinlenme özlemini anlayışla karşılayacağınızı umarım" sözleriyle duygularını ifade ediyordu. Belirttiği üzere 1974 sonrasında aktif katılım, hizmet yarışı ve coşku azalmış hatta geçmişte en kalabalık odalardan biri olan Ziraat Mühendisleri Odası pasivize edilmiş veya Kimya Mühendisleri Odası gibi kapanma noktasına geldiği belirtilmişti. Genel kurullara olan ilgi azalmış, Odaların Birlik Yönetimine sıra ile katılım tüzüğünden sonra Birliğin gücünü yitirdiğini ve etkisiz bir hale geldiği savunulmuştu. Üyenin, Odası ve Birliği güçlü olduğu sürece güçlü olacağı belirtilmiş "haklarını, ancak etkin ve saygın meslek Odası savunabilirse korur veya elde edebilir" denmişti. Geride bırakılan 24 ay süresince bunun bilincinde olarak görev yapan Başkan, Yönetim Kurulu ve Yayın Kurulu, eğitim sistemi eleştirisi başta olmak üzere, müelliflik ve imzacılık, inşaat sektöründe gelişmeler,

yerel yönetimlerle iş birliği, mali kriz dönemleri ve KDV konusu, AYK ile çalışmalar konuları üzerinde durmuş ve Oda faaliyetleri hakkında bilgiler paylaşmıştı.

1989-1991 yılları arasında iki dönem Mimarlar Odası Başkanlığı yapmış Yücem Erönen, yayına başlattığı Mimarca' nın 24. Sayısının Sohbet bölümünde son olarak şunları yazacaktır: "Bu satırlar, Mimarlar Odası Başkanı ve MİMARCA Genel Yönetmeni olarak benim son tümcelerimdir. İki Yıllık yorucu başkanlık bayrağını ve MİMARCA kalemini, daha dinç kadrolara şerefle devrederek ayrılma kararım bana hüzün veriyorsa da; Odamız ve MİMARCA' nın konumları, ömür boyu umut ve gurur kaynağım olacaktır.

Hoşça kalın…"

YÜCEM ERÖNEN'LE ANILAR...

Bir Arkadaş Mimar için,

Mimarlık eğitimini 1969 yılında Portsmouth Polytechnic'te tamamlayan Yücem Erönen Mimarlık mesleğini Kıbrıs'ta ve Yurt dışında çeşitli dallarda uygulamıştır.

Lefkoşa, Arabahmet Mahallesi Müftü Ziyai E. Sokağı sakini, karşı komşum sevgili Yücem, şehrin sürdürülebilirliğine katkı koyan ve hayatı her yönüyle güzelleştiren mahalle sakinleri ile bütünleşmişti. 50li yılların Arabahmet Mahallesindeki Cami avlusundaki oyunlarımız, komşu binadaki Ermeni AYMA Kulübü ile Çetinkaya maçları, Viktorya Sokağı fotoğrafçıları esnafı,Bayram günlerinde kıymetli Annesi Hatice Tahsin ve saygıdeğer Fahriye hanım ve diğer büyüklerinin ellerini öpmek için bayram ziyaretlerimiz ve buna benzer anılar biz neslin güzel anıları ile zengindir.

Ne mutlu ona ki çok sevdiği mahallemizi oğulları Enver ve Orhan renovasyon projeleri ile eski binalarının kendi yerleşmelerinde bu özelliklerinin korunduğunu yaşarken görmüştür.

Bu projeler 'çöküntü' olarak nitelendirilen bir alanın asıl sakinleriyle ve onların hayatlarına dokunmadan, iyileştirilerek, bir dekor değil gerçek bir yaşam alanı olarak kente kazandırılma projesidir.

Her koşulda, safını belirlemiş, aktivist kimliği, nazik, duyarlı, hassas gülümseyişini unutmayacağız. Onu her anışta hayat üzerine düşüncelerini, hayatın içindeki duruşunu, her eylemde, hatırlayacağız.

Her koşulda, safını belirlemiş, aktivist kimliği, nazik, duyarlı, hassas gülümseyişini unutmayacağız. Onu her anışta hayat üzerine düşüncelerini, hayatın içindeki duruşunu, her eylemde, hatırlayacağız...

Yücem Erönen, giyimi, kuşamı, incelikli nezaketi ile kuşkusuz “Zarif bir insan”, “gerçek bir Lefkoşa Beyefendisi’ tanımlamalarını hak ediyordu. İleri yaşlarında bile aydınlık yüzü, pırıl pırıl gözleri zekâsını ve bu zekâdan kaynaklanan ince bir mizah duygusunu yansıtıyordu. Meslektaşlarına olduğu kadar, öğrencilerine de daima saygılı davranmış ve onlardan da içtenlikli bir saygı görmüştür.

Arkadaşa söylenen güzel sözler kısa cümlelerden oluşsa da uzun ömürlü ve derin anlamlıdır…

İyi kalpli, güzel arkadaşım güle güle.

Kayda geçmek üzere…

Seni hep hatırlayacağız.

Mimar Tuna Veysi

Yücem ağabey.

Türk lisesinin tenis kortunda üç beş arkadaş müdürümüz vergi Bedevi ve şampiyon İlter Sami teşvik ve desteği ile tenise başlamıştık. Sonraları tenis merakı artınca fild club a tenis maçlarına gittiğimizde onu ahmet savaş örek in partneri iyi bir tenisçi olarak tanıdım. Sonra meslek eğitiminden geldikten sonra açtığım ofis karşısındaki konutta kaldığı için komşum oldu birkaç sene sonra oda faliyetlerine başladımda ise mimarlar odasında faal üye olarak katılım gösterdim de yine karşılaştık o bizden önceki nesilde mimarlar odasında çalışmış başkanlık yapmış bir meslektaşımdı artık o dönemlerde her akşam birlik binasında buluşur ve mesleki sorunları paylaşırdık her meslek toplantısında mesleğin toplumumuzda ileriye gitmesi için önerilerde bulunur ve bunlara çözüm önerilerinde bulunurdu. Bu önerilerin en kıymetli olanı Mimarca ismindeki yayın onun önerisi ile ortaya çıktı. Önce kendi yeniden başkan olduğu dönemde kendi elleriyle teksir makinesinin karşısına geçip Mimarcayı bastı. Sonrasında

Mimarca ismindeki yayın onun önerisi ile ortaya çıktı. Önce kendi yeniden başkan olduğu dönemde kendi elleriyle teksir makinesinin karşısına geçip Mimarcayı bastı...

bugünlerde devamını sağlayan mimarlar odası yönetim kurulları bu yayını sürdürmektedir.

Bu oda faaliyetlerini sürdürürken mimari yarışmaları teşvik ve katılım göstererek tasarımcı bir mimar kimliği olduğunu da kanıtlamıştır.
Odamızın iki toplumlu projelerinde grup liderliği yapmış 12 Kıbrıs evi kitabının yayınlanmasına büyük katkı sağlamıştır.

Mimar Ekrem Bodamyalızade

Sevgili Yücem Erönen Abime,

Meslek hayatına yeni başladığım yıllarda aile şirketimizde çalışırken tanışma fırsatım olmuştu. Tabii ki mesleğe yani başlayan genç bir Mimar olarak meslek duayenlerinin isimlerini duyuyor eserlerini konuşuyorduk ancak tanışıp sohbet etmek bir ayrıcalıktı. Çekinmeden bilgi ve tecrübelerini bize aktarıyor, ben ise öğrenme açlığı ile usta çırak ilişkisinde dinliyordum. Tanışma vesilemiz ise Mimarca kaynaklı olmuştu. Üyelerimize bilgi aktarmak adına şirketimizden yalıtımla ilgili detay istiyor aynı zamanda sponsor olmamızı da talep ediyordu. Bu vesile ile ilk sohbetimiz gerçekleşti. Tecrübeli bir meslektaşla bina detayı üzerinde konuşmak beni çok etkilemişti. Daha sonraları birçok kez yalıtım detayları ve binalar üzerine sohbetlerimiz olmuş kendisinden daha tecrübesiz bir mimar olmama rağmen fikir ve görüşlerimi dinleyip değerlendirmesi ve her sohbette bir şekilde Mimarlar Odası'nı gündeme getirmesi hep dikkatimi çekmişti. 2001 yılında başlayan Mimarlar Odası serüvenim ile de sohbet süremiz ve mesleki konularımız çok farklı bir boyut kazandı. Mimarca, daha doğrusu Oda yayın ve meslek etiği her zaman öncelikli konusu idi. Hatta genel kurullarda muhakkak söz alır hassasiyetini dile getirirdi. Mesleğine duyduğu saygı ve yeni nesille bu aşkını aktarması yönetim kurullarına şahsi üslubu ile getirdiği öneri ve eleştiri şahsen çalışırken kendi çalışmalarıma ışık tutmuş ve her zaman hayran olduğum yönü olmuştur. KTMMOB Mimarlar Odası ve ülke mimarimize değer katmıştır. Yokluğu hissedilecek bir meslektaşım olarak kendisini saygı ve minnetle her zaman anacağım.

Mimar Azmi Öge

"Mesleğine duyduğu saygı ve yeni nesille bu aşkını aktarması yönetim kurullarına şahsi üslubu ile getirdiği öneri ve eleştiri şahsen çalışırken kendi çalışmalarıma ışık tutmuş ve her zaman hayran olduğum yönü olmuştur..."

Yücem'i tanımazdan önce,

mücahitlik yaptığım 1965-69 yıllarında, annesi, Hatice Tahsin Hanım'ı tanıdım. Milli günlerde, şehitlerin anıldığı etkinliklerde özellikle de anıtlara ve kabirlere konulacak çeleklerin hazırlanmasında Güner Nejat Hanım'la birlikte nasıl titizlikle çalıştıklarını çok iyi hatırlıyorum. Her ikisi de saygıdeğer hanımlardı; onları rahmetle anıyorum.

Hatice Tahsin Hanım'ın oğlu Yücem'i 19785 yılında mesleğe başladıktan sonra tanıdım. O günlerden aklımda kalan ilk görüntülerde yeşil renk MG marka üstü açık spor bir otomobil ve onun yanında gözlerinde güneş gözlüğü, boğazında fuları, sırtında şık bir ceket, elastik vücut yapısı ile yay misali duran dalyan delikanlı Yücem.

KTMMOB çatısı altındaki buluşmalarımızda başlayan yakınlaşmalarımız, ilerleyen dönemlerde birlikte görev yaptığımız Mimarlar Odası

"Mesleğine duyduğu saygı ve yeni nesille bu aşkını aktarması yönetim kurullarına şahsi üslubu ile getirdiği öneri ve eleştiri şahsen çalışırken kendi çalışmalarıma ışık tutmuş ve her zaman hayran olduğum yönü olmuştur..."

Yönetim Kurulu üyeliklerimizde iyice pekişti ve onu daha yakından tanıma fırsatım oldu. Oda Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptığı dönemlerde gerek diğer kurul üyeleri olan bizlerle, gerekse KTMMOB Yönetim Kurul üyeleri ile hep uyum ve anlayış içinde çalıştı. Mesleki ve meslektaş sorunlarının çözümünde mevzuatlara ve akla uygun olarak yaklaştı. Mesleğini çok sever ve mesleğe saygı duyulmasını isterdi. En ciddi mesleki tartışmalarda dahi efendi kişiliğini hiç bozmadı. Karşı düşünceleri asla küçümsemedi. Humanist, duygusal, yardımsever, dost canlısı, yurtsever, ince ve efen-

di kişiliği ile hem meslek camiasında hem de toplum içinde hep sevilip sayıldı.

Yücem, duygusal yanı güçlü bir arkadaşımızdı. Bazan duygularını, bizimle de paylaşmak isterdi. Bu bağlamda sizlerle paylaşmak istediğim bir anım var. Arab Ahmet Cami'si karşısında Yücem'in nenesinden kalma ahşap kafesli, büyükçe bir cumbası olan eski, metruk bir ev vardı. Bu evin içi avlusunda nene döneminden kalan son canlı olan hurma ağacı bir gece üstündeki meyveleri ile devrilip hayata veda etti. Yücem topladığı son meyvelerden bir paketi Yönetim Kurulu'na getirip bizlerle paylaştı. Bize ağacın hikayesini anlatırken ve bizler de meyveleri atıştırırken onun gözlerinden yaşlar akıyordu.

Bir başka ortak anımızda ise sevgili Yücem'le birlikte daha önce yitirdiğimiz bir başka değerimiz olan sevgili Haşmet Muzaffer Gürkan var. Rahmetli Haşmet Bey'le yakın bir dostluğumuz vardı. Vize Büro'muzda çalıştığım günlerde arada bir bisikleti ile gelir beni ziyaret ederdi. Bu ziyaretlerinden birinde bahçede oturan Yücem'i uzaktan görür ve bana Yücem'in babasının adının Enver olup olmadığını sorar. Baba isminin Enver olduğunu ben doğrulayınca bana, o halde Yücem'e vermek için yarın sana bir zarf vereceğim der. Ertesi gün zarfı getirip bana teslim eder. İlk buluşmamızda Yücem'e zarfı verirken, bunu sana Haşmet Muzaffer Gürkan gönderdi, dedim. Yücem gözlüklerini alnına doğru kaldırıp zarfı açtı ve içindeki kartı dışarı çıkardı. Birkaç dakika hiç konuşmadan durdu. Sonunda, bu benim annemle babamın düğün davetiyesi, yahu, dedi. Gözleri yine nemliydi.

Sevgili Yücem, yukarıda yazdıklarım ilk anda aklıma gelenler. Daha nice yaşanmışlıklarımız var. Seni unutmam mümkün değil. Şunu bil ki bizlerde güzel anılar ve izler bırakarak gittin. Bu izlerden bazıları bıraktığın eserler ve biri meslektaşımız olan pırıl pırıl iki evlat…

Serhan Gazioğlu

Tanıyabildiğim Kadarı İle Mimar Yücem Erönen...

Önsöz:

Yücem Bey'in anısına yazmış olduğum bu birkaç sayfa, onun yaşamı içinde sadece benim görebildiklerimin özeti olmaktadır. Bu sayfalardaki tüm yazılar, benim onunla olan görüşmelerden aklımda kalanlar, resimler ise kişisel arşivimden ve kitap için yerinde çektiğim fotoğraflardan oluşmaktadır.

Bu yazıyı; Özetleme, Yücem Erönen'in Çalışmaları ve Resimlerle Anılar başlıkları altında topladım. Onun bir mimar olarak mesleki çalışmaları içinde verdiğim konu başlıklarının tamamlanmasını onu daha yakından tanıyan diğer katılımcılara bıraktım. Yazının isim ve Önsöz sayfasının (bu sayfa) çerçevesi ve çerçeveyi bütünleyen yazıların oluşturduğu düzenleme; Yücem Bey'in kendi düzenlemesi ile hazırladığı; yazışmalarının ve tutanaklarının standart baskılı bir sayfasıdır. İsim sayfasında düzenlemenin bütünü, diğer sayfalarda sadece sayfa sağ üst köşesi bulunmaktadır.

Birlikte olduğumuz birçok konuda onun bu niteliklerine her zaman tanık olmuştum. Bu nitelikleri de kendisine anne ve babasından miras kalmıştı.

Özetleme:

Yücem Bey, mimarlık eğitimini İngiltere'de almış ARIBA üyesi, 1974 öncesi mezuniyetinden dolayı Kıbrıs Mimarlar Odası üyesi olabilecek bir kişi ve KTMMOB Mimarlar Odası üyesi idi.
Yüksek öğrenimimi tamamlayıp Kıbrıs'a geldiğim 1980 yılının sonlarından, vefatından kısa bir süre öncesine kadar meslekte ve herhangi bir konuda her zaman görüşüne başvurduğum bir kişi idi.

Kimseye karşı kin tutmazdı

Sözleri açık ve belirgindi, aldatmacası yoktu

Tarafsızdı

Sakindi

Öğretici idi

Yardımcı idi

Güven verici idi

Kararlı idi

Mücadeleden çekinmezdi

Mesleğinde titizdi

Birlikte olduğumuz birçok konuda onun bu niteliklerine her zaman tanık olmuştum. Bu nitelikleri de kendisine anne ve babasından miras kalmıştı.

Yücem Bey ile tanıştığımızda Lefkoşa surlar içindeki Mahmut Paşa Sokağı ile daha sonraki bir zamanda şimdiki ismi ile Haşmet Gürkan Sokağı'nın

güney batıda birleştiği köşede kendi mülkü olan eskiden kalmış bir binadaki bürosunda yalnız çalışıyordu. Bu bina günümüzde iki katlı bir proje halinde ve işlevleri genişletilerek varisleri tarafından restorasyonu sürmektedir.

Projelerinde teknisyen çalıştırdığını görmedim. İlk bürosunda çalıştığı yıllarda mimarlık projeleri teknik resim aletleri ile elde çiziliyordu. Bürosunu 1990'lı yılların ortalarında posta merkez binasının yan sokağındaki Posta Sokak'ta projesini kendisinin yaptığı üç katlı binaya taşımıştı. Bu yıllar piyasada bilgisayarla proje yapımının başladığı yıllardı. O yılların bilgisayarı şimdikilerden daha büyük bir kasa, klavye, maus ve büyükçe bir ekrandı. Bunların yanında sayılı bir veya iki kişide mimari paftalara çizdirecek ploter de vardı. Yücem Bey bilgisayar setini ploteri ile birlikte tam donanımlı olarak kurmuştu. Daha sonraki yıllarda Ortaköy'de kendi mülkü olan arazi üzerinde yaptığı komplekste konut, işyerleri ve mimarlık bürosunu çalıştırmaya başlamıştı. O kompleksin Erönen Estates logosu ve bu komplekse bağlı olan mimarlık bürosunun levhası halen durmaktadır.

Yücem Erönen'in Çalışmaları Yücem Beyin, çalışmalarını benim kendi anlatım yöntemlerime göre şöyle sıralayabilirim:

1- KTMMOB Mimarlar Odası içindeki çalışmaları

2- Kişisel mesleki çalışmaları

3- Devlet yönetimindeki çalışmaları

4- Mimarlık fakültelerinde öğretim görevlisi olarak çalışma

5- Mesleğinin dışında ama mesleğinden dolayı bulunduğu başka çalışma alanları

Mimarlar Odası içindeki çalışmaları:

- Oda yönetim kurulu başkanlığı ve sekreterliği ve ikinci kez oda başkanlığı döneminde Anıtlar Yüksek Kurulu'nda oda temsilciliği

- UNHCR içinde oda adına komite kuruluşlarında

- İstanbul'da; AKDENİZ TURİZM SEMPOZYUMU'na oda adına katılan üç kişilik ekibin bir elemanı

- KTMMOB Mimarlar Odası'nın düzenlediği bazı yarışmalarda jüri üyeliği Kişisel mesleki çalışmaları:

- Piyasada profesyonel mimarlık hizmetleri

- KTMMOB Mimarlar Odası'nın düzenlediği yarışmalara yarışmacı olarak katılmak

- 1981-83 yıllarında Suudi Arabistan'da iş yapan bir Amerikan firmasında proje yönetim elemanı olarak çalışmak

- Mesleki çalışmalarının son yıllarında Japonya'da açılmış uluslararası bir mimari proje yarışmasına hazırlık (bu çalışmasının devamlılığı hakkında bir duyumum olmamıştır)

- Mesleği ile birleşik alanlardaki çalışmalarını ERÖNEN ESTATES ismi altında sürdürmek Devlet yönetim birimlerinde üst düzey eleman olarak çalışma:

-1974 sonrasındaki kuzey güney arası nüfus aktarımında Omorfo (Güzelyurt)'ya yerleşecek güneyden gelmiş Kıbrıslı Türklerin yerleşimindeki çalışmaları
- Evkaf ve Din İşleri Dairesi'nde yönetim kurulu üyeliği Mesleğinin dışında ama mesleğinden dolayı bulunduğu başka çalışma alanları:

-1974 Sonrasında Kıbrıslı Türklerin yaşamında çok partililik başlamıştı. Yücem Bey de, bu ortam içinde kendine yakın gördüğü iki parti içinde zamanla yer aldı. İlkin Alper Orhon'un kurduğu Halkçı Parti ve son yıllarda da Kudret Özersay'ın kurduğu Toparlanıyoruz Hareketi ve bu hareketin partileşmesi ile Halkın Partisi içinde yer aldı

- Asbank'ta yönetim kurulu üyeliği
KTMMOB Mimarlar Odası yönetimindeki çalışmaları

Yücem Bey, KTMMOB Mimarlar Odası Yönetiminde ; 1972-73 dönemi başkan, 1973-74 dönemi sekreter ve 1989-1990/1990-91 dönemlerinde başkanlık görevlerinde bulunmuştur. Birlikte çalışmamız; onun yönetim kurulu başkanlığına, benim de faal üyeliğe seçildiğim 1989 yılı oda olağan genel kurulu ile başlamış oldu.

Ben bir dönem bu görevde bulundum bir sonraki seçimde aday olmayarak ekipten ayrıldım ama odanın Rum Mimarlar Odası ile daha sonraki ortak çalışmalarında gurup elemanı olarak yer aldım. Yücem Bey, hem oda başkanlığında hem de iki odanın ortak çalışmalarında yönetici kadrolarda etkin ve karar verici pozisyonda idi.

Oda yönetim kurulu ilk toplantısında genel sorunlar tartışıldı ve öncelikli olarak odanın bir yayın organına olan ihtiyacından söz etti. İkinci toplantıda, yayın organının içeriğinin iskeletini, düşündüğü biçimi ile ortaya koydu ve bir sonraki toplantı için yönetim kurulu üyelerinden kapak tasarımı getirmelerini istedi. Bir sonraki toplantıda önce, bir önceki toplantıda yayın organının iskeletini oluşturduğu başlıkların tümünün altını doldurmuş olarak masaya koydu ve kapak tasarımlarını sordu. Gelen tek öneri kabul edildi ve bu dönemde; aylık yayınlanan A4 boyutlarında, 7-8 sayfalık daktilo yazılı broşür kapsamlı ve tel zımbalı dergi yayınlandı (Resimlerle Anılar, KTMMOB Mimarlar Odası dergisi MİMARCA'nın ilk sayısının bütünü). Bu dergiyi kitap içinde önce birkaç alıntı ile vermeyi düşünmüştüm, fakat yazıyı hazırlama sırasında araştırmam içinde MİMARCA'nın birçok sayılarını ve ilk sayıyı da bulamayışım nedeni ile kişisel arşivimden ilk sayının tümünü vermeyi uygun gördüm. Günümüzde kitap hacminde yayınlanmakta olan MİMARCA, Yücem Bey'in başlattığı bir yayındır. Yasalarımızdaki 'Fikir ve Sanat Ürünleri' ve mimarlık mesleğindeki 'Müellif' tanımı kapsamında MİMARCA onun bir eseridir.
Yücem Bey, kendi toplumu içindeki oda çalışmaları kadar Kıbrıs'ta iki toplumlu çalışmalarda da yönetici olarak oldukça emek vermişti. Bu çalışmalardan hatırlayabildiklerim; iki farklı zamanda Lefkoşa doğu bölgesindeki ara bölgede bulunan metruk binaların yerinde gözlemi ve Lefkoşa surlarının sınırdaki burçlarının yerinde gözlemi ile bu iki gözlemde üyelerden öneriler alıp bu önerilerin yarışmalar şeklinde sonuçlandırılması ve Kıbrıs'ın genelinde kırsal kesim yerleşim alanlarının gruplar halinde gezilerek yerel yapı teknolojisini kitaplaştırma çalışmaları idi.

Lefkoşa ara bölge doğusunun yerinde gözlem çalışmalarının sonucunu hatırlamıyorum. Araştırmam içinde de ulaşabildiğim sayılarda herhangi bir açıklama görmedim. İki toplumlu yarışmalı bir diğer çalışma da, Lefkoşa Surlarının Yiğitler ve Bayraktar burçları arasında gezi ile gözlem yaparak öneriler sunma çalışması sonuçlanmış ama sonucunu hatırlamıyorum.
Yerinde gözlem gruplar halinde proje hazırlama ve değerlendirme sürecinde, iki toplumdan bu projede yer alan kişilerin birkaç kez yemekli toplantıları yer almıştı. Bu görüşmelerden hatırlayabildiklerim, bir kez Rum Mimarlar Odası'nın Ledra Palas

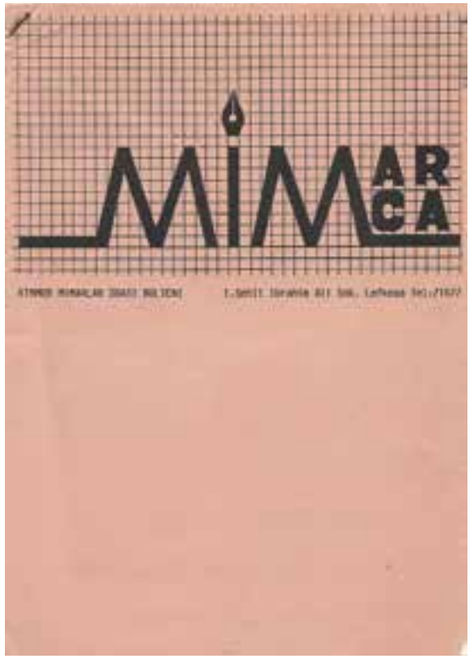
kapısına yakın bir restoranda Türk mimarları misafir etmesi, bir veya galiba iki kez da Lefkoşa Uluslararası Hava Alanı yanındaki Birleşmiş Milletler'e ait mekânlarda olmuştu. Birkaç yıl önce Elefteria Meydanı'nda yapılan düzenlemenin, iki odanın birlikteliğindeki surlar ve yakın çevresi için mekân oluşturma yarışması ile Rum Toplumu'na kendi yaşamında bu yerde bir yarışma açma düşüncesi benzerlikler göstermekte ama bir ilgisi var mı bilmiyorum (Resimlerle Anılar, ilgili sayfa). İki yarışma karşılaştırıldığı zaman şu farklılıklar görülmektedir: İki toplumlu yarışma surları koruyan, tarihi gözeten bir nitelikle kendini göstermesine karşın, ikinci yarışma kamusal alan oluşturma ve oluşacak bu alana, tarihi çevrenin vereceği destekten yararlanma önceliği kendini göstermektedir. Doğal olarak sonuçta ikinci yarışma, kişiye günlük yaşamda toplumsal bir birliktelik verse bile Lefkoşa surlarının geçmişte başlayan tarihten silinmesi olayına en büyük ve son vurguyu yapmıştır. Aynı proje tarihi bir yapı ile bağlantısız düşünülmüş olsaydı çok yararlı olacaktı. Bu karşılaştırma benim kişisel bir düşüncem olmakta ama Yücel Bey'le geçmişte yaptığım bir görüşmede, iki yarışmanın birbiri ile ilgisini incelemediğini fakat ikinci yarışmanın mimari korumacılıktan çok toplumsal hareketlilik prensibinin ağır bastığını ve Rum Toplumu'nun ekonomik yönden buna olanakları olduğunu söylemişti.

Kıbrıs'ın genelinde kırsal kesim yerleşim alanlarının gruplar halinde gezilerek yerel yapı teknolojisini kitaplaştırma çalışmaları 1995 yılında; TWELVE TRADITIONAL CYPRUS HOMES isimli kitabın çıkarılması ile sonuçlandırıldı (Resimlerle Anılar, ilgili sayfada verilmiştir).

O dönem sonrasında iki toplumlu ortak çalışmalardan biri de 1974 öncesi inşa edilmiş güneydeki camiler ile kuzeydeki kiliselerin Rum ve Türklerden oluşmuş gruplar halinde gezilip yerinde resimleme çalışması vardı. Bu çalışma içinde Yücem Bey'in de varlığını tam olarak hatırlamıyorum ama UNHCR ile yapılan diğer projelere yakın tarihlerde gerçekleştiğinden bu çalışmada da Yücem Bey'in katkısı olduğunu düşünüyorum.. Çalışmanın sonunda bir kitap basılacaktı ama henüz sonuçlanmış değildir. Kitap, o günkü çalışma belgeleri kapsamında çıkarılırsa katkısı olan kişiler görünecektir.

Resimlerle Anılar

KTMMOB Mimarlar Odası dergisi MİMARCA'nın ilk sayısının bütünü

İlk sayının kapağı

İlk sayının ilk sayfası

KTMMOB Mimarlar Odası ve Rum Mimarlar Odası'nın birlikte çalışmalarından birinin sonrasında basılmış kitaptan alıntılar

İlk sayının ikinci sayfası

İlk sayının üçüncü sayfası

İlk sayının dördüncü sayfası

Ön kapak

Komiteler

Kitap çalışmasına katılanların dinlenme anları

KTMMOB Mimarlar Odası ve Rum Mimarlar Odası'nın, Lefkoşa batı tarafındaki surlar çevresindeki yarışma sürecinden resimler

Aynı gruptan olduğum fakat ismini hatırlayamadığım bir Rum mimar

Yücem Bey bir grubun çalışmasında konuşurken

Yarışma sürecinde bir dinlenme anı

Aynı gruptan olduğum fakat şimdi kime ait olduğunu hatırlayamadığım bir Rum mimarın Elefteria Meydanı'na yakın bir noktadan çektiği Lefkoşa Surları'nın; üstü, duvarların görünen bir kısmının cephesi ve hendek alanının o günkü görünüşü

Yarışma sürecinde bir yemekli toplantı

Yücem Bey'in çalışmalarını sürdürdüğü 3 bürosunun ve işletmelerinin levhalarının günümüzdeki görüntüleri

Mahmut Paşa ile Haşmet M. Gürkan sokaklarının kesiştiği noktadaki ilk bürosunun günümüzdeki restorasyon aşamasından bir görüntü.

Lefkoşa Merkez Postanesi'nin batı yan sokağı (Posta Sokak) üzerindeki ikinci bürosunun günümüzdeki bir görüntüsü.

Ortaköy'deki kompleks üzerinde işletmelerinin logosunun günümüzdeki görüntüsü

Ortaköy'deki kompleks içinde bulunan üçüncü bürosunun kapısındaki levhalar

Ortaköy'deki işletmelerinin bir parçası olan üçüncü bürosunun günümüzdeki görüntüsü

Önce Güven, Sonra Güven, ve daima Güven

"Ardından yazmak" zor; sadece, düşündürülen ve hissettirilenler dile gelebilir.

Yücem hocamı proje dersinde grup ortağı olduğumuzda tanıdım ve tüm sürecimiz 8 yıl kadardır. Bana kazandırdıkları açısından ise zamansız bir zaman dilimidir.

Çok yıllar kendisi ile birlikte hayatı paylaşmış tüm dostları benim yazacağımdan daha çok özelliğini anlatacaktır. Ki belki bir çoğunu benim görme şansım olmadı. Ama kendisi için söyleyeceğim ilk şey "güvenilir" biri olduğudur.

İlk karşılaştığımız andan son görüşmemize kadar – ki onu kaybettiğimizden tam bir yıl önce idi- bu güven ortamı hiç değişmedi, hiç değişmeyecek.

İyi bir mimar; genç kuşağa değer veren ve onları anlayan bir meslektaş; en çaresiz hissedilen anda güç veren bir dost.

"İyi bir mimar; genç kuşağa değer veren ve onları anlayan bir meslektaş; en çaresiz hissedilen anda güç veren bir dost..."

2017 yılında çocukluk arkadaşımı yitirmenin ardından çok bitkin olduğum bir günde üniversitenin bahçesinde bir anlamda omzuna dayandığım ve ağladığım bir anda bana yaşam gücü verdi. Oysa o sıralarda kendisi çok ciddi bir sağlık sorunu yaşamıştı. Onun için kendi yaşadığı sıkıntıdan önce karşısındakinin yaşama bağlanması gelirdi. Ve siz hiç çekinmeden derdinizi onunla paylaşabilirdiniz.

Bu durum Yücem Hocanın "güvenilir" olduğunu radyo sinyali gibi yaymasından gelirdi. Bir şeyi ölçmenize, tartmanıza gerek yoktu. Onunla karşılaştığınız ilk anda doğal olarak o "güven" yörüngesine dahil olurdunuz ve bu hiç değişmezdi.

Güvendiğim bir meslektaş büyüğümü, ağabey-dostumu kaybetmenin ardından söyleyeceklerim, hissettiklerimin yanında yetersiz kalıyor. Beni çocukları Enver ve Orhan'la tanıştırarak aile çemberi içine almasından gurur duyuyorum. Çok değerli iki dost kazandım. Ama diğer yandan bir daha kendisi ile oturup meslekten, müzikten, hayattan, dertten, sevinçten konuşamamak hüzün veriyor.

Yücem Hocam, bana değer verdiğiniz, beni güven çemberinize aldığınız için teşekkür ederim. Sizi daima iyiliklerle anıyorum, anacağım. İyi ki vardınız ve ben sizi tanıma şansını buldum.

Ayşe Öztürk
27 Ağustos 2023

Örnek Oluş, Yakın Duruş:
YÜCEM ERÖNEN

Ben onu kısacık tanıyabildim. Yine de bir şeyler yazabilmeye cesaret ediyorum. Demek ki meslektaşımın bir izi kalmış bende…

Kıbrıs'a yeni yerleştiğim dönemlerdi, 2006 yılı. Mimarlar Odası'na da gidip gelmeye başlamıştım. Birçok etkinlikte görüyordum onu. Kasketli, koyu renk kıyafetli, hafif kambur duruşlu adamın sert bir bakışı vardı. Yavaş hareketliydi. Elinden ağzına sürekli gidip gelen sigarasıydı sanki görünüşünü daha da "cool" ya da gizemli yapan… Farklı bir kişi(lik) olduğunu tahmin etmiştim. Yanındakilerin çoğunluğu kendisine "abi" diye sesleniyordu. Ağa-bey değil, saygı ve sevgiyi birlikte içeren üç harfli kelime ABİ! Yaşça büyük olmasıyla ilişkili değildi bence bu lakabı taşıması. Sıcakkanlı, kucaklayıcı, sözünün eri olmalıydı...

Sonraki yıllarda kendisini çalıştığım üniversitenin tasarım stüdyolarında ve jürilerde gördüm. Daha yakından tanıma olanağım oldu. Ve neden kendisine "Yücem abi" dendiğini anladım. Mimar adaylarına nasıl davranacağını biliyordu. Henüz yetişen gençlerimizden çok şikâyetçi olsa da onlarla iletişimi güçlüydü. Demek ki sadece iki erkek çocuğunu büyütmemişti sevecenlikle... Sert duruşuna karşın kırmadan dökmeden söyleyebiliyordu eleştirilerini. Zaten görüşlerini hiç çekinmeden dile getirişine de şahit olmuştum birçok kurultayda. Mesleki toplantılarda arkadaşlığını hatırlatır, mimarlığın değerini ve özellikle Kıbrıs'taki mimari konulara verdiği önemi güçlü bir biçimde ifade ederdi. Mücadeleci bir yapısı olduğunu birlikte olduğumuz o sosyal ortamlarda da kavradım.

Kısa ya da uzun sürede tanımakla o kadar da ilişkili değil bir insanı anlatmak; eğer insanlığını anlatıyorsanız hiç değil. Uzun sözlere de gerek yok:

Örnek oluşlar, yakın duruşlar kalıyor zihinlerde. Ve de Abileri uğurlamak güç oluyor…

Devrim Yücel Besim

Örnek oluşlar, yakın duruşlar kalıyor zihinlerde. Ve de Abileri uğurlamak güç oluyor...

Arkadaşlık,

dostluk en çok kullandığımız belki de anlamını hiç düşünmediğimiz kelimeler. Kadim dostluk, bir arkadaşınızı bir dostunuzu kaybettiğiniz zaman bile bir yerlerde devam eden, bitmeyen arkadaşlık; Yücem iste böyle bir arkadaşımızdı. Tek çocuktu kardeşi yoktu, en yakın kardeşlerinden biri de ben oldum. Yücem Erönen kardeşliğini "güzel insanları" ve toplumu ile paylaşarak yaşamayı seçti. Politikayı denedi. Başarılı bir Mimar oldu. Bireycilik ile toplumsalcılık ikilemini, hümanizmin potasında karıştırarak yaşadı.

Yücem ile ilkokulda Haydarpaşa 6. sınıfta beraberdik. Kadim dostluğumuz annelerimizin bizi bir araya getiren ortak kararları ile başladı. Annelerimiz, o yılların, 1950'lerin düşüncesine göre, oğullarının futbol oynamalarını ve külhanbeyi olmalarını istemediler ve bize tenis raketi aldılar. Yücem-Ahmet ikilisi olarak çocukluktan veteranlığa tenis sporuna

Yücem tenis yanında masa tenisinde de başarılı oldu. Özellikle İngiltere'de tahsilde olduğu dönemde oranın bölgeler arası masa tenisi yarışmalarına katılıp kendini geliştirdi.

hem oyuncu hem de yönetici olarak katkı koyduk.

Yücem tenis yanında masa tenisinde de başarılı oldu. Özellikle İngiltere'de tahsilde olduğu dönemde oranın bölgeler arası masa tenisi yarışmalarına katılıp kendini geliştirdi. Kıbrıs'a döndükten sonra katıldığı yarışmalarda şampiyonluklar kazandı. Yücem' in sporcu yönü ve kabiliyeti çok iyiydi. Yüksek atlamayı da denemişti. Sporda iki hocamız oldu. Biri orta okulda Gara Yusuf (Süleyman Ergüçlü' nün babası) ve lisede ise Kubilay Bey idi. Her iki hocamız da onun bu atletik yapısını keşfetmişler ve hatta Kubilay beyin yüksek atlama

takımına girmişti. Ayrıca ortaokul ve lise de okul takımımızın kalecisi idi. Yücem arkadaşım gençliğinde bir romantik idi. Edebiyatı, ve hocamız Arif Nihat Asya'yı çok severdi. Kendi şiirleri vardı. Şiir yazma konusunda beni de teşvik ederdi. Ancak ben edebiyatta iyi olmama rağmen yazmaya meraklı değildim. Hatırladığım kadarı ile lise 1 de olduğumuz yıl bir şiir yarışmasına beraber katılmamızı istedi. Mecburen bende şiir yazıp bu yarışmaya katıldım. Bu yarışmada Orbay Deliceırmak' ın şiiri Xoloji birinci gelmişti. Bizim şiirler de beğenilmişti. Yücem şiir yazmaya ölümüne kadar devam etti. Şiirlerinin birtanesi aşağıdakidir. Yücemle birlikte sınıfımızın en iyi resim yapan iki öğrencisi idik. Resim hocamız İsmet Vehit Güney'den aldığımız sanatsal eğitimin de yol göstermesi ile Yücem mimar olmayı kafasında pekiştirmişti. Mimar olmak ailesinin değil kendi kararı idi.

Arkadaşım Yücem bahsettiğim gibi hassas ve romantik bir kişiliğe sahipti. Tam bir şıpsevdi olmamakla beraber kız ve erkeklerin beraber sosyalleşmedikleri bir ortamdaydık. Ortaokul ve lise çağlarındaki gençler arasındaki mesajlaşma mektuplar aracılığı ile yapılıyordu. Yücemle olan yakın dostluğumuzdan dolayı askını fırsat bulup söyleyemediği bir kıza yazdığı bir mektubu ben iletmiştim. Kadın erkek ilişkilerinde ise hepimizden her zaman daha cesur ve daha medeni ilişkiler içindeydi.

Yücem Erönen orta ve lise yıllarında müzikle tanışmıştı. Müzik hocamız Kemal Gündüz Bey'den keman dersleri alıyordu. 4. kitaba kadar gelmişti (ben 2. Kitaba kadar gelmiştim). Müzik yeteneğini Lefkoşa Türk Lisesi' nin Bandosunda saksafoncu olarak geliştirmiş ve daha sonra birlikte korist olarak hem lise hem de daha sonra Cumhurbaşkanlığı Filarmoni

koralarında sürdürmüştük. Lise yıllarında resim dersi pek iyi olan bir öğrenciydi. Muzik birlikteligimizden bahsederken sevgili dostumuz arkadaşımız Parkan Sanlıkol' u anmadan geçmek olmaz.

Gerçekte biz ikili değil üçlü bir ekiptik. Üçlü arkadaş grubumuz kendiliğinden orta okul sıralarında bize verilen bir fizik projesi ile başladı. Bu dostluğumuz ailece karıştığımız ve her birimizin ayrı karakterler olmamıza rağmen kadim dostluk derecesinde devam etmektedir. Bugün onların aramızdan ayrılmış olmasana rağmen ruhen hala devam ettiğinin hissedebiliyorum.

Üç arkadaş liseden mezun olduktan sonra üç ayrı şehirde üniversiteye gittik. Ben Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi - Şehircilik, Parkan İstanbul Üniversitesi - Tıp Fakültesi ve Yücem Portsmouth Mimarlık Fakültesini bitirdik.

İnsan hayatı tesadüflerle şekillenir. Ben doktor olmak istiyordum, şehir plancısı oldum, Parkan siyasal bilgiler okumak istiyordu doktor oldu. Yücem ise çocukluğundan beri yapmak istediği mesleği seçti ve mimar oldu. Eminim ki Yücem Erönen in mimarlığı ve Kıbrıs'ta gerçekleştirmiş olduğu mimari eserler konusunda meslektaşları konuşacak ve yazacaklardır.

Ahmet Savaş Örek

Dostum Yücem...

Alpay Durduran

Yücem, çocukluk arkadaşım.

Yücem my childhood lovely friend knowing him ages ago from 1961 63, my house was in Victoria street and his house was near the Arap Ahmet Cami many afternoons we used to play in the yard of the Arap Ahmet Cami with other friends food old happy days, after December 21 1963 I never saw him because of the troubles we were teenagers. When the Barkat opened I met him at Buyuk Han with the group of Cyprus Dream, when he heard I am Armenian he came near and asked me if I know Kohariq from Victoria Street I told him I am than I remembered him the same lovely person, kind, polite, huge human heart of love for his friends and especially for h's lovely family. We are born the same day December 1 he was my friend distinguished lovely person may he rest in heaven where he belongs in the lights, we all lost a really honest loyal friend. Amen.

Aynı gün doğmuştuk, 1 Aralık. O benim sevgili dostumdur. Onun cennette, ışıklar içinde dinlenmesi dileğiyle.

"Yücem, çocukluk arkadaşım. Onu 1961-63 yıllarında tanıdım. Benim evim Victoria Caddesi'ndeydi, onun evi ise Arap Ahmet Cami yakınındaydı. Öğleden sonraları sık sık Arap Ahmet Cami avlusunda diğer arkadaşlarımızla oynardık. Eski, mutlu günlerdi. 21 Aralık 1963'ten sonra onu hiç göremedim, o zamanlar gençtik ve olaylar yüzünden ayrı kaldık.

Barikat açıldığında, Büyük Han'da Kıbrıs Rüyası grubuyla karşılaştım. Ben Ermeni olduğumu duyunca yaklaştı ve Victoria Caddesi'nden Kohariq'i tanıyıp tanımadığımı sordu. Ben olduğumu söylediğimde, onu hatırladım. Aynı güzel insan, nazik, kibar, arkadaşlarına ve özellikle de ailesine karşı koca yürekli ve sevgi dolu... Aynı gün doğmuştuk, 1 Aralık. O benim sevgili dostumdur. Onun cennette, ışıklar içinde dinlenmesi dileğiyle. Gerçekten dürüst, sadık bir arkadaşı kaybettik. Amin.

Koharig Paroian Avraam

Yucem Eronen, my brother. A Cypriot and a Gentleman

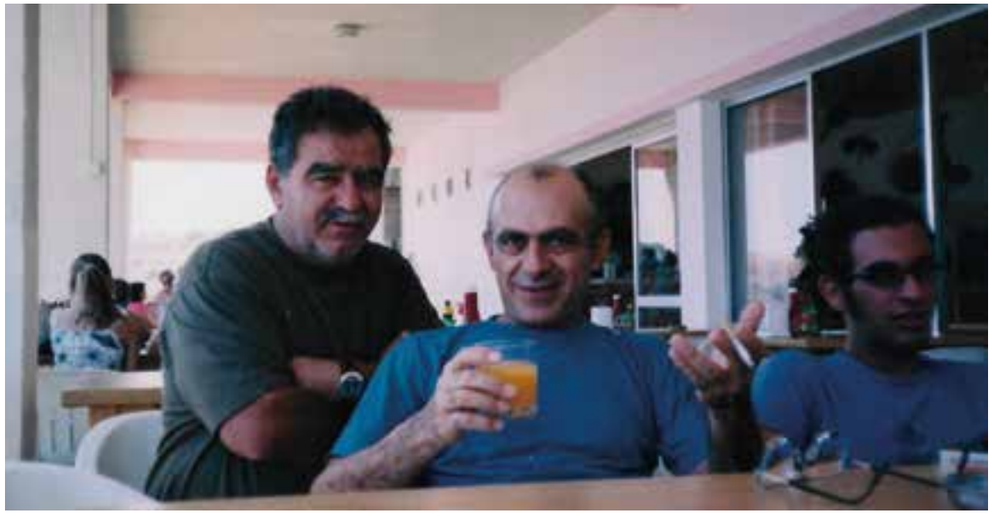
I am writing about my brother. A few decades ago, we didn't know each other. We were separated by barbed wire and blood. We were given a small opportunity to work with UNHCR's programs. We grabbed it and became brothers. Our families followed. Miracles happened. We did not stop at the first obstacle, we walked with respect and honesty. We talked and agreed like brothers. We had the same dreams, we worked miracles. There were other programs in which four people participated, two Turkish Cypriots, two Greek Cypriots. We were 50 in ours. We did not just negotiate; we did not stop by obstacles. Cyprus is our homeland my brother, we became peace fighters. "Twelve Traditional Cyprus Houses" is the name of the book we published. As United Architects we measured and planned; We did not let a line separate us. We worked for hours, we laughed, we became a family. Yucem was proud of what we achieved "Let them give us the Cyprus problem and we can solve it", he said. I am also proud that he chose me as a brother. On our island where they taught us to be enemies, we told them "You are wrong". We did not negotiate, we were free, we had the wisdom, we knew what Cyprus needed. The words of one made the other wiser. My brother, you are not gone, you will always be in my heart and thoughts

"Yücem, başardıklarımızdan gurur duyuyordu: "Bize Kıbrıs sorununu versinler, biz çözebiliriz" dedi.

Yucem Eronen, kardeşim
Kıbrıslı ve Bir Beyefendi

Kardeşim hakkında yazıyorum. Birkaç on yıl önce birbirimizi tanımıyorduk. Bizi tel örgüler ve kan ayırıyordu. UNHCR'nin programlarıyla ilgili küçük bir fırsat verildi. Onu yakaladık ve kardeş olduk. Ailelerimiz de geldi. Mucizeler oldu. İlk engelde

durmadık, saygıyla ve dürüstlükle yürüdük. Kardeşler gibi konuştuk ve anlaştık. Aynı hayalleri kurduk, mucizeler gerçekleştirdik. İki Türk Kıbrıslı, iki Yunan Kıbrıslı'nın katıldığı başka programlar da vardı. Bizim programımızda 50 kişiydik. Sadece müzakere etmedik; engellerle durmadık. Kıbrıs bizim vatanımızdır kardeşim, barış savaşçıları olduk. "Oniki Geleneksel Kıbrıs Evi"yayınladığımız kitabın adıdır. Birleşik Mimarlar olarak ölçtük ve planladık. Bir çizgiyle ayrılmadık. Saatlerce çalıştık, güldük, bir aile olduk.

Yücem, başardıklarımızdan gurur duyuyordu: "Bize Kıbrıs sorununu versinler, biz çözebiliriz" dedi. Ben de onun beni bir kardeş olarak seçtiği için gurur duyuyorum. Bize düşman olmayı öğrettikleri adada, onlara "Yanılıyorsunuz" dedik. Müzakere etmedik, özgürdük, bilgeliğe sahiptik, Kıbrıs'ın neye ihtiyacı olduğunu biliyorduk. Birinin sözleri diğerini daha bilge yaptı. Kardeşim, sen gitmedin, her zaman kalbimde ve düşüncelerimde olacaksın."

Nicos Messarites

Mimari tasarım çalışmaları esnasında,

sıklıkça sohbet etme şansı yakaladığım Yücem'in, önündeki tasarımı fiziki anlamda şekillendirirken, diğer yandan tasarımın sosyo-ekonomik boyutlarını da sohbet aracı ile yoğurup tasarıya yansıtması, çok etkilendiğim yönü olmuştu. 'Evet, biz mimar olarak tasarım yaparız, da; ortaya çıkan değerin gerçek dayanağı, tasarıma kattığınız sosyal değerdir' mealindeki sözleri, mesleğine bakış açısının ne kadar geniş ve kapsamlı olduğunun göstergesidir.

Üyesi olduğum KTMMOB olağan genel kurullarında, çoğumuzun genellikle önemsiz gördüğü gündemin 'dilek ve temenniler' maddesinin istisnasız söz alan kişisi olan Yücem, Birliğin mesleki alanlardaki sorumluluklarını yapıcı bir yaklaşımla eleştirip yeni seçilen yönetimi motive etmeyi başarma yanında, aynı kürsüden siyasi iktidarlara da gönderme yaparak, Birlik camiasının mesleki sorumlulukları yanında toplumsal sorumlulukları da olduğunu hatırlatırdı. Bu yönü ile 1974 sonrası siyası arenaya

Yücem'in 'Biz toplum olarak bugüne kadar hep yönetildik, ancak, kimse bize bilerek veya bilmeyerek yönetme hakkımızı kullandırmadı...

da adım atan Yücem, toplumsal çıkar önceliklerinin bu mecrada kabul görmediği gerçeği ile yüzleşip, uzak durmayı yeğlemişti. Yücem'in ifadesi ile 'ta ki Toparlanıyoruz Hareketi'nin oluşumuna kadar'.

Birlikte uğraş verdiğimiz "Toparlanıyoruz" Hareketi için yaptığı 'saptama', hayata İngiliz Sömürge Dönemi ile başlamış olan Yücem ve benim gibi çağdaşlarımız için çok anlamlı olduğu kanaatindeyim. Yücem'in 'Biz toplum olarak bugüne kadar hep yönetildik, ancak, kimse bize bilerek veya bilmeyerek yönetme hakkımızı kullandırmadı. Sandığa gidip oy kullanmayı demokrasi sanan bir toplumun hem teorik hem de pratik uygulamalı bir eğitim görmesi gerekir ve ben bu hareketi böyle görüyorum' saptaması, o günün siyasi arenasına da ışık tutar niteliktedir. Haftada bir gün düzenli yapılan toplantı ve köylere yönelik bilgilendirme ziyaretlerinin de müdavimi olan Yücem, hareket içerisinde ortaya koyduğu yapıcı eleştiriler ve yol gösterici önerileri ile saygı duyulan ve sevilen bir gönüllü idi.

"Toparlanıyoruz" Hareketinin siyasi oluşuma dönüşüp dönüşmeme değerlendirilmesi tartışmalarında, dönüşme görüşünü benimsemesi yanında, hareketin bağımsız olarak misyonunda devam etmesi gereğini de ısrarla vurgulayan Yücem, kendi ifadesi ile 'siyasi dönüşüm darken, vizyon değişti; bağımsız hareket hayal ederken, boşluğa düştük' tespitine rağmen, yine de iyimser, hoşgörülü, barışsever, insanı insan olarak seven tavırlarından ödün vermeyen dost olarak ayrıldı aramızdan.

Ali Kanlı

2019 yılının Kasım ayında,

eski eşimden ayrılıp babamın yanına taşınmıştım. Yaşım 35'ti. O zamanlar Covid-19 henüz Uzak Doğu'da, bize de çok uzaktaydı. Yepyeni bir hayata başlarken, on yıl aradan sonra baba evine dönmek bir yandan kendini sorgulatıcı, bir yandan da huzur vericiydi. Ne de olsa, her iyi babanın verdiği destek ve hisle birlikte bu süreci atlatacağıma dair şüphem yoktu. Ocak ayına geldiğimizde, içinde bulunduğum sektör olan turizmin verdiği öngörü ile, bu salgının ileride herkes için tamamen dönüştürücü olabileceğini, bazı önlemler alınması gerektiğini biliyordum. Ancak bunların ne olduğu ile alakalı hiçbir fikrim yoktu. Ev içindeki ilişkileri bir kenara bıraktım, sosyal anlamda yaratacağı burgacın hesabını yapmak çok zordu. Ekonomik etkileri saymıyorum bile.

Devamında evlere kapanmamızın bir aydan az bir süre sonrasında, bir gün ben tüm hijyen önlemlerini almış bir şekilde alışverişi yapmış ve eve gelmiştim. Mutfağa geçip, ellerimi yıkayıp, büyük bir dikkatle her şeyi

Yurtsever olmanın ne demek olduğunu, sosyal adaleti, kibar ve güçlü olabilmenin ne demek olduğunu en fazla babamda gördüm.

dezenfekte edip yemek yaparken -ki babamın nefes darlığı ve düşen fiziksel direncinden dolayı daha kötü bir etkiyi tetiklememek adına kendime bakacağımdan daha dikkatli olmalıydım- babam aniden televizyonun sesini kısıp bana uzaktan seslendi. "Bir şey söyleyim mi babam sana?" diye başladı cümlesine. "Bilmem tahmin eder misin ama seninle son zamanlarda geçirdiğimiz bu vaktin toplamını ben babamla geçirmedim". Babam, altı yaşından sonra babasıyla çok az vakit geçirmiştir. Hatta bazı tanıdığım ve sevdiğim akrabalarım, dedemle babamın olduğundan daha fazla anıya sahiptirler. Dedemi, babam daha on altı yaşındayken kaybetmişiz.

Babamın bu sözü aslında bir dönüşümdü bizim ilişkimiz için. İlişkimizin daha da derinleşmesinin, var olan sevgimizin daha da kemikleşmesinin yolunu açmıştır. Bundan önce de en yakın dostlarım kadar sırlarımın büyük bir bölümünü bilen, istediğimde destek olan, istemediğimde uzak duran, önerileri olan ama baskı yapmayan, uzun yıllar yoğun tempodaki çalışmalarımda, bana hiçbir zaman kendi hissettiğim suçluluğu hissettirmeyen, karşılıklı sevgi, anlayışın ve gururun olduğu bir ilişkiydi.

Benim genel hayat anlayışımda babamın payı çok büyüktür. Küçükken de hep konuşur ve tartışırdık, birlikte sosyal aktivitelerimiz de çokçaydı. En fazla meyhanede beraber oturduğum insandır mesela babam. Birçok arkadaşımı da karşısına oturtmuşumdur. Üç saatte, bir rakıyı yudum yudum içip bizi çıldırtırdı. Ama o sohbetleri hep arayacağımı bilirdim. Hiç yanılmadım da.

Ne kadar güzel bir beyefendi olsaydı da dedem anlatılanlara göre, babam babalık görmeden büyüdü. Annesiyle sevgi dolu olduğu kadar, karmaşık da bir ilişkisi vardı. Annemin kolaylaştırdığı ve bazen de yürüttüğü bir ilişkiye evrilmişti yıllar içinde. Annesinin vefata giden sürecinde neler yaşadığını, neler anlatamadığını uzun yıllar anlamaya çalışmıştım. Dolayısıyla, 2020 ortasından itibaren çökmeye başlayan sağlığının bizi getirdiği medikal yolculukta neler anlatmak istediğini, neleri anlatamadığını çok konuşmuştuk. Bu yüzden hiç susmadan konuştuk biz. 36 yaşında, eşinden ayrılmış, salgından dolayı işleri tamamen durmuş, bununla birlikte yeni bir hayat kurması gereken biri-

sinin olması gerektiği yerdeydim: 75 yaşında, boşanmış, yalnız yaşayan, oğluna kapısını yeniden açmış, hayattan öğrendiklerini paylaşan ve ruhuna tekâmül etmesini bekleyen bir babanın yanında…

Mimar olarak yaratılış düşüncesine girse de bazen, tasarımın evrimleşmesini, doğaya ayak uydurması gerektiğini, sadeliği, formların bütünlüğü, fonksiyonelliği ön planda tutardı. Bir keresinde eski bir aile dostu onun bir önceki hayatında Makedonya'da yaşadığını, yine mimar olarak hayatını sürdürdüğünü anlatmıştı. Ömrünün sonuna kadar masada ve şantiyede mimarlık yapacağına inancı hep tamdı. O yüzden bu anekdot onun gururunu çok okşardı. Nitekim sağlığındaki hızlı düşüşün başladığı 2020 ortalarına kadar da yaptı bunu. 6 yaşında mimar olmaya karar vermiş, savaş döneminde annesinden uzak, halinden bihaber tahsilini sürdürürken, hamallıktan garsonluğa kadar her işi yapmış, 10 yıl sonra istediği tüm donanımlara sahip bir mimar olarak hep hizmet etmek istediği ülkesine geri dönmüştür. Kıbrıs'a geri dönüşünden sonra 51 yıl boyunca da yaptı bunu.

Şantiye gezisinde yanlış dökülen betonu düzeltmeye çalışırken, acil tuvalet ihtiyacı olan çocuk beni çok dinleyememesi ve sonuçlarına beraber katlanmamız; sabahlara kadar, son dakikaya kadar yetiştirilmeye çalışılan proje yarışma dosyaları; eksik teslim edilmesine rağmen birincilik kazanması, kazandığı bir çok projenin hayata geçirilmemesindeki hayal kırıklıkları; öğrencilik döneminden bu yana ayni çizim masasını kullanması, bitmeyen sigaraları, sıra dışı çözümlemeleri, bazen benim de izleyici olarak katıldığım mimari jüri seanslarındaki değerlendirmeleri…

O ne kadar hayal etmiş olsa da, babamla birlikte çalışamamış olmak hep bir yutkunma sebebidir içimde. Bu konudaki en büyük tesellim, hayata geçen son projesi olan, 2018 yılında tamamlanmış Djumba Hotel & Cafe'dir. Doğduğu, 1983 yılında kendi yıkmak zorunda kaldığı evin arsasının üzerine, tarihi Viktorya Sokağı'nı cepheleyen bir konuma yerleştirdiğimiz bu tasarım, Anıtlar Yüksek Kurulu telkinleriyle her ne kadar orijinal tasarımdan biraz uzaklaşmış olsa da, benim için her detayıyla yüksek manevi değer taşıyan bir işletmeye dönüşmüştür. Girişinde, onun kurtarıp koruduğu 115 yıllık orijinal ferforje işi, bahçesinde yemek masasına dönüştürdüğümüz oda kapıları, duvarda dekoratif olarak kullanılmış panjurlar, orijinali kemeri sınırında duran eski hamamın üzerine inşa etmeye beni zorunlu kıldığı süs havuzu… "Surlariçi'nde bir vaha yaratmaya çalışıyorum, su iyidir, ses yalıtımdır, huzurdur, yapmalısın" diyerek eklemişti tasarıma bunu. Ne demek istediğini bahçede otururken anlıyorum. Onun sayesinde köklerini çok iyi bilen, elinden geldiğince sahip çıkmaya çalışan bir düşünce yapısında olmam çok doğal. Ailesi buralarda köklenebilsin diye, Kıbrıs'ta zayıflayan ekonomi ve yükselen ganimet kültürü karşısında kendisini iki sene boyunca Arabistan'da çalışmaya adayarak, para ve deneyim biriktirmişti. Çalışmaktan hiç geri durmadı. Hiç de şikayet ederek çalıştığını görmedim. Bana öğütlediği gibi, "Çok zengin olmak için çalışma, sevdiğin işi iyi yapmak için çalış…"

Yurtsever olmanın ne demek olduğunu, sosyal adaleti, kibar ve güçlü olabilmenin ne demek olduğunu en fazla babamda gördüm. Gereksiz yanan bir lambayı söndürmek de yurtsever bir eylemdir, fikrini bildirmek de, haksızın, haksız kazancın karşısında

durmak da, sesini çıkarmak da, kesilmesin diye kendini ağaca zincirlemek de, gerekirse polise karşı durmak da, sınır ihlal etmek de….

39 yaşımın bu son gününde, babamın ben doğduğumda olduğu yaştayken, onu anmak için abim Enver Erönen'in büyük bir emek ve feragat içerisinde toparladığı bu kitap için, onsuz bir yeni yıla ilk kez, henüz de girmişken çok karışık duygular içerisinde kaleme alıyorum bu yazıyı. İyi ki oğlu oldum, iyi ki babam oldu. Babalık görememiş birisi olmasına rağmen, sanki bunun tersini icra etmeye yemin etmiş bir sevgi ve özgüvenle yetiştirdi bizi. Farklı karakterlerde, farklı yeteneklerde, ama ayni değerlere sahip, sevdiklerine gerçek anlamda değer veren, ülkesini aynı şekilde seven oğullar yetiştirdi. Son yıllarında bakıcılarının bile hayatına dokunmayı, o haldeyken onlara da babalık yapmayı, değerlerini aksettirmeyi başardı.

Kendini, her bir yabancıyla ilk telefon görüşmesinde tanıttığı gibi "Mimar Yücem Erönen". İyi ki vardın baba, iyi ki oğlun oldum.

Hayata senin gibi sakince bakabilmek, olayları muzipçe değerlendirmek, en yakınlarımızdakileri sevip kollayıp, yaşadığımız yere, Lefkoşa'mıza, Kıbrıs'ımıza elimizden geldiğince bakmaya devam edeceğiz. Umarım bir gün özlediğin Kıbrıs'a kavuşuruz.

Orhan Erönen

SONSÖZ: BABAM, MİMARLIK VE BEN

Babam, Mimarlık ve Ben

Bu yazı mimar Yücem Erönen'in Hayat Hikayesi bölümüne atıfta bulunarak ona ayrı bir parantez açmak maksadıyla kaleme alınmıştır. Mimarlığının otuzuncu yılında ofisin formasyonu değişmiş ve artık mimarlık serüvenine kendi deyimiyle "tek tüfek" olarak değil de yeni mezun oğlu ile devam edecektir. Bu değişime bağlı olayların seyrini anlatmak amacıyla burada seksenlerin başından günümüze kadar uzanan dönem ile mimar Yücem Erönen ve oğlunun mimarlık eksenindeki yaşamlarının ara kesitleri paylaşılmıştır. Anlatılan hikâye örgüsü içerisinde paylaşılan olaylar, farklı günleri tarif ederken iki kuşağın paylaşımları da anılar biçiminde irdelenmektedir. Üç yaşında iki yıllığına babasından travmatik sayılabilecek bir şekilde ayrılan ve sıkça çekilen fotoğraflara bakma alışkanlığı geliştirerek küçük yaşta anılarını hatırında tutmayı öğrenen Enver'in hikâyeler serisi şöyle başlayacaktır:

"Sakin!," dedi babam, üzerinde pijaması ve ağzında sigarası ile…

"Bu satırların anlamını henüz çıkaramazsın… Okuyamazsın bile… Buna rağmen, kendimi tamamen yalnız hissettiğim bu günlerde sana yazmak, seninle dertleşmek ihtiyacını duyuyorum; bu şimdilik monolog olsa bile!"

Annem hazırlanmış, kapı eşiğinde bekliyordu.

"Kahvaltı hazır, kahvemizi içip gidelim. Bavul kaç kilo,?" diye sordu annem.

"Otuz… Daha fazla götüremiyorum zaten," dedi babam duruma içerlercesine. "Kitaplar ağırlık yapıyor ama onlarsız çekilmez Arabistan Çölü". Yaşar Kemal' lerin tümü bavuldaydı ne de olsa…

"Başaracağız, üstesinden geleceğiz, kendimizi işe vereceğiz, iki sene çabuk geçecek," dedi annem.

"Öyle," dedi babam.

Kısa süren bir sessizlikten sonra, "Enver gel babam gidiyoruz" diye seslendi. Vakit gelmişti.

Hep beraber arabaya bindik, babaannem de bizimle geldi. Uçakların olduğu yer çok büyüktü ve herkesin elinde bavullar vardı. Uzun bir sıraya girdik. Babam hep elimi tuttu. Avuç içi ıslaktı, sanki yeni yıkamıştı. Biraz yürüdük. Sonra eğildi ve bana baktı. Yüzü her zamanki gibi değil, sanki uzaktaydı.

"Benim gitmem gerekiyor. Bir süre birbirimizi göremeyeceğiz. Ben yokken herkese iyi bakacağını biliyorum. Ev sana emanet. Sana mektup yazacağım," dedi ve ayağa kalktı.

Bir süre sonra artık onu göremedim. Onu uçağa binerken görmek için balkona çıktık. El salladı ve fotoğrafımızı çekti. Keşke bende de makine olsa onu çeksem de albümüme koysaydım diye düşündüm. Uçak piste girdi ve hareket etti. Giderek hızlandı ve ansızın tekerleğinden gelen dumanlarla beraber durdu. Herkes konuşmaya başladı. Birden heyecanlandım. Ba-

Havaalanında ona el sallerken

bam gitmekten vazgeçmiş ve pilota durmasını söylemişti herhalde. Fakat kısa süre sonra uçağa bir araba yanaştı. İçindeki adam merdivenlerden tırmandı ve açılan kapıdan içeri girdi. Kalabalıktan birisi "xxxxvenk" dedi. Kapı kapandı. Uçak hızlanıp önümüzden geçerken onun olduğu pencereyi buldum, el salladım ve o da beni gördü. Uçağın önü kalktı, sonra uçtu gitti. Küçüldükçe küçüldü. Sesi, dağılan herkesle beraber duyulmaz oldu···

Aynı sessizlik içinde el ele arabamıza döndük. Yolda babamın yaptığını düşündüğüm binaları bulup gösterdim.

"Baban büyük bina yapmak için uzağa gitti," dedi annem.

"İşi bitince geri gelecek ve rahat edeceğiz. Hem sen de o zaman beş yaşında olacaksın".

Birkaç sahne dışında O yokken günlerimin nasıl geçtiği pek hatırımda kalmadı. "Başkalarının babası var da benim neden yok" travması yaşadım mı onu da bilemedim. Hatırladıklarım arasında annemle yaptığımız gezilerin birinde otomobilin benzininin bitmesiyle kapıldığım korku ve çaresizlik içerisinde üstüme kusmam olmuştu, ki gençliğimde dahi ne zaman kendimi aynı duygular içerisinde bulduysam vücudumun verdiği tepkiler benzer olmuştur. Yine de o dönem çekilen fotoğraflara dönüp baktığımda mutsuz bir çocuk görmedim. Aksine etrafımdaki sevgiyi hissedebiliyordum ve bana olan ilgiden memnundum. Nihayetinde babamı iki sene boyunca görmedim fakat telefonda konuştuğumuzu hayal meyal anımsayabiliyorum. Bana bu süre içerisinde gönderdiği ve ancak o aramızdan ayrıldıktan sonra bulup tekrar okuyabildiğim üç mektuptan bir tanesi o günlerde aile olarak içerisinde bulunduğumuz durumu anlatmaya yetiyordu···

Al Hasa / 30 Nisan 1983 / c' tesi / 00.25

Canım Enver'im,

Yakında beş yaşını dolduracaksın. Daha o kadar küçüksün ki... Senden uzakta olduğum son iki yıl, hayatımın en uzun ve ızdıraplı geçen süresi oldu oğlum. Bir daha geri gelmeyecek, tekrar baştan beraber yaşanmayacak bu yıllar için, aylarca önce sana yazdığım birinci mektupta gerekli izahı yapıp, senden beni aff etmeni istemiştim.

Babam Arabistan çöllerinde

Senden ve annenden uzak **Arabistan Çölleri'nde** tükettiğim yıllar, gerçi ailece hepimiz için, bugünümüz yarınımız için gerekmişti. Ancak annen bir mektubunda bana, "Başka bir yolu yok muydu para kazanmanın. Bunu Kıbrıs'ta yapamaz mıydın?" diye sormuştu··· Bilmiyorum, belki olabilirdi, ancak iki-üç yıl önceki mali sıkıntılarımızın en erken bir zamanda giderilmesi gerekiyordu. Ailemizin birliği, devamlılığı ve geleceği için. Ve belki de bu yüzden ben de en zoru yapmaya mecbur oldum.

Bu satırların anlamını henüz çıkaramazsın··· Okuyamazsın bile··· Buna rağmen, kendimi tamamen yalnız hissettiğim bu günlerde sana yazmak, seninle dertleşmek ihtiyacını duyuyorum; bu şimdilik monolog olsa bile! Bir sebep daha var: Ben babamdan hiç mektup almamıştım···

Oğlum, demek istediğim şu ki: Seni seviyorum, özlüyorum···

Annene iyi bak···

Sevgiler,

Yücem

Kenarları çizgili beyaz don ve atletimle koltuğun köşesine gömülmüş bir vaziyette ayak ayak üstüne atmış oturuyordum. Rahat bir vaziyette olmanın yanında durmadan terliyordum. Bir yanımda yürüyen oyuncak bir köpek, diğer tarafımda ise kırmızı bir kamyon vardı. Bense ikisine de şimdilik ilgi göstermiyordum. Karşı duvardaki geniş pencereden içeri giren yoğun öğleden sonra ışığı gözlerimi kamaştırıp kıstırtıyor, (bu gün ışığın etkisi hala aynı) ileride duran ve bavuluyla uğraşan figürü olduğundan daha da ince gösteriyordu. Sanki ışığın geri itici gücünden etkilenmiş gibi uzakta duruyor, bir türlü kalkıp yanına gidemiyordum. Utangaçlığımı hissetmiş olacak ki bir süre sonra beni yanına çağırdı.

"Gel babam," dedi rahatlatıcı bir sesle.

"Bugün doğum günün, kaç yaşında oldun bakayım?"

"Beş," dedim.

"Aferin. Bak sana ne getirdim. Hade aç paketi" dedi.

Paketi beraber açtık. Bu bir **kazıcı-yükleyici** idi. Pille çalışan ve her hareketi kontrol eden bir kumandası olan, hayal ürünü denebilecek dere-

5. yaş günümde babamla

cede güzel bir oyuncaktı bu.

"Bak bununla toprağı kazar, sonra kamyonuna doldurur ve uzağa taşırsın" dedi.

"Bununla ev yaparsın," dedim hızlıca.

"Kesinlikle! Ev ve daha büyük binalar… Mesela içinde kaldığımız bu apartmanı yaparsın. Yarın inşaatına başlaman için seni bir yere götüreceğim, tamam mı? Ama önce bir sürü pil almamız lazım" diye kendine hatırlattı…

***

Ertesi gün kapıdaki asker "kimlikler," dedi. Burası Efkalipto ağaçlarıyla dolu bir çukur idi (annem Akar Gazinosu'na götürdüğünde ismini öğretmişti, buradaki ağaçlar da oradakilerle aynıydı). Dik bir yokuştan aşağı inmiştik. Altımızdan geçen dereye baktım, içinde hiç su yoktu, sadece gezinip etrafı koklayan siyah beyaz bir kedi vardı. Sonra arkasında yavru kediciklerin olduğunu farkettim. Onlara seslenmedim çünkü yol tehlikeli bir yerdi. Onlar da bizim gibi gezmeye çıkmışlardı. Başımı pencereden dışarı çıkardım. Ağaçların arasından kesik kesik yüzüme vuran güneşe karşın, uğultuyla esen rüzgarla serinlediğimi hissettim.

"Selam nasılsın? Çok geçen var mı bugün?" diye askere sordu babam.

"İçerisi bugün dolu Yücem Bey, cumartesileri hep böyle olur bilirsiniz" dedi asker.

"Bizde tam zamanında gelmişiz demek. Hem bugün benim aslanı da getirdim izlesin bizi" dedi babam.

"Buyurun," dedi asker.

Babam kimliğini aldı, teşekkür etti ve gürültülü bir sesle arabayı yavaşça yokuş yukarı çıkarttı. Düzlüğe vardığımızda yolda bizden başka kimse yoktu. Bir tarafta üzeri yosunlu, uzun zaman önce yapıldığı belli ve içerisinde birisi yaşamıyormuş gibi gözüken hayalet evlerle, diğer tarafta birkaç ağacın ekili olduğu ve arabaların durduğu düz bir alan vardı. Madem ki içerisi dolu herkes nerede şimdi diye düşündüm. Oyuncağımı yere indirmek için daha fazla bekleyemeyeceğimi hissettiğim anda babam "gel yanıma, bu taraftan gideceğiz" dedi ve çantasını omuzuna astı. Uzaktan gelen top seslerini işitebiliyordum. Sonra sarı bir top kaçtı, yuvarlanarak geldi ayaklarımın dibinde durdu.

Burası bir tenis kortuydu. Herkes beyaz giyinmiş, sağlıklı ve mutlu gözüküyordu. Topu alıp geri fırlattım fakat top haliyle teli aşmadı.

"Nasılsın Yücem?" dedi bir amca ve topu raketiyle vurup alarak geri attı.

"Geçen maçın rövanşı için geldin galiba?"

"Merak etme da geliyorum" dedi babam.

Beraber içeriye girdik ve uzak köşeye doğru yürürken arada durup diğer oyunculara seslendik. Yer kırmızı (kiremit tozu) idi ve yere yapıştırılmış (veya çakılmış) beyaz şerit çizgiler vardı. Oyun topu bu çizgiler içerisinde tutup hiç durdurmadan karşılıklı olarak topa vurarak oynanıyordu. Dışarıya atan veya ortadaki perdeyi (neti) aşamayan ise puan kaybediyordu.

"Sen buradan bizi seyret hem oyna tamam mı?" dedi babam. Sonra raketini aldı ve ısınmaya başladı. Ben de yakında bir tepecik bulup ısıtmaya başladığım oyuncağımla bu tepeciği bir taraftan diğer tarafa taşımaya başladım. Kamyonumu getirmediğimden taşımayı kepçeyle yapıyordum. Uzunca bir süre bu hareket böyle devam etti. Babamı tamamen unutmuştum. Dönüp onu aradım ve işte orada karşıdaydı. O da beni unutmuşa benziyordu. Yüzünde alaycı bir gülümsemeyle ve enerji dolu oynuyordu. Amca ise homurdanarak bir şeyler söylüyor ve raketini ikide bir yere fırlatıyordu. Kazı işime geri döndüm ve artık yavaşlayan oyuncağım ile son kalan kısmı taşımaya giriştim. Amca son gelen servisi yakalamak için uzandı fakat top çizgi içerisine çarptı ve dışarı çıktı. O bu arada sendeleyip düştü ve yuvarlanıp yakınıma kadar geldiğinde ise zor nefes alıyordu.

"Noldu pili bitiyor şironun galiba?" diye sordu.

"Hayır bitmiyor, daha motoru ısıtıyorum," dedim sakince. Olayı gurur meselesi yapmıştım bir kere··· Yüzü iyice değişti. Bir şey söyleyemedi. Bu sözüm onu tamamen bitirmişe benziyordu.

O günkü maçı babam kazandı. Ben de pillerin son damlasına kadar toprak taşıma işini yapıp bitirdim. Akşam olmuş, sahanın ışıkları yanmıştı. Yanıma yaklaşıp, "babam gel beraber bir şey içelim" dedi. Sandalyelerin olduğu yere yürüdük.

"Kemal amcası biri Enver'e özel bize iki tane **kutu sütlü Şehir Kulübü Nescafe'si** yap lütfen" dedi babam kibarca. Kemal amca bıyığının altından gülümsedi ve başını hafifçe öne eğip bir süre sonra içecekleri sakince bize uzattı. Bir süre sonra kutu sütünün dayanılmaz cazibesi ile kaşığın ucundaki sıcak Nescafe aroması sayesinde içinde bulunduğum öfori hissi karşısında, önümde ters bir sarkaç misali hareket eden topları izlemeye daldığımı hatırlar gibiyim ···

***

Üç yaz daha geçirdik Köşklüçiftlik'teki evimizde. Okulum yolun sonunda olduğundan yürüyerek gidebiliyordum. Oraya ulaşmadan boş arsanın bitişiğinde bulunan evde babaannem Hatice Tahsin kalıyordu. Burası tüm aile için öğlenleri buluşulan, tek katlı ve önünde gündelik hayatın geçtiği üzeri kapalı terası olan bir evdi. Bahçesinde bol yumurta veren tavukların kümesi, çit boyu ekili lavantalar ve kokulu çiçeklerin yanı sıra bunların ortasında park edilmiş bir Morris vardı. Babaannem ehliyetini altmış yaşını doldurduğu zaman "artık eskisi kadar iyi araba süremiyorum" deyip teslim etmiş ve bu arabayı kütükler üzerine kaldırıp muhafaza etmişti. Kendisi cefakâr, vefakâr, fedakâr ve

Başka bir gün Sn. Ersoy Racahan'la oynadığı bir oyundan

de asil ruhlu bir insandı. Toplumumuza büyük hizmetler vermiş aydın bir kişiydi. Hepimize önemli değerler kattı ve büyürken onun yanımızda olması bizim için büyük bir şanstı.

Okul çıkışı kapıya babam geldi. Beni görünce gözlüklerini düzeltti, parmaklarının arasındaki sigaranın külü epeyi uzamıştı. Genelde uzun süre konuşmayıp da düşündüğü zaman durum böyle olurdu.

"Babam, nasıl geçti, ne öğrendin bugün bakayım?" diye merakla sordu. Resim dersinde mahallemizi çizdik," dedim ve elimdeki resmi ona gösterdim.

Babannemin evinde sağda Mukaddes Teyze ile

Baktı gülümsedi. "Evde de çiz, ben sana kâğıt getiririm, öhhö," dedi.

Sessizce yürüyerek babaannemin evine geldik. Annem bizden önce gelmişti. Genelde acelesi olur ve yemek yiyip geri dönerdi. Her zamanki iş kıyafeti olan siyah bir etek ve beyaz bir gömlek giyiyordu. Onun da benim gibi bir üniforması var diye düşündüm… Bizi birbirimize benzetmek ve daha kolay idare etmek için birileri üniforma gibi kurallar koyuyordu. Sonra kural yok serbestsiniz diyordu kural koyan, böylece başka bir kural daha koymuş oluyordu. Ama asla tam olarak serbest değilsiniz ve bu kuralı bozuyor musunuz diye gözümüz hep üstünüzde olacak deniyordu. Kuralı bozan tek ayakta duruyor ve ona kı-

zılıyordu. Annem kuralları bozanlara kızanların yanındaydı fakat onun ceza yöntemleri başkaydı. İşi buydu ve işinde de iyiydi. Bense ta ki birisi dur diyene kadar geçen kuralsız öğleden sonralarını seviyordum. En azından kuralı bozduktan sonra kızılana değin pişmanlık hissi duymuyordum anlayacağınız.

Yemekten sonra terasta oturmuştuk. Annem kahvesini höpürdeterek içiyor, bir taraftan da saatine bakıyordu. Babaannem ise herkesi yedirmiş olmanın verdiği rahatlıkla gazetesine dalmış günlük havadislerle alakadar olmaktaydı.
Ansızın "yakma Yücem gene şu sigarayı," dedi annem kızgın ve aynı zamanda kaygılı bir sesle. "Anne babam öhhö oldu," dedim. "Bak ben bıraktım Yücem," dedi ve hepimize sarılıp işe geri döndü.

Babam, "aklımda yeni bir proje var onu düşünüyorum" deyip bir duman daha çekti ve paketi ortadaki masaya bıraktı. Paketin altın rengi dikkatimi çekmişti, elime aldım ve avuçlarımın içinde çevirerek dikkatlice inceledim. Hafif, güzel, keskin kenarlı ve parlak olan bu paketi açtım, içi boştu. Babam paketle oynadığımı görünce içerideki büyük masa üzerinde duran diğer iki paketi de aldı, içindekileri bir kenara koydu ve tekrar yanıma geldi.

"Bak dedi, bu yan yana koyduklarım duvar, bu üste koyduğum da evin çatısı oluyor. Sana bu paketlerden bittikçe veririm, sen istediğin gibi yaparsın binalarını," dedi.

O günden sonra akşamları bir, bazen iki paket getirdi eve. Salonun kenarında farklı boyutlarda evler yaptım ben de. Paketlerin kartonları büyük ve değerliydi. Bunlarla geniş boşluklar yaratıp masa büyüklüğünde **altın kaleler** yapabiliyordum. Bir süre sonra jelatinin faydasını keşfettim ve inşa tekniklerim çağ atladı. Babam çiziyordu, bense resimdeki şekle benzetiyordum. Kolon, kiriş, kemer, tonoz, payanda, beşik çatı··· Hepsini uygulamalı olarak öğrenmiştim. Fakat bir süre sonra masadaki paketlerin sayısı arttıkça babamın öksürükleri de bir o kadar arttı, öyle ki iş oyun olmaktan çıktı. Ben de ilgimi tamamen yitirdikten sonra annem bir sabah tüm paketleri siyah bir torbaya doldurup masayı boşalttı. Babam artık daha iyiydi.

***

Ben hiç iyi değildim. Gözlerim kapalı idi ve birisi yanağımı okşuyordu. Çenem ve ağzımın içi acıdan yanıyordu. Gözlerimi yavaşça açmaya çalıştım. İpliğin ucuna takılı iğneyi tutan tombul el beni seri bir şekilde dikiyordu. Babam ise diğer yanımda kolumu tutmuş, yarı kaygılı bir biçimde bana bakıyordu. Hemşire işini bitirip ipi makasla kesti ve yanımızdan ayrıldı. Acildeydik. Az sonra doktor geldi ve beni bir süre burada müşahade altında tutacaklarını, birazdan MR'a gönderileceğimi söyledi.

"Sağ ol doktor, oğlumu güzel diktiniz," dedi babam.

Buraya gelinceye kadar gelişen olayları sırası ile hatırlamaya çalıştım fakat nafile, başaramadım. "Ne oldu baba?" diye sordum.

"Bisikletinle park edilmiş bir arabaya çarptın. Hızla geldiğin için havalanıp ön cama uçmuşsun. Ağzın berbat durumda, üzerine hiç bakma, biraz kan kaybettin..."

Kırık dişlerim vardı ve bazı dişler sanki damağıma gömülmüştü. Ağzımdaki tel eğilmiş, dişlere yapışan parçalar yerlerinden kopmuş sallanıyordu. Dudak içlerimin parçalanmış olduğunu hissediyordum ve buralara dokundukça elime kan geliyordu. Başımdan çok çenem feci ağrıyor ve zonkluyordu.

Olanları hatırlamaya başlamıştım...

Babam beni araç sürücüsünün yardımı ile arabaya koymuş ve buraya getirmişti. Bu amca İnşaat Mühendisi olduğundan babamla tanışıyorlardı ve beni de Birlik Lokal'inde bir defa görmüştü. Durumumu görünce biraz korkmuştu ama kaza anında arabanın ön koltuğunda oturan oğlunun yaşadığı şok daha büyüktü. Düşünsenize, karşıdan birisi bisikletle gelip aracın önüne çarpıyor ve havalanarak ön cama yüzüyle çarpıyor··· Çarpma esnasında yeni alınmış olan bisikletim kullanılmaz hale geldi. Çarpışmanın devamında ise yere düşerken gördüğüm son şey çatalının geriye doğru eğrildiği ve lastiğinin deforme olduğuydu. Dikkatimi dağıtıp başka yöne bakmama sebep verip arabanın yarısının yol içerisinde olmasını fark etmemem ve dolayısıyla da kazanın vuku bulmasına yol açan sebep ise aklımdaki düşüncelerdi. 1990' ların başında Dereboyu'nu aşağıya doğru takip ettiğinizde sağlı sollu dükkanlardan sonra sağ kolunuzda Severis'in Un Fabrikası bulunuyordu. Bu binanın beni cezbetme sebebi ölçeğinden çok kullanılmıyor olmasıydı. Büyük cam alanları ve cephesinin eşit dikey parçalara bölünmesi içimde bir düzen hissi yaratıyordu. Bina ayrıca 1963 sonrası çatışmaların ortasında olduğundan ve burada hayatlarını kaybedenler olduğunu duyduğum için acaba şimdi oraya gitsem hala kan lekesi bulur muyum diye aklımdan geçiriverdim. Çatışmalar ve sonuçları 1974 sonrası doğan kuşağı adada hala bir çözüme ulaşılamadığı için psikolojik olarak etkilemeye devam ediyordu. Sonra kat sayısını saymaya başladım. Bir, iki, üç, dört, beş dememle kafamı çevirdiğimde siyah Honda ile kendimi burun buruna bulmuş ve manevra yapacak vaktim kalmamıştı. Evden ayrıldıktan sonra bisikletin pedallarını çevirmeye başladım, karşı şeride geçip vitesleri ayarladım ve sürerek

Dereboyu'ndan aşağıya doğru akan doğal eğime kendimi bıraktım. Yüzüme vuran serin ve taze sabah havası ve verdiği özgürlük hissi içerisinde peşi sıra derin nefes alıp verdim. Uyanmaya çalışırken bu beni epeyce gevşetmişti. Altın kalelerle oynadığım günlerden beri sekiz sene geçmiş, şehirle beraber ben de büyümüştüm. Kardeşim Orhan doğduktan sonra taşındığımız Ledra Palas ışıkları dört yolunda bulunan apartmanımızda kalıyorduk. Babaannem de bizimle beraber alt kata taşınmıştı ve öğle yemeklerinde buluşmaya devam ediyorduk. Genelde cumartesi günleri pijamalı olarak yaptığımız o sabahki kahvaltıda babamla beraber malzemeleri yavaş hareketlerle "buzluktan" çıkarırken bana o gün önemli bir iş vereceğini söyledi. Yeni bir proje almıştı. Mal sahibi'nin istediği mevcut binaya yeni eklemeler yapmaktı. Babam ilk görüşmede akıllıca bir çözüm önerdikten sonra yaratılacak yeni imajın şirkete sağlayacağı faydalardan bahsetmiş ve son olarak işin maliyet kısmına değinmişti. Babam Mal sahibi'nin para sorunu olmamasına rağmen sadece paradan bahsediyor olmasının onu sıkıcı bir insan yaptığını söyledi ve kültürlü insanlarla çalışmanın verdiği keyiften bahsetti. O sabah bana düşen ise bisikletimle Mal sahibi'nin evine gidip mevcut binanın çizimlerinin bulunduğu dosyayı almaktı. Kendisi birazdan yurt dışına gitmek için evden ayrılacak ve bir süre adada olmayacağı için babam bu süreyi değerlendirmek açısından proje üstünde çalışmak istediğini söyledi. Kalkıp giyindim ve bisikletimi asansörün içerisine koyup aşağıya indirip evden ayrıldım. Asansör karanlıktı. Gözlerim kapalıydı ve birisi yanağımı okşuyordu. Bu okşama beni uyandırmaya yetmişti. Yanı başımda annem duruyor, "hadi kalk oğlum" diyordu.

Mimarlığa dair ilk görevim tomurcuk kalmıştı. Buna sebebiyet ve-

Severis'in Un Fabrikası

ren olay üzücü olmasına rağmen, yine de ileride mimarlıkla alakalı kısmını telafi edecek bolca zamanım olacaktı. Edindiğim yaraların izleri ise bana o günü ömür boyu hatırlatmaya devam edecekti.

***

Sabah olmasına karşın Eine Kleine Nachtmusik (Küçük Bir Akşam Müziği, Mozart) eşliğinde gıcırdayan ahşap bir merdivenden tırmanıp atölyeye girdik. Karşıdaki duvarı tamamen kapatan irili ufaklı tuvaller üzerine boyanmış onlarca resim, önlerinde duran heykeller ve kenardaki çıplak plastik mankenle beraber paralel bir evrendeymiş gibi hissetmem uzun sürmedi. Hoca arkası bize dönük bir şekilde resmi ile uğraşıyordu. Burnuma ilk vuran hafif terebentin kokusu işte Hoca'nın üzerinde çalışmakta olduğu büyük yağlı boya tablo tarafından geliyordu. Fırçasını kenara koyup döndü ve elimi sıkıp bizi buyur etti. Yanıma oturan annem benim de resme meraklı olduğumu belirtip kendisinin son olarak katılacağı bu dersten sonra eğer uygun görülürse onun yerine benim devam edebileceğimi söyledi.

Hoca bunun üzerine davet eder bir tonda "bugün beraber bir ağaç resmi çizeceğiz ve onu boyayacağız. Eğer isterse Enver de katılabilir" dedi.
Yanımda malzeme olmadığını söyledim fakat burada malzemenin bol olduğunu belirtip duvara bir karton astı ve elime kalınca bir kalem verdi. Öncelikle rahatlamamızı, istersek kanepeye oturup kitaplara bakmamızı ve kendimizi rahat hissettiğimizde başlayabileceğimizi söyledi. Sonra da karşımıza bir ağaç resmi asıp kendi resmine döndü. Beraberce başladığımız çalışmayı yanan Zibro'nun rahatlatıcı etkisi, yeni demlenen karanfilli çayın uyandırdığı mistik duygular ve aralıksız devam eden klasik müziğin yarattığı sakinleştirici hava içerisinde ara vermeden öğlene doğru bitirebildim. Hoca çizdiğim resimden etkilendiğini gizlemedi ve anneme kendisinin atölyeden ayrılma kararını saygı ile karşılayıp aynı zamanda desteklediğini, fakat oğlunu kendisi ile bırakması için izin istediğini söyledi. Böylece surlar içindeki yaratıcılığı teşvik eden bu mekânda, resimle iç içe geçecek beş senelik deneyimim başlamış oldu.

Çizime kara kelemle klasikleri çizerek başladım. Gördüğümü rahatça çiziyor ve tekniğim her aşamada gelişiyordu. Hoca bana müdahale etmiyor, sadece yol gösteriyordu. İçinde olduğum bu atölye ortamı sadece resim çizilen bir yer değildi. Surlariçi'ndeki mekâna o dönemde birlik olan şairler, yazarlar ve diğer sanatçılar uğrar, hummalı tartışmalar yaşanırdı. Böylece atölyenin on üç yaşındaki en genç katılımcısı olan bendeniz için burası kısa sürede cumartesileri gidilen vazgeçilmez bir okul haline geldi. Hoca'nın yönlendirmesiyle ertesi sene yağlı boya ile tanıştıktan sonra ise renklerin mümkün kıldığı kompozisyonları tuval üzerinde keşfetmek, çalışmalarımı fırçamla boyadığım meyveler gibi olgunlaştırdı.

Babam bu gelişimimi izliyor ve bana destek oluyordu. Abonesi olduğu Bilim ve Teknik dergisiyle beni tanıştırmasından sonra çizmek için kendime her ay yenilenen bir kaynak bulmuştum. Çizdiğim araç ve makineler ile teknik resim kabiliyetimin de gelişmesinde babamın katkısı büyük olmuştu. Babam bir hafta sonu kapağının üzerinde CYPRUS yazan gri bir defteri elime tutuşturuverdi. Bu başlığın altında ise,

NAME *Yücem Enver*

CLASS *Maalesef serbest çalışıyorum*

SUBJECT *Resim Defteri*

yazıyordu... Babam bu defterdeki çizimleri yaptığı on üç – on altı yaşları arasında bir gün serbest olarak çalışacağını biliyordu. Saygıyla defterdeki çizimlere göz gezdirdim. Benim yaşımdayken çizdiği eşek üzerindeki adamı çok beğenmiştim. Kompozisyonun düzeni, oturtulan oranlar ve renklerin seçimi, hepsi bu çizimin ne kadar iyi çalışıldığının göstergesiydi. Resim için sanki durup babama poz verilmişti. Ütü yapan kadın çizi-

Eşek Üzerindeki Adam

Ütü Yapan Kadın

mindeki perspektif algısı yerindeydi. Detaya önem verilerek çizilen resim sade bir oda düzeni içerisinde, canlı figürü kompozisyonun merkezine almayı başarmıştı. Çizimde ayrıca duvarda asılı duran yuvarlak obje, babaannemin evinde gördüğüm vurma bakır işçiliği ile üretilen bir eserdi. Demek ki bu çizim kendi evinde yapılmıştı. Nihayetinde bu çizimler sayesinde mimar olan babamla ortak bir uğraşımızın olduğunu görmek beni gururlandırmıştı.

Diğer yandan atölyede yağlı boya çalışmalarıma devam ediyordum. Hoca artık resimde kendi dilimi bulduğumu ve eğer arzu edersem beni şimdiden Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi imtihanlarına hazırlamak için çalışabileceğini söyledi. Eğer baştan beri çalıştığım gibi devam edersem kazanma şansımın olduğunu da ekledi. Kendimi bir ressam olarak düşlemekten mutlu olduğumu belirtip düşüneceğimi söyledim ve bu hassas konuyu babama açtım.

O da buna karşılık bana, **"ressam olma, mimar ol.** Resmi hobi olarak yapabilirsin. Ressamların genelde ağzı kokar. Başarmak için çok şanslı olman lazım. Tek tüfek ben uğraşıyorum ve bir yere geldim. Ofise sen de katılırsan daha güçlü oluruz. Yalnız mimar olacaksan ODTÜ'den başka okula gidemezsin. Seçim yine de senin…" şeklinde konunun tüm mantıki taraflarını sakince sıraladı. Bense beklediğime yakın bir cevap almış fakat ikna olmamıştım…

***

İlkokulda başlayan başka bir tutkum vardı. Bu tutku maket yapmaktı. Başlangıç olarak babamdan televizyonda reklamlarını gördüğüm düz kartondan kesilip yapıştırılarak yapılan konut ve diğer bina maketlerini veren Türkiye gazetelerini almasını istedim. Daha sonra okulumuzun yanındaki kırtasiyedeki tüm plastik

Ofisi ve yakın çevresi

Ofisi'nin Mahkemeler Terasından Görünüşü

maketleri de harçlıklarımla alıp boyasıyla tamamlamak benim için top koşturtmaktan her zaman daha keyifli bir uğraş olmuştu. Bu yüzden de küçük yaşımdan itibaren bir oda içerisine kapanıp yaratıcı uğraşlar edinmeyi kendime alışkanlık haline getirmiştim. Yapım tekniklerimi ilerletip temiz çalışmayı öğrenmem uzun sürmedi. Bir süre sonra ise beni plastikten ahşap kullanımına geçerek Kıbrıs Türk Hava Kurumu'ndaki model planör kursuna yazıldım. Maketlerin yapımında ıhlamur ağacından üretilen malzemeleri kullanıyorduk. Ihlamur yumuşak, sıkı ve ince yapılı, kolay işlenen ve tutkalla iyi bağlanan bir ahşap türü olduğundan uygun bir malzemeydi. Aslında beni atölyeye ilk çeken içerisindeki ahşap ve tutkal kokusuydu. Başlangıç dersinde masa üzerine kanatları ve gövdeyi kurmak için 1:1 ölçekte paftalar serildi. Kursa katılanların izlemesi gereken yol, önce parçaları hazırlamak ve sonra paftanın üzerine verilen çizime göre yapıştırma işlemini yapmaktı. Her adımı kolaylıkla ve mutlulukla gerçekleştirdim. Kurs sonunda hazırlamış olduğumuz A1 model planörlerimizle önce sınıf olarak toplu bir fotoğraf çektirdik (bu fotoğrafı hiç görmedim), sonra da onları uzun misinalarla çekerek uçurduk. Model planör yapım teknikleri hakkında aldığım bu temel bilgilerin ileride bana çok faydası olacağını ve belki de hayatımın gidişatını değiştireceğini henüz bilmiyordum.

Babam bir gün "ofise gel de sana bir sürprizim var," dedi. Ofisi Lefkoşa'da posta binasını geçince varılan dört yolun köşesindeki binaydı. Evimizle arası yürüyerek kısa bir mesafeydi. Babam ofisini 1971 de adaya dönünce kurmuş ve bina dışını restore edip içerisini kullanılır hale getirmişti. Bina kerpiç olduğundan alçıyla sıvanmış duvarda nemin yarattığı tahribatı görmemek için ahşap iskeletli bir duvar sistemi geliştirmişti. Bu duvarı mevcudun önüne kurmuş ve duvar elemanlarını üzerinde raptiye ile çizim asılabilecek panellerden yaratmıştı. Tavanda ise birbirine geçmeli düz ahşaptan bir kafes yaratıp bunu kendi değimiyle "karınca usulü" olarak yavaşça yukarıya kaldırmış ve tavana asmıştı. Bu işlem benim model yapma tekniklerimle benzeşmekte, sadece ölçek ve kullanım olarak farklılaşmaktaydı. İçeriye girince bana eliyle yandaki odayı işaret ediverdi. Kapıyı açıp içeriye girdiğim zaman odadaki yeni düzenleme bena sanki doğum günümmüş gibi hissettirdi. İçerideki küçük odayı neredeyse tamamen dolduran geniş masanın kenarına takılmış ağır bir mengene, masanın üzerinde ise değişik boylarda törpüler, küçük başlı bir çekiç, zımpara kâğıdı, iğne ve yapışkan duruyordu. Ortada duran ambalajlı kutuyu ise en son fark etmiştim. Kutuyu açıp İçerisinde duran çifte kanatlı ve ahşap 1. Dünya savaşı uçağı modelini gördüğümde ise nasıl bir çığlık attığımı hatırlamıyorum ama babamın teşekkür mesajımı ilk olarak bu şekilde alması doğal karşılanır bir durum olmuştu.

Böylece uçak modelini yapmak için babamın ofisine daha sık gitmeye başladım. Cumartesi sabahları resim atölyesinde olduğumdan geriye öğleden sonraları kalıyordu. Bir süre sonra gelen telefonlara bakıp mesaj almaya bile başladım. Babam birbirimize daha yakın olmamızı istemiş ve bunun için de en uygun adımı atmıştı. Ben de bunun karşılığında büro ortamının sağladığı ciddiyet duygusu içerisinde üreterek daha iyi iş çıkarmak için çalışıyordum. Babam model yapımı nasıl gidiyor diye gelip bakmıyordu, fakat bu bana ait olduğunu hissettiğim projeyi daha fazla sahiplenmeme ve kısa sürede bitirmeme yardımcı oldu.

Bir takımmışız hissi duymaya başladığım bir tatil günü babam bana

“Naci Talat anıt mezar yarışması için bir öneri sunacağım, maketini yapmak ister misin?” diye sordu. Ardından “fazla vaktimiz kalmadı. Ben tasarımı çıkarttım. Bu akşam sabahlamamız gerekebilir çünkü teslime birkaç gün kaldı,” diye de ekledi. Bana çizimleri yavaşça gösterdi. Tasarım yalın, üç parçadan oluşan ve yukarıya doğru yükselen bir kütle altındaki mezar bölümünü içeriyordu. Aynı zamanda etrafta sınır görevi gören yatık duvarlar da düşünmüştü babam. Maketi yapabileceğimi biliyordum ve bu heyecan dolu fırsatı hemen kabul ettim. Model dünyası dışındaki bu gerçek projeyle uğraşacak olmanın gururu ile çizimleri tekrar inceleyip makete başladım. O gün hayatımda ilk kez babamın anlatımına göre mimarların hayatında birçok defa yaşayabileceği “sabahlama” fenomeniyle tanıştım. Yaşım on beşti. Maketi gün ağarmadan bitirdim ve yarı uykulu bir biçimde “teslim ettim”. Babam ise çizimleri bitirmiş, taramalarla uğraşıyordu. Çizimlerde de yardım ister mi diye sorduğum zaman bana “teknisyenlik yaparak mimar olunmaz,” diye yanıt verdi ve ben de böylece girişteki kanepeye uzanıp bir süre kestirebildim.

Günün sonunda yarışmayı kazanamadık. Buna karşın kazanmaktan daha değerli olan beraber paylaştığımız zamanın anısı şükürler olsun ki bu güne kadar benimle kalmaya devam etti. Babam ofisini kısa bir süre sonra taşıdı ve bina yaklaşık otuz sene boyunca terk edilmiş olarak kaldı. Bu süre içerisinde harabeye dönen binanın restorasyon çalışmalarını ise bu kez bir başka mimar üstlenecekti…

***

Ertesi yıl uzun yaz dönemini değerlendirmek için babam beni dülgeri ve dostu Mesut Emre’nin sanayi bölgesindeki fabrikasına staja yolladı. Bir gün önce babamla beraber bu fabrikaya gitmiştik. Patronla aralarında şaka ile karışık olduğunu umduğum “eti senin, kemiği benim” konuşmasını yapmış olduklarından artık başlama vaktim geldiğini anlamıştım. Sabah kot ve beyaz t-shirtümü giyip minibüse bindim ve diğer işçilerle beraber fabrikaya gittim.

Babam bu binayı 1978 senesinde tasarladığı zaman bu günkü sanayi bölgesinde yapılaşma henüz yeni başlamıştı. Binaya güneye bakan camlı ön cephesinde bulunan showroom bölümünden giriliyordu. Patronun ofisi girişte sağdaki camlı odaydı ve atölyeye de buradan bir kapı açılıyordu. Müşteriler burada kabul ediliyor ve o gün yapılacak işlerin konuşulduğu kısa toplantı da ayrıca burada gerçekleşiyordu. Giriş kısmı binanın kalbi iken diğer tüm işlevler arkadaki fabrika bölümünde yer alıyordu. Bu bölüm yirmi küsur metrelik açıklığın makaslarla geçildiği geniş bir mekandı. İlk bölümde ahşap parçalar kesilip kalınlıktan geçiriliyor, sonra montajı yapılıyordu. Birleştirilmesi bitmiş mobilyalar arka kısımdaki geniş kapıdan dışarıya çıkarılıyor ve dışarıdaki korunaklı alanda cila veya boya işlemi uygulanıyordu. Fabrika’da ustabaşı Hüseyin Birol, yardımcısı ve yine onun bir yardımcısı ile bir boyacı fabrikanın demirbaşlarıydı. Bana ait görevler ise basit bir şekilde aktarılmıştı: Makinalara kesinlikle dokunmamak, her şeyi izlemek ve istendiğinde yardım etmek…

Atölyede benimle ilgilenen ustabaşının yardımcısına model yapımından gelen ahşapla olan tanışıklığım dolayısı ile birleştirme işinde tecrübem olduğundan bahsederken talaş süpürme işi bana çoktan devredilmişti. Burası yoğun çalışan bir fab-

rikaydı ve çalışan sayısı benim olduğum sürede onu geçmişti. Böylelikle izleyip öğrenecek bir sürü yapım işlemine şahit olmuştum. Öğlen arası dışında tüm gün ayaktaydım ve eve döndüğüm zaman hissettiğim yorgunluk kendini tatlı bir "başarmışlık" hissine bırakıyordu.

Bir gün patronumuz beni yanına çağırdı ve bir süre sohbet ettik. Sonra bir çizim çıkartıp masaya koydu. Bu çizimi babamın hazırladığını ve kendisine kitaplığın yapımı için fiyat vermek istediğini söyledi. Babamın yalnız bir şartı vardı. O da yapımda benim de emeğimin geçmesiydi. Kitaplığın alt dolapları, üst çekmeceleri, camlıkları ve de rafları vardı. Toplam genişliği 4.5 metre olup 5 parça halinde üretilip birleştiriliyordu. Bu kitaplık anladığım kadarıyla evimizdeki mevcut televizyon kısmına ek olarak yapılacaktı. Babamın bu ilaveden daha evvel bahsetmemiş olması benim için bir sürpriz olmuştu.

Patronumuz Mesut amca "zımpara işlerini sana veriyorum ama önce deneme yapacağız," dedi.

Mesut Amca ince ruhlu, başkalarının iyiliğini isteyen ve işini profesyonelce yapan birisiydi. Babamla olan dostluğu sayesinde bana bu görevi verdiği ve babamın da beni ahşap kullanımını azami derecede öğrenebileceğim bir fabrikaya yollayarak üretime dahil olabileceğim ortamı sağlamış olmasından dolayı da ayrıca mutluydum. Bana verilen numune parçaların kenar zımpara testini birkaç uyarı ile geçtim ve üretim takımına katılmaya hak kazandım.

Böylece fiyat verildi ve gelen onayla birlikte kitaplığın yapımına başlandı. Diğer mobilyalara nazaran bu sefer ustalar yapıma beni daha fazla dahil ettiler ve mobilyayı üretirken yaptıklarını ve bunların nedenlerini detaylı olarak anlattılar. Parçalar hazırlandıktan sonra ben de dikkatli bir şekilde üzerime düşen kısmı tamamladım ve parçalar boyaya gitti. Evde babamla beraber mevcut mobilyayla sırıtmayacak açık gri bir tonla beraber kulpları ve cam menteşeleri de seçtik. Evimize taşıma işlemi ve montajda bulunduktan sonra yaz stajımın sonuna gelindi.

Bu staj benim için değerli bir tecrübe olmuştu. En başta Mesut Amca ile daha yakından tanışma fırsatı bulmuş ve bir sanatçının çalışma biçimini gözlemlemiştim. Edindiğim tecrübe ise o günden sonra gireceğim diğer dülger atölyelerinde de bir aşinalık hissi duymama yardımcı olmuştu. Yaptığımız kitaplığı hala kullanıyoruz. Dairemizden sonra onu bozup ofisimizde tekrar kurduk. Hiç kesmeden orijinal şeklini muhafaza etmeyi de başardık. Tasarlayanı olduğu kadar üreteni de ölümsüzleştiren bu esere baktığımda ise aklıma babamın sıkça kullandığı bir söz gelmektedir: "Emek en yüce değerdir". Hakkını verelim…

***

İki yıllık yoğun bir çalışmanın ardından liseden de mezun olduktan sonra babamın geçmişte "mimar olacaksan başka okula gidemezsin" dediği **ODTÜ Mimarlık Fakültesi**'ni kazandım. Bu başarı ve sonrasında yaşayacağım yıllar bugün bile beni en çok duygulandıran olayları barındırmaktadır. ODTÜ anılarım ve orada tanıştığım fevkalade insanlar beni temelden değiştirmiş ve kendime olan saygımı ve güvenimi artırmıştı. Türkiye'nin en zeki insanları ile aynı bölüm içerisinde okumanın ayrıcalığı büyüktü ki bir de bütün kampüsü düşünün…

Uçak Esenboğa Hava Limanı'na indiğinde yanımda babam da vardı. Telaff uz etmese de bir zamanlar ken-

Mesut Emre Mobilya Fabrikası

Fabrika Çapraz Görünüşü

di okula yazılırken yaşadığı yalnızlığın benzerini benim de yaşamamı istemediğinden bana yoldaş olmayı seçtiğini hissedebiliyordum. Gelmesi beni sevindirmişti ve kayıtta yanımda olması işlemi daha da kolaylaştıracaktı. Havaş'la Beşevler'e inip oradan taksi ile annemin bağlantısı olan Hâkim Evi'nde kaldık ilk gece. Arkadaşlarım da Ankara'yı kazanmıştı ve kayıttan sonra Bahçeli'de kiraladıkları daireyi bulacaktık bugün. Konya Yolu'ndan Ulus – ODTÜ dolmuşunu aldık ve okula gittik. "Hocam Kimlikler," dedi kimlik kontrolünü yapan görevli. Kayıt için geldiğimizi söyleyince uğraşımız bizim için daha bir gerçeklik kazandı. Rektörlükte inip kayıt için gerekli formaları aldık. Babam formları doldurmama izin vermeyip tükenmez kelemini çıkardı ve yazmaya başladı. Okul numaram elimizdeki bilgilendirme formunda yazılıydı. Numaram "106514-3" dedim…

Babam heyecanlanmış yazarken eli titriyordu. Onu ilk defa bu kadar ikircikli görmüştüm. Neyse ki çabucak işlemi bitirdik ve bölüme doğru yürümeye başladık. Yolda sırası ile Fizik Üçlü Amfi, Kütüphane, Matematik ve Psikoloji bölümünü geçtikten sonra ÜÇ Metal Çubuk'u bulduk. Bana söylendiği kadarıyla bu çubukların gölgesi 10 Kasım günü zemine "ATA" yazıyordu. 10 Kasım'da Ankara'da hava genelde kapalı olduğundan birçokları için bu bir rivayet olarak kalmıştı. Üzeri kapalı ve bir tarafında içinde alabalık yüzen havuzlu yürüyüş yolundan fakülteye giriliyordu. İlk etapta geniş hacimler, akıp giden mekanlar ve ahşap kalıpla yaratılmış beton duvarlar beni etkilemişti. Stüdyolar devasa ve ortada hiç kolon kullanılmadan geçilen alanlardı. Babam 1. Sınıf stüdyosuna girdiğimizde çatı strüktüründen bahsetmişti fakat etrafı izlemekten dikkatimi ona verememiş ve bu kısmı kaçırmıştım.

Babamla

Aslında kampüsteki bu gezi babam için bir ilk değildi. Kendisi de öğrenci olarak İngiltere ve Almanya'da bulunduğu yıllarda (1962-1971) ODTÜ'yü ziyaret etmiş ve arkadaşı ve Şehir Plancı Ahmet Savaş Örek amca ile ODTÜ Yurdu'nda (4. Yurt) kaçak olarak bir süre kalmıştı. 1956'da açılan Mimarlık Fakültesinde ilk açılan bölüm Mimarlık Bölümü idi. Demek ki babam ülkenin bu en iyi mimarlık bölümünü ilk ziyaret ettiği zaman görüp etkilenmiş ve benim de burada okumam için bu yüzden ısrar etmişti. Şimdi ise gezerek anılarını tazeliyor ve sigarasını tüttürüyordu. Alt kattaki kantinden atıştırmalık alıp oturduk. Bölümde dört stüdyo vardı fakat babam dört senelik eğitimin mimar olmak için yetmediğini, sonrasında büro stajının ve şantiye denetiminin yapılması gerektiğini söylüyordu··· O söylüyor ben dinliyordum··· Bir süre sonra merdivenleri tırmandık ve ana kapıdan çıkıp geldiğimiz yoldan geri dönmeye başladık. Dönemin başlamasına daha haftalar olduğundan kampüs sakindi. Etrafta özenle ekilmiş çam, sedir, meşe, kavak ve badem ağaçları vardı. Sonbahara girmiştik ve yerler yaprak doluydu. Kavaklarsa yaprağını adeta tepeden döküyordu. Bu da halk ağzında kışın çetin geçeceğine dair bir işaret olarak algılanıyordu. Haklı tarafları da yok değildi. O seneki kış ODTÜ'de olduğumuz seneler içerisindeki en sert kış olmuş, hatta yağan kardan dolayı kampüs günlerce kapalı kalmıştı. Etraf yaptığımız kardan adam heykelleriyle donatılmış ve finaller öncesi biraz nefes almıştık.

Personel yakını olmadığımız halde bilmeden tavsiye üzerine ODTÜ Sosyal Bina'da yemek yedik. Siparişimizi almaya gelen garson bize "Hocam" deyince babamın göğsü kabardı.

Daha sonra bana dönüp "ne güzel burada herkes birbirine Hocam diyor," dedi.

"Herkesin birbirinden öğrenecek bir şeyi vardır da ondan herhalde," dedim.
Lezzetli ve rahatlatıcı bir yemek yiyip dolmuşa atlayarak Bahçelievler'deki Milli Kütüphanede indik. Cep telefonu olmayan bir dönemde sorarak gideceğimiz adresi bulmaya çalışıyorduk. Adresin Bahçeli'nin diğer ucunda olduğunu anladığımızda yolun yarısına gelmiş bulunuyorduk. Babamın ayaklarını ise ayakkabı kesmişti ve yürümekte zorlanıyordu. Tuttuğumuz taksi bizi gitmek istediğimiz 6. Sokak'taki Orkide Apartmanı'nın önünde indirdi. Arkadaşlarım evdeydi. Kucaklaştık. Bir süre orada kaldıktan sonra gidip bavulumu otelden aldım. Babam ise akşam uçağıy-

Mezuniyet

la adaya geri döndü.

Arkadaşlarla okul açılana kadar kaldıktan ve özgürlüğün tadını iyice çıkardıktan sonra ODTÜ 1. Yurt 301 Sağ'daki ranzama taşındım. Yurttaki ve sınıftaki tek Kıbrıslı ben olduğum için fark yaratan şivemin insanlara ilginç gelmesinden doğan ilgiden memnundum. Birinci ayın sonunda yurt hayatına alıştım, fakat hiçbir zaman benimsemedim. Odada pek durmuyor, vaktimi genelde Ç.S.'de (Çizim Salonu) geçiriyordum. Ertesi sene ise eve çıktım ve rahat bir çalışma ortamına kavuştum. ODTÜ'de aldığım eğitim, hala yazışmakta olduğum güzel insanlar ve yiyip içtiklerim ise başka bir yazının konusu…

Babam, kardeşim Orhan, Anneannem Sema Başaran ve Dedem Orhan Başaran ODTÜ de gezinti esnasında

***

Ortaköy geçmişte diğer tüm köyler gibi bir ova idi. Babamın dedesi Hakkı Efendi'ye ait bölgenin ilk iki katlı kerpiç hanayı ise Ortaköy-Gönyeli sınırının hemen yanında, dere yatağının 400 metre güneyine inşa edilmişti. Hakkı dedenin burada batıya doğru uzanan bir çiftliği ve otlattığı hayvanları vardı. Babam bu çiftlikte uzayan başakların arasında yatılıp hayal kurulan bir yer olduğunu söylemişti. Her renkten en güzel kelebeklerin ise buraya geldiğini ve o sırt üstü yatarken üzerinden uçtuklarını anlatırdı. Bu çiftlik onun için Surlariçi'ndeki Arabahmet'ten kopup geldiği

Babaannem ve Ayşe teyzeyle Arabahmet'teki evin önünde

bir rahatlama yeri ve bir nevi ilham kaynağıydı.

Çiftlikteki hanayın olduğu kısım gün geldi babama kaldı. Çiftlik artık yoktu fakat bunun yerine akrabalara ait, üzerinde konut yapmaya uygun sıra parseller vardı. Babam bu arsalar üzerine ilk etapta akrabalarına iki konut tasarladı ve inşaatlarının kontrollerini yaptı. Üzerinden zaman geçti fakat babamın çocukluktan gelen anıları peşini bırakmadı. O da daha fazla dayanamayıp bir akşam

Konutun Çalışma Maketi

İnşaat Aşamasında Konut

üstü çizim masasının başına geçip kendisine ait olan kısımdaki **"Kelebek Kanatlı Ev"**in taslağını çıkardı. Bu tasarım kuzey ve güneyden bakıldığı zaman farklı düzlemlerde bulunan üçgenlerin kompozisyonundan oluşuyordu. Yerleşke ana konut kütlesine bağlanan garaj ve üstündeki misafirhane kütlesi ile havuzlu bahçenin diğer ucunda bulunan yarı açık mekanlarla servis ve depo bölümlerini içeriyordu. Binanın inşaatına hemen başlanmayıp tasarımı 1. yaz stajım sonrası geldiğim döneme kadar geliştirildi. Babamın tasarıma beni de dahil etmesi projeyi daha çok benimsememi sağladı. Erönen Evi olarak anılacak bu bina, böylece babamla üzerinde beraber çalıştığımız ilk konut projesi olmuştu.

2. yaz stajım ise şantiyedeydi. Babam mutlu olduğum bir fikirle hem tüm yaz boyunca Kıbrıs'ta kalmamı sağladı, hem de şantiye stajını ayarladı. Annem Gönül Erönen'in de desteği ile inşa edilecek bina Erönen Evi'nin yardımcı binasıydı. İki katlı bina küçük olduğundan (35m2 + 35m2) yaz boyu inşaatın tüm aşamalarını gözlemleyip rapor tutmam mümkün olacaktı. İnşaat tamamen bittiği zaman ise ofisi buraya taşınacaktı. İnşaata arsadaki mevcut fakat harabe haline gelen iki kat yüksekliğindeki hanayın kerpiç duvarlarını yıkmakla başladık. Binanın çelik kirişini söküp muhafaza ettik ve sonra bahçenin süs havuzu alanında kullandık. Aynı zamanda döşeme mermerleri yeni binayı yaparken dış alan kaplamalarının yapımında kullanılmıştı. Planlanan diğer duvar, çatı, tesisat, sıva, pencere ve finiş işleri de olması gerektiği gibi gerçekleşti ve ben 3. sene için Ankara'ya uçarken mimarlık ofisimiz yeni binasına geçmeye hazır hale gelmişti. Böylece babamın hayalindeki evin ilk aşaması tamamlanmıştı fakat geriye kalan kısımların inşasının bitirilmesi için daha uzun bir süre gerekecekti...

Mimar Yücem Erönen evinin inşasını yavaşlatıp diğer taraftan da ana yol üzerinde bulunan Erönen Apartmanı'nın inşaatına da başladı. Bu bina bodrum üzeri sendeli zemin kat ve üzerinde iki kat olan dükkân, ofis ve konut kullanımını içeriyordu (bu binayı eserleri bölümünde bulabilirsiniz). Bu inşaatın müteahhitliğini üstlendi ve izinlerini alıp sigortalarını ödeyerek Türkiye' den işçi getirtti. Gelen işçilerin başına da bir usta başı koydu. Bu usta başının adı en çok kullanılan isim ve soy ismi bir arada bulunduran Mehmet Yılmaz (M.Y) idi. M.Y. Kahramanmaraş kökenli, işini ciddiyetle yapan, gururlu ve/fakat biraz içti mi marazi olan birisiydi. Babam ona kol kanat gerip yatacak yer de vermişti. Fakat ne zaman parasızlıktan yakınsa ona "Züğürt Ağa" derdi. Gerçekten de ağa ruhu taşır bir hali ve davranışı vardı. Ne kadar çalışırsa çalışsın her zaman birisine borcu olduğundan bahsederdi. Yalnız hakkı olmayan tek kuruşu almazdı, avans alırsa da geri ödemek için sonuna kadar çalışırdı. Bembeyaz saçları ile kalabalıkta kendini hemen belli eden M.Y., günün sonunda memleket hasreti çeken ve saygıyı hak eden binlerce emekçinin bir temsilcisiydi.

Bense o sene (milenyum başlangıcı) okulu bitirip adaya dönmüş ve eğitime bir sene ara vermiştim. Şantiye tecrübesi için inşaatta bulunuyor ve ofiste çalışıyordum. O sene babamla diğer projelerin yanısıra birlikte Akalın Evi'ni (yine projeler bölümünde bulabilirsiniz) tasarladık ve Erönen Evi nin detaylarıyla uğraştık. Babam amacını hatırlamadığım bir sebepten dolay yurt dışı seyahatine çıkıp şantiye kontrolünü tamamen bana devretmişti. M.Y. ile baş başa kalmıştık. İnşaat karkas aşamasındaydı ve kolonlar dökülmüş, son plakanın kalıbına başlanmıştı. Kalıpçımız ve demircimiz M.Y.'ın takımından ayrıydı. Alttan başlayarak duvarları örmeye başlamıştık. Plana uygun ilerleyip ilerlemediğimizi kontrol edi-

yordum. Şantiyede babam gelinceye kadar bize yetecek kadar tuğla vardı. Kapı başlıklarını yapmaya başlamıştık. 150cm'lik yavrulu kapı boşluğumuzun üzerini geçecektik. M.Y. bana lentoyu duvara ne kadar geçirmek istediğimi sordu. Ben de 15cm dedim. Döndü ve eğer öyle yaparsak duvar çatlar, en az 30 cm olması gerekir deyip işine devam etti. Saat 16:00 olup paydos vakti gelince M.Y. bana bakıp "serbestsin" deyiverdi. Söyleyecek bir şey bulamamıştım. Verdiğim yanlış karardan dolayı lafı fena yemiştim. Babam burada olsa "bükemediğin eli öpeceksin derdi" diye geçirdim içimden…

Mehmet Yılmaz apartman inşaatındaki işini bitirip bir gün ayrıldı. Ondan bize geriye ise benzer pozisyonlara düştüğümüzde şaka yollu birbirimize karşı kullandığımız "serbestsin" lafı kalmıştı…

Kelebek Kanatlı Ev'in inşası ise önceliklerin değişmesi sebebiyle tamamen durmuş durumdaydı. Gelinen aşamada tüm kısımların karkas, duvar, sıva ve çatı işleri tamamlanmıştı. Bundan sonraki aşamalar tesisatların yapılması ve finişe gidilmesini içermekteydi. Binanın ihtiyacı olan en uygun fonksiyonun bulunmasına ek olarak kaynağın da yaratılabilmesi durumunda inşaatın bitirilmesi mümkün olacaktı. Bahçenin bu işler olurken canlı tutulması ise şarttı…

Bahçeci botlarını giydim ve kuyu dalgıç motorunu çalıştırdım. Siyah kalın hortum önce bir ürperdi ve sonra suyun sesi geliverdi karşıdan... Uca ulaşana kadar geçen sürede su göllenmiş beni bekliyordu. Hortumu çektim ve ağacın köküne verdim. Böylece Hakkı Efendi'nin ektiği asırlık zeytin ağacı alıştığı suya kavuşmuş oldu. Zeytinleri olgunlaşmış, hasat zamanı ise yakındı…

***

Ertesi yıl yüksek lisans için gittiğim İngiltere'de çalışma maksadı ile üç sene daha kaldım. Yoğun bir çalışma hayatının ardından adaya dönerkense oradaki ofislerde edindiğim donanımı da doğal olarak beraberimde getirdim. Buna göre babamın üniversitede öğrettiği "Professional Practice (Profesyonel Uygulama) derslerini bilfiil tamamlamış bulunuyordum. Bir mimar olarak artık "tamdım" ve adadan kaçmak için başka herhangi bir sebebim kalmamıştı. Yirmi sekiz senedir peşimde olan askerlik meselesini de hallettikten sonra en nihayet yerleşik hayata tamamıyla geçmem mümkün olmuştu.

Ofisimiz o dönem hala Erönen Evi'nin yardımcı binasında bulunuyordu. Geçmişi toparlayıp, nerede durduğumuzu tam olarak kavrayıp yeni projelerin önünü açmak için **portfolyo** kitapçığımızı hazırlamaya karar verdik. Projeler babamın Arabistan'daki tecrübelerini de içerecekti. Kaliteli bir sunumla ve profesyonel bir baskıyla hazırladığımız şirketin projelerini de içeren kitapçık bize büyük heyecan vermişti. Elimizde yeni işler vardı ve ofis yoğundu. Bunu fırsat bilerek bir atılım yapıp inşaatı yeni biten binanın birinci katına taşımaya karar verdik. Mobilyaları kısa zamanda tasarlayıp montajını yaptırdık. Resepsiyon bölümü, toplantı odası, atölye ve ayrı odalarımızın olduğu tam teşekküllü ofisimize böylece kavuşmuş olduk. Büyük bir açılış partisi yaptık ve bu olayı kutladık. Çalışırken en çok ihtiyacımız olan geniş alan artık bizimleydi…

Babam yeni binada şirketin işleriyle ilgilenirken ben de aldığımız projeleri idare ediyordum. Çalışma yöntemimiz bir iş alındığı zaman önce

bir araya gelip, sonra karşılıklı tartışarak ana kararları verip sonuca gitme şeklindeydi. Zaman içerisinde tüm projelerin çizimlerini ve inşaat kontrollerin yükünü üstüme almıştım. Tasarımda daha fazla inisiyatif kullanıyor fakat eleştiriye açık olan ortamımızdan dolayı tasarım kalitemizi gittikçe arttırabiliyorduk. İhtiyaç duyduğumuzda ise bize yardım edecek teknisyenler mevcuttu.

Ofiste bu şekilde dört seneyi daha devirdikten sonra 2010 yazına gelinmişti. Özellikle Türkiye'deki mali krizden dolayı inşaat piyasasında da düşüş vardı. Biz de kabuğumuza çekilip dönemin geçmesini beklemek yerine, özel hayatımızda bir değişiklik yapıp daha çok büyümek için eşim Yeliz'le dünya evine girdik. Babam düğünümüzde hayatlarımızı sadece arzu ettiğimiz şekilde yaşamamızı öğütleyen duygu dolu bir konuşma yaptı ve bu konuşmasını "yeter ki Galatasaray'a gol olmasın" diye bitirdi... Oradaki herkes o akşam çok eğlendi ve biz de kendimizi gecenin sonunda havuzda herkesle beraber yüzerken kaybediverdik···

Derken ertesi sene kasım ayında büyük kızım Eyla doğdu, ve evet hayatımız değişti! İlk ayların sarhoşluğunu eve kapanıp işten uzak bir biçimde doyasıya yaşamak istiyordum. Nitekim öyle yapmayı seçtim. Evdeki bebek kokusu, ninni makinesinin tınıları ve o uyurkenki sükûnet tam ihtiyacımız olan şeydi. Kendimi okumaya verdiğim bir dönemin de içine girmiştim. Ayrıca yemek pişiriyor, gaz çıkarttırıyor ve geriye kalan zamanda da uyuyordum. Birbirimize iyi destek olarak geçirdiğimiz bu süre altı ay kadar sürdü. Bu zaman zarfında ailemiz de bize destek verdi ve ilgilendi. Fakat Dede Yücem Erönen'in torununa olan ilgisi ayrı özeldi. Onu görmek bize de iyi geliyordu. İşe dönme vakti gelip de ofisten içeriye girdiğim zaman elimizdeki inşaatların

Eyla İle Dedesi

Greyfrut Cafe

tamamlanmış olduğunu ve üzerinde çalışacak yeni bir iş kalmadığını görmüştüm. Aslında duran sektörün hareketiydi ve tekrar ne zaman canlanacağı ise bir muammaydı.

Bir karar aşamasına gelmiştim... Kendim ve ailem için ek bir iş kolu yaratmam artık elzem olmuştu. Ben küçükken babamın aynı sebepten dolayı çalışmak için Arabistan Çölleri'ne giderkenki kaygılarını işte şimdi artık biraz daha iyi anladığımı düşünüyordum. Benimse herhangi bir yere gitmeme gerek yoktu ve bu da iyi bir şeydi. İş yakın bir yerde ve seveceğim türde olacaktı. Şimdiye kadar almadığım herhangi bir diploma veya gitmem gereken bir kursu içermeyecekti. Şu anki donanımımı tamamen kullanarak yapabileceğim bir işti istediğim…

Ertesi sabah olduğunda ise telaffuz ettim gönlümdekini, Greyfrut Cafe… ODTÜ'de yiyip içtiklerim nasıl ayrı bir yazının konusu olmuş ise Cafe'nin oluşma süreci de yine aynı. Burada tek açıklamak istediğim ise isim ile alakalı. Ben küçükken babaannem bana greyfurt yedirmek için birçoğumuzun aşina olacağı gibi yarısından kesip üzerine şeker koyardı. Ben de bu meyvenin çocukluğumu ve saflığı çağrıştırmasından esinlenerek bu ismi koymak istedim. Ayrıca kelime ile oynayıp "u" ve "r" harflerinin yerini değiştirip onu Kıbrıs lehçesine uyarladım. Daha fazla ilerlemeden önce de konuyu babama açtım. Taze meyve suyu karışımları ve özel gourmet (gurme) sandviçler yapacağımı, ancak bu cafenin sadece bana ait olması gerektiğini söyledim. Ofisin altındaki boş dükkâna taliptim ve kendisinden onay almam halinde birkaç ay içerisinde açmaya hazır olduğumu anlattım. Bunun ofisten tamamen ayrılmak olmadığını, mimarlığa daha kısıtlı olsa da devam etmeye niyetim olduğunu belirttim. Sadece artık ofiste çalışamayacağımı ve bu durumu mazur görmesini rica ettim.

Bunun üzerine sanki böyle bir kararı bekliyormuş gibi başını çizim masasından kaldırdı. Yavaşça sandalyesinin üzerinde bana doğru döndü. Uzanıp yan cebinden sigara paketini aldı ve bir tane yaktı. Tek nefes çekip üfledi ve şunları söyledi: "Hayatta hiçbir şeyin garantisi yok babam. Dükkânı alabilirsin, istersen yandaki bahçeyi de... Sana kolay gelsin…"

***

Cafe projesini hazırlayıp her kalem için fiyat aldım. Ayrıca yandaki bahçenin düzenlenmesi için de ayrı bir çalışma yaptım. Görece dar bir cepheye sahip olunduğundan cafenin görünürlüğünü maksimize etmek için yan taraftaki bahçenin düzenlenmesi ve ön cephenin genişletilmesi şarttı. Bu şekilde atıl durumda olan bahçeyi de değerlendiren projeyi hazırlayıp bankanın kapısını çaldım. Hızlı hallolan işlemler sayesinde artık başlamaya hazırdım.

Aşina olduğum ahşap işlerini kendim üstlendim. Geriye kalan uygulamaları da taşeronlar yardımı ile bitirip iki ay içerisinde, yani 2012 Haziran ayında açılışı yaptık. Baştan itibaren **Greyfrut**'a ilgi vardı. Eşimle beraber hazırladığımız bize özel menümüze her sezon yeni eklemeler yapıyorduk. Benim cumartesileri de dahil olan iştirakım, eşimin üretimdeki katkısı ve çalışanlarımızın yarı zamanlı desteğiyle kaliteli ve samimi bir hizmet vermeyi başardık. İnsanların Greyfrut'u hala hatırlıyor olması ise bizim için hep bir tebessüm kaynağı olmuştur…

Cafenin ailemizin sosyalleşmesi, büyümesi ve birleşmesi açısından büyük

Torunu Defne ve benimle beraber oyun bahçesinde

önemi olmuştu. Çocuklara yönelik olarak hazırladığımız bahçe mekânında doğum günleri düzenliyorduk. Büyük kızım Eyla'nın olduğu gibi, daha sonra küçük kızım Defne de burada büyüyordu ve cafe hayat tarzımıza uyuyordu. Burası babam için ise öğleden sonralarını geçirirken arkadaşlarıyla buluştuğu, müşterilerle sohbet ettiği ve bizimle beraber olduğu sosyal bir yer oldu. Doğum günlerinin yakın olmasından dolayı Eyla ile babama ortak parti yapıyor, böylece farklı jenerasyonları bir araya

Cafe'de sosyalleşirken

getiriyorduk. İlk başta bir ayrılık gibi gözüken cafe fikri ile aksine birbirimizle daha uzun zaman geçirir hale geldik.

Cafeyi işletirken mimarlıktan kopmadım, sınırlı sayıda ve özel bulduğum mimari projelerde ilgilendim. Bunlardan bir tanesi babamın kardeşim için tasarladığı Djumba Turistik Pansiyon Projesi (projeler bölümüne bakabilirsiniz) idi. Bu projenin tasarımına katkıda bulundum, çizimlerini ve üç boyutlu görsellerini hazırladım. Babamın inşaat kontrollerini yaptığı bina makul sürede bittikten sonra kardeşim Orhan bir süre daha mekânın iç tasarımıyla ilgilendi. Bu dönem surlar içine rağbetin artmaya başladığı bir dönemdi. Burada daha

çok genç yatırımcıların öncülüğünde alternatif tarzda cafe mekanları açılmış ve bir zamanlar sosyalleşmek için rağbet görmeyen surlar içi özellikle Kıbrıslı Türkler'in uğrak yeri olmaya başlamıştı. Bu trend artarak devam edecek ve buraya yapılan yatırımlar ise artacaktı. Bu sebepten dolayı ben de cafemizi altı yıldan sonra surlar içine taşımaya karar verdim. Bu kararı verirken babamın sosyalleşme ortamını kaybedeceğini ve benim de Ortaköy'den kopacağımı düşünmüştüm, fakat böyle olmayacaktı... Arabahmet'teki evimiz bu aşamadan sonra tüm ailenin özellikle pazarları buluştuğu bir mekân haline gelecekti··· Babam ise kendini üniversitedeki yarı zamanlı hocalığına adayacak ve "bir işi severek yapmayacaksan hiç yapma" diyerek aktif olmaya devam edecekti. Aynı zamanda Vakıflar İdaresi'ndeki yönetim kurulu üyeliğini sürdürecek, bilgi ve tecrübesini insanlarla paylaşmaya devam edecekti···

***

Kardeşimle anlaştık ve cafe ekipmanını evimize de çok yakın olan turistik pansiyona taşıdık. Geçen zaman içerisinde bir home office (ev ofisi) kurmuş, mimarlık işlerini buradan yürütüyordum. Fakat çalışmaya bir süre ara verip tatile çıkmamız gerektiğini düşünürken gelen bir e-posta tüm planlarımı altüst etti. Güneydeki bir ofis kuzeydeki bazı tarihi eserlerin projelendirilmesi için açılan iki toplumlu bir projede çalışacak eleman arıyordu. Seçilecek kişi güneydeki ofiste çalışacaktı ve proje süresi bir yıldı. Kardeşimle yine anlaştıktan sonra ertesi hafta kabul gördüğüm ve ofisine yürüyerek gidebildiğim bu işe başlamış oldum.

Bu sürede babamla genelde hafta sonları görüşebiliyorduk. Proje bitiminde beni bekleyen evdeki ofisime geri döndüm ve ağırlıklı olan restorasyon proje çalışmalarımı sürdürdüm. Mütevellisi olduğum, babamla beraber ilk olarak çalıştığımız eski ofis binasını restore edip büyütmenin zamanı gelmişti. Uzun süren izin sürecinin ardından eşimin de desteğiyle restorasyona başlayıp bir seneden az bir zamanda tamamladık. Ben restorasyonla uğraşırken sağlık durumundan dolayı babamı hastaneye kaldırdık. Kendisine Koah teşhisi koyuldu. Bir süre hastanede yattı. Evine geri dönerken "bana ikinci bir şans verildi" diyerek umutla girdi kapıdan···

Tekrar yarattığı bu **umut mekânı** tüm aileyi bir araya getiren yeni bir merkez haline geliverdi. Yemekler orada yeniyor, sohbetler orada ediliyordu. İki yardımcısının da özverili davranışlarıyla idare ettiği sağlığının takibi ise hiçbir zaman aksamadı. Proje ve şirketin işlerinde ihtiyacımız olan bir danışman olarak bize destek olmaya da devam ediyordu. Şirketin yakın zamanda girdiği bir işin sonucunun alınması ise onu mutlu etmişti. Fakat yine de şirketin daha fazla büyüyememiş olmasının içinde yarattığı ukteyi bizden saklamasına ihtiyacı yoktu. Gerçi bu ileride bizim şirketi büyütemeyeceğimiz anlamına da gelmezdi···

Bir gün beni özel olarak yanına çağırdı ve benden kendisi için önemli bir iş yapmamı istediğini söyledi. Birlikte üzeri kapalı ve dairenin en çok esen yeri olduğu için yaz akşamlarında vaktimizin çoğunu geçirdiğimiz terasa çıktık. Saksı içerisinde büyümekte olan bir sarmaşığı gösterdi. Bu sarmaşık duvarın yarı yüksekliğine kadar çıkan bir çit demirinin üstüne dayanıyordu. Benden bu demiri elinde olan başka bir parça ile tavana

kadar uzatmamı istiyordu. Yalnız ek demiri duvara tutturmak için matkapla duvarın üzerine küçük bir delik açıp vidayı dübele tutturmak gerektiğini söylüyordu. Malzemelerimi aşağıdan alıp geldim ve işi tarif ettiği şekilde yaptım. Hatta hafif eğri bulduğu ek parçayı düzeltmek için bana ince ayar dahi yaptırdı. Sonucu beğendi ve yandaki tenekede bulunan suyu sarmaşığın köküne boşalttı ve "şimdi oldu," dedi...

Temmuz ayına geldiğimizde babam son birkaç haftadır pek iyi değildi. Biz de yanında daha sık kalıyor ve ona destek oluyorduk. O gün, anahtarı çevirip kapıyı açarken "şu kapının menteşe gıcırtısını bir türlü gideremedim," diye kendi kendime hayıflandım. Konsantratörün ritmik çıkan iki "bip" sesiyle beraber babamın yanına ulaştım ve koltuğun kenarına oturdum. Yarı uykulu bir haldeydi. Kalktı doğruldu. Bir süre öylece sessiz kaldık. Bir şey demiyordu··· Ben de söyleyecek bir şey bulamadım fakat aklımdan babamın Arabistan'dan geri geldikten sonra zamanın nasıl akıp geçtiği ve yaptığımız seçimlerle yaşadığımız hayatların bizi evirip çevirip bu güne nasıl getirdiği geçiyordu. Hayata tekrar gelsek yine aynı hayatı mı yaşardık? İnsan hayattaki varlığını nasıl daha anlamlı hale getirebilirdi? Başkalarına nasıl daha fazla faydamız dokunabilirdi? Bunlar soruların sadece birkaçıydı fakat önemli olan aslında ne idi? Belki de günün sonunda bize kalan, sevdiklerimizle beraber geçirdiğimiz zamandı. Eğer önemli olan gerçekten bu iseydi, o zaman şükrediyorum ki biz bu zamanın hakkını vermeyi becerebilmiştik···

Sonra ansızın bir an yukarıdaki sorularla yakından alakalı ve daha önce ona hiç sormadığım bir soru geldi aklıma. Sorunun aslında hem basit hem de çok karmaşık bir cevabı olabilirdi. Yüzlerce öğrenciye ders vermiş olan karşımdaki değerli hoca ile biz sınıfta hiç karşılaşmamıştık. Hiç tecrübe etmediğim bu yönünü onun cümle aralarında dinlemiştim. Dinlemiştim, fakat cevaplarımı hep kendim aramıştım. Şimdi ise yönlendirmesine ihtiyacım olduğunu hissediyordum··· "İyi mimar ne demektir, nasıl olunur?" diye sordum.

Yüzünde bir tebessüm belirdi. Kafasını yukarıya kaldırdı ve cevabını vermekten zevk aldığı sorular karşısında dişlerini sıkarak büründüğü hınzır ifade ile birlikte eliyle yaptığı zar sallama misali hareketini tekrarlayarak,

"İyi mimar olmak için önce seveceksin, sonra ilgi göstereceksin" dedi bana.

"Bu kadar mı?" dedim.

"Evet bu kadar" dedi.

Bir süre sonra gözüm sarmaşığa kaydı. Tüm yaprakları kurumuş, köşede cansız bir halde duruyordu. Babam durumun farkında mıydı bilmiyordum, bir şey söylememişti zira... Durumu belirtmeden dışarıya çıktım ve üzerine titrediği bitkiye olur da belki canlanır diye su verdim...

Anahtarı çevirip kapıyı açarken "şu kapının menteşe gıcırtısını bir türlü gideremedim," diye kendi kendime hayıflandım yine. Konsantratörün lambası sönüktü. Loş ve başıboş oturma odasında ağır adımlarla ilerleyip ışığın geldiği taraftaki geniş kapıları açarak terasa çıktım. Orada gördüğüm şey karşısında ansızın duraksadıktan sonra doğanın kendini tedavi etme gücüne bir şekilde tanıklık ettiğimi hissettim. Karşımdaki sarmaşık taze bir yaprak açmış ve böylece de işte yeşermekte olan yeni bir umudun müjdesini vermekteydi··· Kendini çabucak toparlayabilmesi beni haylice sevindirmişti. Bir yaraya pansuman yapar gibi sarmaşığın kurumuş sarı

kısımlarını sakince temizledim ve duvara bağlanan demir parçalarını söktüm. Çamur olmasın diye tekrar sulamadığım saksıyı kucağıma aldım ve oradan ayrıldım.

Enver Erönen

Söylenmemiş sözler, yazılmamış yazılar···

MİMARLAR ODASI

www.mimarlarodasi.org